# Doradca Radzi

## Zbiór artykułów

## Zeszyt nr 1

Poradnik przygotowany w ramach zadania publicznego
***Prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej***
***na terenie powiatu PUŁAWSKIEGO w 2018 r.***

Marzec 2018



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Wydawca:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie,

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

www.oic.lublin.pl

Publikacja bezpłatna

Realizatorzy Projektu:

**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie**

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland" w Lublinie

**Praca zbiorowa**

**Autorzy:**
Mateusz Sieńko – Radca Prawny
Przemysław Morawa – Radca Prawny
Katarzyna Nastaj – Radca Prawny
Anna Sidor – Morawa – Radca Prawny
Katarzyna Lalak – Radca Prawny

**Wydawca:**
**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"**
**z siedzibą w Lublinie**
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
tel.: (81) 710-46-30
fax: (81) 746-13-24
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
http://www.oic.lublin.pl

**Lublin 2018**

# Spis treści

1. Wprowadzenie - streszczenie ..... 4
2. Rekompensata za pracę w szkodliwych warunkach ..... 6
3. Wcześniejsza spłata kredytu a zwrot części prowizji ..... 8
4. Ugoda mediacyjna z planem wychowawczym w sprawie o rozwód. ..... 11
5. Podział majątku wspólnego małżonków - rozliczenia pomiędzy byłymi małżonkami. ..... 16
6. Przesłanki rozwodu – pozytywne i negatywne ..... 19



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 1. Wprowadzenie - streszczenie

Na terenie Powiatu Lubelskiego działa sieć punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, w których profesjonaliści świadczą nieodpłatną pomoc prawną.

**Na jaką pomoc możemy liczyć?**

Bezpłatna pomoc prawna obejmuje:

1) poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, oprzysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach,
2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego,
3) udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowo-administracyjnym,

a) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowo-aministracyjnym.

**Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw:**

1) podatkowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
2) z zakresu prawa celnego, dewizowego i handlowego;
3) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## Kto może skorzystać z nieodpłatnej pomocy prawnej?

| Lp. | Nieodpłatna pomoc prawna przysługuje osobie fizycznej, zwanej dalej "osobą uprawnioną": | Sposób udokumentowania uprawnienia |
|---|---|---|
| 1 | której w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769) i wobec której w tym okresie nie wydano decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia | przedłożenie oryginału albo odpisu decyzji o przyznaniu świadczenia z pomocy społecznej lub zaświadczenia o udzieleniu świadczenia, o którym mowa w art. 106 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej |
| 2 | która posiada ważną Kartę Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U.2017 poz. 1832) | przedłożenie ważnej Karty Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny |
| 3 | która uzyskała zaświadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1255 oraz z 2017 r. poz. 456 i 1386) | przedłożenie zaświadczenia, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego |
| 4 | która posiada ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 1203, oraz z 2017r. poz. 60) | przedłożenie ważnej legitymacji weterana albo legitymacji weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa |
| 5 | która nie ukończyła 26 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 6 | która ukończyła 65 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 7 | która w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazła się w sytuacji zagrożenia lub poniosła straty | złożenie oświadczenia, że zachodzi co najmniej jedna z okoliczności wymienionych |
| 8 | która jest w ciąży | przedłożenie dokumentu potwierdzającego ciążę |



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 2. Rekompensata za pracę w szkodliwych warunkach

Rekompensata za pracę w szkodliwych warunkach przysługuje osobom, które przepracowały co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ale nie nabyły z tego tytułu prawa do wcześniejszej emerytury.

Prawo do uzyskania rekompensaty przewidują przepisy ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t. j. Dz.U. z 2017 r. poz. 664). Przepisy ustawy wskazują, że rekompensata ta stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata nie jest samodzielnym świadczenie pieniężnym, ale stanowi dodatek do kapitału początkowego, co skutkuje podwyższeniem podstawy obliczenia emerytury.

Prawo do uzyskania rekompensaty przysługuje osobom urodzonym po 1948 r., które przed 1 stycznia 2009 r. wykonywały przez co najmniej 15 lat pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów obowiązujących do 31 grudnia 2008 roku. Dla ustalenia, czy dana praca może być zakwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, należy posługiwać się wykazem prac zawartym w załączniku do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego *1983* r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43).

Przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Zakład Ubezpieczeń Społecznych będzie uwzględniał jedynie takie okresu, w których praca była wykonywana stale na danym stanowisku i w pełnym wymiarze czasu pracy. Do okresów tych nie będą zaliczane okresy pracy niewykonywania pracy, za które wypłacona wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa (np. pobieranie zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego, pobieranie świadczenia rehabilitacyjnego).

Rekompensata nie przysługuje osobie, która ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury pracowniczej, emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

w szczególnym charakterze, emerytury górniczej, emerytury z tytułu wykonywania pracy górniczej, a także emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek. Możliwość ustalenia rekompensaty wyklucza również przyznanie emerytury pomostowej lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

W celu ustalenia rekompensaty, osoba ubezpieczona powinna wystąpić z wnioskiem do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, dołączając do niego dokumenty potwierdzające wykonywanie przed dniem 1 stycznia 2009 roku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jeżeli dokumenty takie były już wcześniej złożone do ZUS-u, wystarczające będzie złożenia samego wniosku o ustalenie rekompensaty.

Osoby urodzone po 31 grudnia 1948 roku, nie mają obowiązku składania odrębnego wniosku o ustalenie rekompensaty, ponieważ złożenie przez takie osoby po 31 grudnia 2008 roku wniosku o przyznanie emerytury ze względu na osiągnięcie wieku emerytalnego, stanowi równocześnie złożenie wniosku o przyznanie rekompensaty. W przypadku ubiegania się o rentę rodzinną po osobie urodzonej po 31 grudnia 1948 r., oznacza jednocześnie wystąpienie o ustalenie rekompensaty, pod warunkiem że zmarły spełniał warunki do otrzymania emerytury z tytułu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego, oraz przed 1 stycznia 2009 r. wykonywał przez co najmniej 15 lat pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Złożenie wniosku o ustalenie rekompensaty jest niezbędne, jeżeli osobie urodzonej po 31 grudnia 1948 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał emeryturę z urzędu. W takiej sytuacji ZUS ustali rekompensatę za pracę w szkodliwych warunkach wyłącznie na wniosek osoby uprawnionej.

Wysokość rekompensaty jest wykazana w decyzji ZUS ustalającej wysokość emerytury. Od wydanej decyzji osoba ubezpieczona może złożyć odwołanie.

***Autor: Mateusz Sieńko – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 3. Wcześniejsza spłata kredytu a zwrot części prowizji

Rosnące dochody, łatwość zaciągania zobowiązań oraz mnogość ofert bankowych, przy jednoczesnym wzroście popytu na usługi i towary konsumpcyjne sprawiły, że kredyt konsumencki stał się codziennością. Zawierając umowę kredytu, banki zazwyczaj oprócz odsetek obciążają klienta prowizją od udzielonej kwoty kredytu, przy czym prowizja ta najczęściej pobierana jest już na samym początku wykonywania umowy. Wcześniejsza spłata kredytu, a więc spłata przed terminem określonym w umowie lub harmonogramie spłat, pozwala na odzyskanie części pobranej przez bank prowizji.

Punktem początkowym, jest określenie czym de facto jest kredyt konsumencki, bowiem zwrot nadpłaty prowizji dotyczy jedynie kredytów o takim charakterze. Definicja umowy o kredyt konsumencki została określona w art. 3 Ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (t.j. z 2016 r. poz. 1528 z późn. zm.): przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi. Kim zatem jest konsument? Zgodnie z art. 221 ustawy z dnia 2 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 459 z późn zm.) konsumentem jest osoba fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Zgodnie z art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim w przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą. Powyższe ma zastosowanie również w przypadku częściowej spłaty przed terminem, o czym ust. 2 ww. artykułu. Oznacza to, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego kredytobiorcy przysługuje roszczenie do kredytodawcy (banku) o obniżenie wszelkich kosztów takiego kredytu, bez względu na ich charakter oraz datę ich faktycznego poniesienia. Wskazać przy tym należy, że wysokość roszczenia powinna być obliczona w sposób proporcjonalny do okresu od dnia rzeczywistej spłaty kredytu do dnia ostatecznej spłaty określonej umową lub harmonogramem spłat. Omawiany przepis został wprowadzony do krajowego porządku prawnego na skutek implementacji art. 16 ust 1 zd. 2 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę rady 87/102/EWG.

Powyższa regulacja ma na celu ochronę ekonomicznych interesów kredytobiorcy, będącego konsumentem oraz zapobieżenie pobierania przez kredytodawców korzyści finansowych w przypadku przedterminowej spłaty zobowiązania.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Jednocześnie, w przepisie ustawodawca użył sformułowania: „całkowity koszt kredytu". Pojęcie to oznacza, wszystkie koszty związane z wykonaniem umowy kredytu tj.: odsetki, prowizje, dodatkowe ubezpieczenia. Wszystkie te koszty w przypadku przedterminowej spłaty kredytu, powinny zostać naliczone proporcjonalnie do okresu trwania umowy, a w przypadku przedterminowej spłaty, nadpłata winna zostać zwrócona kredytobiorcy. Podkreślić należy, że takie stanowisko zostało również wyrażone przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta oraz Rzecznika Finansowego w interpretacji art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim z dnia 16 maja 2016 roku.

Dla zobrazowania powyższych rozważań wskazać można przykład: w umowie o kredyt konsumencki, którą zawarto na trzy lata, zastrzeżono opłatę prowizyjną w wysokości 30 zł miesięcznie. Kredytobiorca zapłacił całą opłatę za trzy lata z góry (tj. 1080 zł). Po roku od zawarcia umowy kredytobiorca w całości spłacił kredyt przed terminem. Opłata prowizyjna winna zatem zostać naliczona proporcjonalnie do okresu kredytowania, czyli powinna wynosić 12/36, a więc kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zwrot nadpłaconej prowizji w kwocie 720 zł.

Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z art. 52 ustawy o kredycie konsumenckim kredytodawca jest zobowiązany do rozliczenia z konsumentem kredytu w terminie 14 dni od dnia dokonania wcześniejszej spłaty kredytu w całości. Zatem, termin wymagalności roszczenia następuje w 15 dniu od całkowitej spłaty zobowiązania, a co za tym idzie od tej chwili kredytobiorca może żądać od kredytodawcy odsetek ustawowych za opóźnienie. Istotną kwestią jest także termin przedawnienia roszczenia, czyli zgodnie z art. 118 Kodeksu cywilnego 10 lat.

Jak w takim razie dochodzić roszczeń o zwrot nadpłaconej prowizji?

W pierwszej kolejności należy dokonać analizy postanowień umowy kredytowej, w szczególności, pod kątem okresu na jaki została zawarta, a następnie należy obliczyć wysokość nadpłaty. Kolejną czynnością jest skierowanie do kredytobiorcy wezwania do zapłaty. W wypadku odmownej decyzji kredytobiorcy pozostaje droga sądowa.

Podstawą dochodzenia powyższego roszczenia na drodze postępowania sądowego jest art. 410 § 2 Kodeksu cywilnego w zw. z art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim. Jednocześnie wskazać należy, że pozew winien spełniać wymogi wskazane w art. 187 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 155 z późn zm.), a także odpowiadać wymogom określonym dla pism procesowych zgodnie z art. 126 kodeksu postępowania cywilnego. Niezbędnym wymogiem jest również określenie sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a więc najczęściej właściwego dla siedziby banku.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Podsumowując, roszczenie o zwrot prowizji z tytułu wcześniejszej spłaty kredytu, zasadne jest, gdy kredyt jest kredytem konsumenckim, kredyt został spłacony w części lub w całości przed terminem wskazanym w umowie oraz nie nastąpiło przedawnienie roszczenia.

***Autor: Przemysław Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 4. Ugoda mediacyjna z planem wychowawczym w sprawie o rozwód.

Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków z zgodnie z art. 56 KRO może żądać, ażeby Sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód. Rozwód w sytuacji kiedy strony nie posiadają dzieci może przebiegać różnie, w zależności od wniosków zawartych w pozwie o rozwód, np. kwestii ustalania winy przy jego orzekaniu. Oczywiście w razie porozumienia stron sprawa może zakończyć się bardzo szybko. Niewątpliwie trudniejszą sytuacją jest, kiedy w małżeństwie występują małoletnie dzieci, ponieważ w wyroku orzekającym rozwód zgodnie z art. 58 § 1 KRO Sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Istotną kwestią jest, że zgodnie z tym przepisem Sąd uwzględnia pisemne porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka, przy czym rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie. W razie braku porozumienia powyższe kwestie można wypracować w ugodzie mediacyjnej przeprowadzonej przez mediatora w ramach alternatywnej metody rozstrzygania spornych kwestii.

Ugoda mediacyjna swoją treścią powinna obejmować rozwód i załatwienie spornych kwestii dotyczących zaspokajania potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dziećmi czyli uwzględniać tzw. plan wychowawczy. W ramach poszczególnych części powinna określać następujące zagadnienia.

Po pierwsze powinny zostać w niej dokładnie określony strony, którymi są: matka dzieci i ojciec dzieci (łącznie nazywani rodzice lub strony), powinny zostać wskazane ich adresy zamieszkania oraz nr PESEL. Należy również wskazać osobę mediatora który przeprowadził mediację.

Po drugie, należy dokładnie określić przedmiot ugody poprzez wskazanie, że przedmiotem ugody jest uregulowanie spraw objętych pozwem rozwodowym ze wskazaniem przez kogo złożonym, do którego Sądu Okręgowego oraz celu ugody. Celem będzie tu uregulowanie sprawy o rozwód, a także spornych kwestii dotyczących zaspokajania potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej i kontaktów z małoletnimi dziećmi stron, których imię i nazwisko oraz datę urodzenia należy wskazać.

Po trzecie ugoda mediacyjna powinna zawierać rozstrzygnięcia w kwestii rozwodu, władzy rodzicielskiej oraz miejsca zamieszkania dzieci. Przykładowe zapisy mogą mieć brzmienie: „Strony zgodnie oświadczają, że wyrażają zgodę na rozwiązanie małżeństwa przez Sąd Okręgowy w Lublinie bez orzekania o winie którejkolwiek ze stron. Strony zgodnie wnoszą



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

o pozostawienie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom. W przypadku rozwiązania małżeństwa Strony ustalają, że miejscem zamieszkania małoletnich dzieci: (imię i nazwisko dziecka), urodzonego/ej(data urodzenia dziecka), oraz (imię i nazwisko dziecka), urodzonego/ej (data urodzenia dziecka), będzie miejsce zamieszkania matki dzieci (imię i nazwisko matki), która będzie sprawować opiekę nad dziećmi".

Po czwarte, ugoda mediacyjna powinna zawierać zapisy w zakresie zaspokajania potrzeb dzieci (alimenty). Należy wskazać kto będzie płacił alimenty, w jakiej wysokości, na czyją rzecz, w jaki sposób będą one płacone i w jakim terminie. Przykładowe zapisy mogą mieć brzmienie: Strony zgodnie ustalają, że ojciec dzieci (imię i nazwisko) będzie płacił alimenty na rzecz małoletnich dzieci, w wysokości: (kwota) zł (słownie: kwota złotych) na rzecz (imię i nazwisko dziecka) oraz (kwota) zł (słownie: kwota złotych) na rzecz (imię i nazwisko dziecka), do rąk matki dzieci (imię i nazwisko matki), przelewem na konto matki o numerze (numer rachunku bankowego), do 10. dnia każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat".

Po piąte, co najistotniejsze, ugoda powinna zawierać postanowienia w zakresie tzw. planu wychowawczego. Plan ten powinien rozstrzygać o takich kwestiach jak: kontakty z dziećmi w roku szkolnym; kontakty z dziećmi podczas świąt, wakacji i długich weekendów; wyjazdy zagraniczne i kwestie paszportowe; komunikacja telefoniczna z dziećmi; edukacja dzieci; kwestie zdrowotne; kwestie dostępu do ważnych informacji dotyczących dzieci.

Przekładowe zapisy ustalające kwestię kontaktów z dziećmi w roku szkolnym powinny zostać szczegółowo dookreślone, tak aby możliwie przewidzieć wszelkie życiowe sytuacje oraz aby nie było niedomówień w tym zakresie. Tu mamy pełen wachlarz możliwości co do ustalania poszczególnych zapisów, ważne aby były one spójne i logiczne jako całość. Przykładowe zapisy mogą mieć brzmienie: „Ojciec będzie odbierał dzieci ze szkoły dwa razy w tygodniu, tj. w poniedziałki i środy, i przebywając z nimi, zapewni odrabianie przez dzieci lekcji i odwiezie je do domu do godziny 20.00 w okresie zimowym, a do godziny 21.00 w okresie letnim. Wskazany czas obejmuje również udział dzieci w zajęciach pozaszkolnych. W szczególnych przypadkach dzieci mogą być odbierane przez zaakceptowanego przez obydwie strony członka rodziny lub nianię. W przypadku gdyby matka dzieci nie mogła odebrać dzieci ze szkoły w czasie dla niej przeznaczonym, poinformuje o tym ojca dzieci. W takiej sytuacji ojciec będzie zabierał dzieci do swojego miejsca zamieszkania i odwiezie je do ich miejsca zamieszkania zgodnie z ustaleniami poczynionymi w tym zakresie z matką dzieci. W przypadku choroby dzieci będą one pozostawały w miejscu zamieszkania lub innym miejscu zgodnie ze wskazaniem lekarza. W takim przypadku w czasie przypisanym ojcu dzieci przysługuje prawo odwiedzin dzieci w miejscu zamieszkania przez okres nie dłuższy niż (ilość) godziny i bez możliwości nocowania, chyba że strony zgodnie postanowią inaczej. Ojciec dzieci będzie spędzał czas z dziećmi w co drugi weekend (począwszy od 2018 roku), zabierając je w piątek ze szkoły i odwożąc do miejsca zamieszkania w niedzielę do godziny



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

19.00 w okresie zimowym, a do godziny 20.00 w okresie letnim. W przypadku jakichkolwiek zmian w rytmie spotkań z dziećmi będą one uzgadniane: – z 2-dniowym wyprzedzeniem w przypadku zabierania dzieci w tygodniu; – z 5-dniowym wyprzedzeniem w przypadku zabierania dzieci w weekendy, w formie ustnej/pisemnej."

W zakresie kontaktów z dziećmi podczas świąt, wakacji i długich weekendów sytuacja wygląda podobnie. Należy w miarę możliwości szczegółowo określić w tym zakresie poszczególne zapisy ugody mediacyjnej. Przykładowo mogą one wyglądać następująco: „ Strony zgodnie ustalają, że czas wakacji letnich i zimowych spędzać będą z dziećmi oddzielnie, przez połowę czasu, z wyłączeniem uzgodnionych wspólnie – z trzymiesięcznym wyprzedzeniem – form wyjazdów zorganizowanych w grupach rówieśniczych lub pobytów dzieci u dziadków lub przyjaciół dzieci. Matka dzieci będzie przebywać z dziećmi w pierwszym okresie wakacji w latach parzystych, począwszy od 2018 roku, a ojciec dzieci w latach nieparzystych, począwszy od 2019 roku. Ojciec będzie spędzał w okresie wakacji z obydwojgiem dzieci łącznie nie mniej niż 2 tygodnie. Święta Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy dzieci będą spędzały w jednym miejscu przez cały okres Świąt, bez konieczności ich przewożenia lub dzielenia czasu Świąt. Rodzice zgodnie ustalają, że w przypadku pobytu z jednym rodzicem dzieci spędzą z drugim rodzicem dzień poprzedzający wyjazd w godz. 9.00–20.00. Okres Świąt Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy rodzice będą spędzać z dziećmi naprzemiennie, począwszy od Bożego Narodzenia 2018 roku – gdy to czas z dziećmi spędzi matka dzieci. Czas pomiędzy Świętami Bożego Narodzenia i do ostatniego wolnego dnia po Nowym Roku dzieci spędzać będą z drugim rodzicem, z którym nie spędziły Świąt Bożego Narodzenia. W przypadku tzw. długich weekendów rodzice przyjmują zasadę spędzania z dziećmi czasu wolnego związanego: ze świętami 1 i 3 maja oraz Świętem Niepodległości w listopadzie przez rodzica, który nie spędzał z dziećmi świąt opisanych analogicznie: Wielkiej Nocy (dla dni wolnych w maju) i Bożego Narodzenia (dla dni wolnych Święta Niepodległości); Święto Bożego Ciała dzieci będą spędzały w danym roku z rodzicem, z którym spędziły Wielkanoc; Święto Wszystkich Świętych dzieci spędzą: z ojcem w latach parzystych, z matką – w latach nieparzystych."

Istotną kwestią, którą w tym miejscu nie należy pominąć jest ustalenie jak mają wyglądać urodziny lub inne święta istotne dla dzieci. Przykładowo: „Urodziny dzieci będą się odbywały z poszanowaniem prawa do uczestnictwa w nich obojga rodziców oraz dziadków. Rodzice zgodnie oświadczają, że wypełniając warunki niniejszej ugody, będą szanowały wolę dzieci co do spędzania przez nie ich czasu wolnego."

Ponadto w ramach ustalenia kwestii wyjazdów zagranicznych i kwestii paszportowych w ugodzie mediacyjnej należy uregulować oraz możliwie przewidzieć poszczególne sytuacje na przyszłość. Przykładowe brzmienie zapisów to: „W przypadku uzgodnionych wyjazdów zagranicznych z dziećmi rodzic wyjeżdżający zapewni pełne ubezpieczenie zdrowotne dzieci. Paszporty dzieci będą w posiadaniu matki dzieci. W przypadku wyjazdu zagranicznego dzieci



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

z ojcem matka dzieci zobowiązuje się wydać ojcu dzieci paszporty dzieci na czas jego wyjazdu z dziećmi, a ojciec zobowiązuje się zwrócić paszporty niezwłocznie po powrocie. W przypadku utraty ważności lub zagubienia paszportów dzieci ojciec wyraża zgodę na sporządzenie nowych paszportów. W takim przypadku rodzice zobowiązują się niezwłocznie pójść do właściwego urzędu celem sporządzenia i podpisania wymaganych prawem dokumentów."

W ugodzie mediacyjnej należy również uregulować ustalenie komunikacji telefonicznej rodziców z dziećmi. W dobie dzisiejszych czasów oraz postępu technologii oczywiście może być też przewidziany również inny rodzaj komunikacji jak np. za pośrednictwem Internetu. Przykładowe zapisy: „Rodzice ustalają do kontaktów wzajemnych następujące numery telefonów: matka dzieci (imię i nazwisko matki) – tel. (numer telefonu); ojciec dzieci (imię i nazwisko ojca) – tel. (numer telefonu). Matka zobowiązuje się nie utrudniać kontaktów telefonicznych ojca z dziećmi w czasie ich pobytu na wyjazdach, podczas świąt, wakacji lub tzw. długich weekendów. Do tego samego zobowiązuje się ojciec w stosunku do matki, gdy dzieci będą przebywały z ojcem".

Istotne rozstrzygnięcia jakie należy zawrzeć w ugodzie mediacyjnej powinny dotyczyć edukacji dzieci, oraz kontaktów ze szkołą w sprawach dzieci. Przykładowo: „Za kontakty ze szkołą w sprawach dzieci rodzice będą odpowiedzialni wspólnie. Każde z nich może uzyskać informację o wynikach w nauce dzieci oraz czynionych przez nie postępach, w tym do udziału w spotkaniach rodziców z nauczycielem na tzw. wywiadówkach."

Podobnie należy również uregulować kwestie zdrowotne, w tym powinno się wskazać poszczególne placówki stałej opieki zdrowotnej, nazwiska lekarzy. Przykładowo: „Lekarzem pierwszego kontaktu będzie lekarz (imię nazwisko) w przychodni (dane przychodni). Za okresowe badania i kontakty z lekarzem pierwszego kontaktu w razie potrzeby odpowiedzialna będzie matka dzieci (imię nazwisko matki). Dzieci (o ile jest taka potrzeba) będą podlegać specjalistycznemu leczeniu/terapii w następujących placówkach (dane placówek). Za kontakty ze specjalistyczną placówką medyczną/ terapeutyczną w razie potrzeby odpowiedzialna będzie matka dzieci. Opieka dentystyczna dzieci będzie prowadzona w następującej placówce: (dane placówki). Za okresowe badania i kontakty z dentystą/ortodontą w razie potrzeby odpowiedzialny będzie ojciec dzieci."

W ugodzie mediacyjnej należy przewidzieć także kwestie dostępu do ważnych informacji dotyczących dzieci w ramach poszczególnych aspektów życia dzieci. Przykładowo: „Oboje rodzice mają pełny dostęp do dokumentacji dotyczącej edukacji, opieki medycznej, sytuacji prawnej i dokumentacji dotyczącej innych ważnych aspektów życia dzieci. Rodzice zobowiązują się do niezwłocznego informowania się nawzajem o każdej zmianie dotyczącej edukacji, opieki medycznej, sytuacji prawnej i innych ważnych aspektów życia dzieci." Przy czym rodzice powinni zobowiązać się, z wzajemnym poszanowaniem siebie, ale przede



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

wszystkim mając na względzie dobro dziecka, do informowania się wzajemnie o każdej zmianie miejsca pobytu dzieci trwających dłuższej niż wskazaną ilość dni. Ponadto warto, mając na względzie dobro dziecka, aby rodzice zobowiązali się wzajemnie nie podważać autorytetu i dobrego imienia drugiego rodzica oraz członków jego rodziny oraz nie pozwalać osobom trzecim, by to robiły w obecności dzieci.

Ugoda mediacyjna nie ma jednoznacznie wypracowanego wzoru. Ważne aby w postaci ugody mediacyjnej wypracować prawne rozwiązanie możliwie najlepiej w konkretnym stanie faktycznym, którego sprawa dotyczy. Powinna ona rozstrzygać o wszelkich istotnych kwestiach dla dzieci w ramach przede wszystkim wspólnego planu wychowawczego w sytuacji rozwodu ich rodziców. Powyżej wskazane zapisy i regulacje stanowią jedynie przykładowe wyliczenie zagadnień, które powinny stanowić treść ugody mediacyjnej. Warto aby w ramach polubownego wypracowania wzajemnego stanowiska przeanalizować i przewidzieć możliwie jak najwięcej sytuacji w ramach wspólnej problematyki wychowawczej oraz w konkretnym stanie faktycznym osiągnąć alternatywne polubowne rozwiązanie prawne jakim jest ugoda mediacyjna. Mając na uwadze charakter polubownego rozwiązania sporu prawnego warto dodatkowo przewidzieć w ugodzie mediacyjnej, że trwałe jej zmiany wymagają określonej formy (pisemnej), że niektóre wprowadzanie tymczasowych zmian ustaleń zawartych w ugodzie wymaga ustnej zgody rodziców, lub ograniczyć, że w ramach poszczególnych zapisów ich zmiana wymaga zgody pisemnej. Jednocześnie, również podkreślając charakter polubownego rozstrzygnięcia, a szczególnie polubowną chęć w tym zakresie obu stron, rodzice powinni zobowiązać się do rozwiązywania problemów wynikających z przyjętych w ugodzie ustaleń na drodze dyskusji z poszanowaniem równości praw obu stron, a jeśli nie przyniesie to rezultatu – na drodze mediacji prowadzonej przez bezstronną osobę, a jeśli nie przyniesie to rezultatu – na drodze sądowej przez złożenie wniosku o rozstrzygnięcie o sprawach istotnych dla życia dziecka. Takie zapisy regulują na przyszłość ewentualne sytuacje, których nie da się zawsze od razu przewidzieć, a co więcej wypracować wspólne stanowisko. Ugoda powinna zostać sporządzona w czterech jednobrzmiących egzemplarzach – po jednym dla każdego z rodziców, dla Sądu oraz dla mediatora oraz podpisana przez obie strony i mediatora. Następnie ugoda mediacyjna powinna zostać złożona w Sądzie Okręgowym, w którym wszczęto sprawę o rozwód.

***Autor: Katarzyna Nastaj – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 5. Podział majątku wspólnego małżonków - rozliczenia pomiędzy byłymi małżonkami.

Rozwód pociąga za sobą wiele konsekwencji w zakresie stosunków cywilnoprawnych pomiędzy dotychczasowymi małżonkami, podstawową kwestią dotyczącą majątku małżonków jest ustanie pomiędzy nimi ustroju ustawowej wspólności małżeńskiej. Jednakże, ustania wspólności majątkowej, w żaden sposób nie można utożsamiać z podziałem majątku wspólnego małżonków, ten może, bowiem nastąpić jedynie na wniosek uprawionego podmiotu w postępowaniu sądowym lub przed notariuszem w drodze porozumienia stron.

W pierwszej kolejności należy wyjść od pojęcia majątku wspólnego małżonków, czyli tak zwanego majątku dorobkowego, zgodnie z art. 31 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego do majątku wspólnego należą przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich, a w szczególności:

1. pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków,

2. dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków,

3. środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków,

4. kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Jednocześnie, każdy z małżonków może posiadać majątek osobisty – odrębny od majątku wspólnego i nie podlegający podziałowi. Szczegółowe wyliczenie składników majątku osobistego każdego z małżonków zostało wskazane w art. 32 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Zatem do majątku wspólnego małżonków, nie wchodzą przedmioty majątkowe nabyte przed powstaniem wspólności ustawowej, chyba że małżonkowie zawarli umowę rozszerzająca wspólność. Do majątku odrębnego małżonków wchodzą przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę pod warunkiem, że stroną umowy jest tylko jeden z małżonków, jak również prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie (np. prawo do alimentacji). W skład majątku odrębnego małżonków wchodzą również przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołania rozstroju



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

zdrowia albo z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, przy czym decydujące znaczenie w tym wypadku ma charakter prawny uzyskanego przez poszkodowanego małżonka świadczenia i cel jakim ma ono spełnić. Kolejnym składnikiem majątku odrębnego małżonków są wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej jednego z małżonków, punktem granicznym od którego wynagrodzenie zostanie zaliczone do majątku wspólnego jest jego wypłata. Zatem nawet jeżeli wynagrodzenie za pracę przysługuje za okres przypadający na czas trwania wspólności ustawowej, a jego wypłata nastąpi po rozwodzie, wynagrodzenie to stanowić będzie majątek odrębny małżonka. Do majątku odrębnego każdego z małżonków wchodzą również przedmioty majątkowe uzyskane z tytułu nagrody osobistej za osiągnięcia jednego z małżonków, przy czym zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego nagrodami tymi są np. nagrody naukowe, literackie, artystyczne, nie zaś świadczenia pieniężne tak jak np. trzynasta pensja czy wynagrodzenie za dodatkową pracę. Również prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy, zostały wyłączone spod ustawowej wspólności małżeńskiej. Ostatecznie art. 33 w pkt 10 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wskazuje, że do majątku odrębnego małżonków wchodzą także wszelkie przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego.

Jednocześnie wskazać należy, że skład majątku wspólnego małżonków ustalany jest na chwilę ustania wspólności małżeńskiej, zaś wartość majątku podlegającego podziałowi sąd ustala według chwili dokonywania podziału.

Oczywistym jest, że podczas trwania małżeństwa, małżonkowie często ponoszą wydatki na majątek wspólny pokrywając je ze swoich majątków osobistych, stąd też możliwość rozliczenia nakładów, zarówno uczynionych w trakcie trwania wspólności ustawowej, jak również dokonanych po jej ustaniu. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że nakłady mogą być uczynione zarówno z majątku osobistego jednego z małżonków na majątek dorobkowy (np.: sprzedaż nieruchomości nabytej przed małżeństwem i przeznaczenie środków ze sprzedaży na zakup nieruchomości już w trakcie trwania małżeństwa), jak również z majątku dorobkowego na majątek osobisty jednego z małżonków (np.: remont nieruchomości nabytej przez jednego z małżonków przed małżeństwem ze środków pochodzących z wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka). Żądanie rozliczenia nakładów, w przypadku braku woli porozumienia stron w tym zakresie, winno być zgłoszone w sprawie o podział majątku wspólnego, przy czym niezbędne jest określenie podstawy roszczenia, jego wysokości oraz przytoczenie dowodów na poparcie swoich twierdzeń.

Zasadą jest, że udziały we wspólnym majątku małżonków są równe, jednakże ustawodawca w art. 567 § 1 kpc przewidział możliwość ustalenia nierównych udziału w majątku wspólnym. Przesłankami ustanowienie nierównych udziałów są: zgłoszenie takiego żądania przez małżonka, ważne powody oraz różny stopień przyczyniania się do powstania majątku wspólnego. Zaznaczyć należy, że przesłanki te muszą nastąpić kumulatywnie, czyli sposób



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

łączny. Odnosząc się do pierwszej przesłanki, wskazać należy, że ustalenie nierównych udziałów może nastąpić tylko na żądanie strony (sąd nie wyda orzeczenia z urzędu). „Ważne powody", wskazane w drugiej z przesłanek, należy rozumieć jaką kwestie natury etycznej, które sprawiają, że ustalenie nierównych udziału byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Istotną kwestią w tym zakresie jest wina za rozkład pożycia małżeńskiego - zgodnie ze orzecznictwem Sądu Najwyższego art. 43§2 krio, nie powinien być stosowany na niekorzyść małżonka, któremu nie można przypisać winy. Ostatnia z wymienionych przesłanek odnosi się do przyczynianie się małżonków do powstania majątku wspólnego, przy czym, zgodnie z ugruntowanymi poglądami doktryny, do oceny stopnia przyczyniania się do powstania majątku wspólnego, brany jest także nakład osobistej pracy w wychowywaniu dzieci oraz we wspólnym gospodarstwie.

Podsumowując powyższe rozważania wskazać należy, że podstawową kwestią przy podziale majątku wspólnego małżonków jest ustalenie składników tego majątku. W przypadku zgodnej woli małżonków, w zakresie podziału majątku wspólnego, możliwe jest dokonanie podziału poprzez zawarcie stosownej umowy przed notariuszem bądź w drodze postępowania sądowego (z załączeniem do wniosku zgodnego planu podziału). W przypadku braku porozumienia byłych małżonków, co do składników wspólnej masy majątkowej lub podziału tej masy, pozostaje droga postępowania sądowego, pozwalająca na rozliczenie wszelkich spornych roszczeń.

***Autor: Anna Sidor – Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 6. Przesłanki rozwodu – pozytywne i negatywne

Czy dostanę rozwód? To pytanie, które często zadają sobie skłóceni małżonkowie. W praktyce, uzyskanie rozwodu uzależnione jest od spełniania przesłanek określonych w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Przesłanki rozwodu to inaczej warunki które muszą zostać spełnione oraz okoliczności, które nie mogą wystąpić aby sąd mógł orzec rozwód pomiędzy małżonkami. Możemy podzielić je na przesłanki pozytywne, tj. takie, które muszą wystąpić aby orzeczenie rozwodu stało się możliwe oraz na przesłanki negatywne (przeszkody), tj. takie, których wystąpienie wyłącza możliwość orzeczenia rozwodu przez sąd. W niniejszym artykule zajmiemy się ich omówieniem.

Przesłanki pozytywne

W każdym prawidłowo funkcjonującym małżeństwie możemy wyróżnić istnienie trzech podstawowych więzi – uczuciowej, fizycznej oraz gospodarczej. Wieź uczuciowa, przejawia się miłością i troską o małżonka, więź fizyczna polega na wspólnym pożyciu fizycznym małżonków zaś więź gospodarcza na prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego (wspólnym zamieszkiwaniu, opłacaniu rachunków czy dbaniu o dom). Przesłanką pozytywną rozwodu jest wystąpienie pomiędzy małżonkami zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego przejawiającego się w definitywnym i niemożliwym do przywrócenia zerwaniu ww. więzi - uczuciowej, fizycznej oraz gospodarczej. Rozkład pożycia małżeńskiego ma charakter zupełny jeżeli żadna z powyższych więzi nie zostaje utrzymana - czyli gdy małżonkowie nie darzą się już uczuciem, nie współżyją ani też nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego. Należy podkreślić, że utrzymywanie więzi musi być przejawem woli małżonków, a więc przykładowo gdy małżonkowie nie darzą się już uczuciem i nie współżyją ale mieszkają razem utrzymując szczątkową więź gospodarczą „pod przymusem" np. z uwagi na sytuację materialną, czy brak dysponowania innym lokalem, nie stoi to na przeszkodzie uznania przez sąd, że więź gospodarcza wygasła. Z drugiej jednak strony, podjęcie przez małżonków choćby sporadycznych stosunków fizycznych, pomimo ustania więzi uczuciowej i gospodarczej z reguły wyłącza możliwość uznania, że rozkład pożycia jest zupełny. Podobnie gdy małżonkowie pomimo ustania więzi gospodarczej i fizycznej nadal darzą się uczuciem, orzeczenie rozwodu nie będzie możliwe, bowiem rozkład pożycia małżeńskiego nie będzie uznany za zupełny. Rozkład pożycia małżeńskiego a więc zerwanie ww. więzi małżeńskich musi mieć ponadto charakter trwały, przy czym o trwałości tej nie zawsze decyduje upływ czasu od kiedy więzi zostały zerwane, ale to czy uwzględniając wszystkie okoliczności sprawy, możliwe jest ich przywrócenie. Oceniając spełnienie tej przesłanki sąd dokonuje więc zawsze pewnej prognozy co do przyszłości. Z pewnością, rozkład pożycia ma charakter trwały jeżeli trwa od kilku czy kilkunastu lat, ale będzie nim także wtedy gdy trwa stosunkowo niedługo (np. kilka miesięcy) ale małżonkowie pozostają w



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

nowych związkach. Jest to bowiem okoliczność pozwalająca na przyjęcie, że zerwane więzi małżeńskie nie zostaną przywrócone.

Przesłanki negatywne

Po ustaleniu przez sąd, że spełnione zostały przesłanki pozytywne rozwodu – wystąpił zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego, przechodzi on do ustalenia czy zachodzi którakolwiek z przesłanek negatywnych (przeszkód do orzeczenia rozwodu), której wystąpienie wyłącza możliwość orzeczenia rozwodu przez sąd, nawet w wypadku uprzedniego ustalenia istnienia przesłanki pozytywnej w postaci zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego. I tak, nawet pomimo ustalenia przez sąd wystąpienia zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego, rozwód nie może być orzeczony jeśli:

1) wskutek rozwodu miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci stron,

2) orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego,

3) rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego.

Oceniając pierwszą z przesłanek negatywnych rozwodu - sprzeczność z dobrem wspólnych małoletnich dzieci stron, sąd bierze pod uwagę to czy rozwód rodziców wpłynie negatywnie na dalszy rozwój małoletnich dzieci stron oraz ich poczucie bezpieczeństwa, niejako porównując sytuację dziecka przed rozwodem z hipotetyczną sytuacją dziecka po rozwiązaniu małżeństwa. Kieruje się w tym zakresie między innymi wiekiem dzieci, dotychczasowymi stosunkami z rodzicami, jak również stanem zdrowia czy stopniem wrażliwości dziecka. Niekiedy w ocenie sprzeczności rozwodu z dobrem wspólnych małoletnich dzieci pomocna bywa opinia biegłego psychologa. Jeśli biorąc pod uwagę okoliczności danej sprawy sąd dojdzie do przekonania, że rozwód będzie sprzeczny z dobrem wspólnych małoletnich dzieci, jego orzeczenie będzie niedopuszczalne. Przykładowo, może to mieć miejsce wówczas gdy małżonkowie, pomimo istnienia pomiędzy nimi rozkładu pożycia małżeńskiego celowo zachowują przed dziećmi pozory poprawnych relacji, aby nie sprawiać im przykrości czy zawodu. W takim wypadku, orzeczenie rozwodu mogłoby stanowić szok dla niczego nieświadomego małoletniego dziecka stron, powodować utratę poczucia bezpieczeństwa czy zaufania do obojga rodziców. Orzeczenie rozwodu mogłoby być więc uznane za sprzeczne z dobrem dziecka. Zupełnie odmienna sytuacja ma miejsce wówczas, gdy dzieci są świadkami długotrwałego i przedłużającego się konfliktu pomiędzy rodzicami, czy też ofiarami przemocy domowej stosowanej przez jednego z rodziców. W takim przypadku, orzeczenie rozwodu z pewnością nie będzie uznane za sprzeczne z dobrem dziecka, bowiem może przywrócić mu utracone poczucie bezpieczeństwa.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Drugą z przesłanek negatywnych rozwodu jest sprzeczność z zasadami współżycia społecznego, tj. z ogólnie przyjętymi normami postępowania, odwołującymi się do powszechnie uznanych wartości. Chodzi w tym przypadku o sytuację, w której orzeczenie rozwodu w powszechnym odczuciu byłoby rażąco niesprawiedliwe i krzywdzące dla jednego z małżonków. Przykładowo, sprzeczne z zasadami współżycia społecznego byłoby orzeczenie rozwodu po wielu latach małżeństwa w sytuacji gdy jeden z małżonków jest nieuleczalnie chory, wymaga opieki i pomocy materialnej drugiego współmałżonka oraz przyczynienia się do ulżenia w miarę możliwości jego losowi.

Ostatnią z przesłanek negatywnych rozwodu jest żądanie go przez małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego. Przykładowo, z reguły rozwód nie będzie dopuszczalny jeśli żąda go małżonek, który wyłącznie zawinił rozkładu pożycia małżeńskiego dopuszczając się zdrady współmałżonka czy stosując wobec niego przemoc fizyczną. Od powyższej zasady zachodzą jednak dwa wyjątki. Pierwszym jest nich zgoda drugiego małżonka (niewinnego) na rozwód. Jeżeli więc małżonek zdradzony (niewinny rozkładu pożycia małżeńskiego) wyraża zgodę na rozwód, sąd może orzec rozwód. Drugim wyjątkiem jest uznanie przez sąd, że odmowa zgody na rozwód byłaby w okolicznościach danej sprawy sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Może mieć to miejsce wtedy gdy małżonek zdradzony (niewinny) nie wyraża zgody na rozwód, kierując się wyłącznie chęcią odegrania się czy zemsty na współmałżonku i uniemożliwienia mu ułożenia sobie życia z nowym partnerem. W takim wypadku, odmowa zgody na rozwód mogłaby zostać uznana przez sąd za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego. Odmiennie jednak, za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego nie zostanie z reguły uznana odmowa zgody na rozwód ze względów religijnych.

**Posumowanie**

Jak wskazano powyżej, orzeczenie przez sąd rozwodu uzależnione jest od wykazania w toku procesu wystąpienia przesłanki pozytywnej w postaci zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego oraz braku wystąpienia którejkolwiek z przesłanek negatywnych, wyłączających możliwość orzeczenia przez sąd rozwodu pomimo stwierdzenia, że spełniona została przesłanka pozytywna w postaci zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego. Podkreślenia wymaga to, iż każda sprawa rozwodowa jest inna i wymaga indywidualnej oceny pod kątem spełnienia przesłanek rozwodowych, zaś sytuacje wskazane w niniejszym artykule mają jedynie charakter przykładowy. W wypadku więc jakichkolwiek wątpliwości co do wystąpienia pozytywnych bądź negatywnych przesłanek rozwodowych, przed skierowaniem do sądu pozwu o rozwód wskazane jest zasięgnięcie konsultacji prawnej.

***Autor: Katarzyna Lalak – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# Doradca Radzi

## Zbiór artykułów

## Zeszyt nr 2

Poradnik przygotowany w ramach zadania publicznego
***Prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej***
***na terenie powiatu PUŁAWSKIEGO w 2018 r.***

Lipiec 2018



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Wydawca:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie,

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

www.oic.lublin.pl

Publikacja bezpłatna

Realizatorzy Projektu:

**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie**

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland" w Lublinie

**Praca zbiorowa**

**Autorzy:**

Beata Król - Suchecka – Radca Prawny

Przemysław Morawa – Radca Prawny

Katarzyna Nastaj – Radca Prawny

Anna Sidor – Morawa – Radca Prawny

Katarzyna Lalak – Radca Prawny

**Wydawca:**

**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"**

**z siedzibą w Lublinie**

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

tel.: (81) 710-46-30

fax: (81) 746-13-24

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

http://www.oic.lublin.pl

**Lublin 2018**

# Spis treści

1. Wprowadzenie - streszczenie ..... 4
2. Wydziedziczenie a prawo do zachowku ..... 6
3. Uprawnienia konsumenta przy tradycyjnych zakupach w sklepie. ..... 9
4. Kiedy pracodawca może zawrzeć dodatkową umowę cywilnoprawną z własnym pracownikiem? ..... 13
5. Podstawy prawne obowiązku szczepień. ..... 16
5. Alimenty na byłego małżonka – zasady orzekania ..... 19
6. Zasiedzenie nieruchomości ..... 22



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 1. Wprowadzenie - streszczenie

Na terenie Powiatu Lubelskiego działa sieć punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, w których profesjonaliści świadczą nieodpłatną pomoc prawną.

**Na jaką pomoc możemy liczyć?**

Bezpłatna pomoc prawna obejmuje:

1) poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, oprzysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach,
2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego,
3) udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowo-administracyjnym,

a) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowo-aministracyjnym.

**Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw:**

1) podatkowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
2) z zakresu prawa celnego, dewizowego i handlowego;
3) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## Kto może skorzystać z nieodpłatnej pomocy prawnej?

| Lp. | Nieodpłatna pomoc prawna przysługuje osobie fizycznej, zwanej dalej "osobą uprawnioną": | Sposób udokumentowania uprawnienia |
|---|---|---|
| 1 | której w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769) i wobec której w tym okresie nie wydano decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia | przedłożenie oryginału albo odpisu decyzji o przyznaniu świadczenia z pomocy społecznej lub zaświadczenia o udzieleniu świadczenia, o którym mowa w art. 106 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej |
| 2 | która posiada ważną Kartę Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U.2017 poz. 1832) | przedłożenie ważnej Karty Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny |
| 3 | która uzyskała zaświadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1255 oraz z 2017 r. poz. 456 i 1386) | przedłożenie zaświadczenia, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego |
| 4 | która posiada ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 1203, oraz z 2017r. poz. 60) | przedłożenie ważnej legitymacji weterana albo legitymacji weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa |
| 5 | która nie ukończyła 26 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 6 | która ukończyła 65 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 7 | która w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazła się w sytuacji zagrożenia lub poniosła straty | złożenie oświadczenia, że zachodzi co najmniej jedna z okoliczności wymienionych |
| 8 | która jest w ciąży | przedłożenie dokumentu potwierdzającego ciążę |



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 2. Wydziedziczenie a prawo do zachowku

Co do zasady, każda osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych ma pełną swobodę w dysponowaniu swoim majątkiem za życia, np. w formie darowizn, jak również na wypadek śmierci, poprzez sporządzenie testamentu, w którym do spadku mogą zostać powołane osoby nienależące do grona spadkobierców ustawowych, czy też nawet osoby zupełnie niespokrewnione ze spadkodawcą. Taka nieograniczona swoboda testowania, niekiedy może prowadzić do pokrzywdzenia najbliższych dla spadkodawcy osób, które w pewnych sytuacjach w znacznym stopniu przyczyniają się do powstania bądź zwiększenia majątku spadkowego czy też jeszcze za życia spadkodawcy sprawują nad nim opiekę albo udzielają niezbędnej pomocy czy wsparcia wynikającego z istniejących więzów rodzinnych. W celu ochrony praw osób najbliższych, spokrewnionych ze spadkodawcą przed niekorzystnymi dla nich skutkami rozporządzeń majątkowych spadkodawcy wprowadzona została instytucja zachowku, który ma za zadanie zapewnienie określonym osobom korzyści ze spadku nawet wbrew woli spadkodawcy.

Zgodnie z art. 991 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, na wypadek rozporządzenia przez spadkodawcę majątkiem z pominięciem osób najbliższych, zstępnym (tj. dzieciom, wnukom, prawnukom), małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy którzy byliby powołani do spadku z mocy ustawy należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek). Zgodnie z powyższym przepisem, jeżeli uprawniony do zachowku, nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę za życia darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Dla zobrazowania, sytuacja wskazana powyżej może mieć miejsce wówczas gdy mąż, którego ustawowymi spadkobiercami byliby wyłącznie żona oraz małoletni syn przed śmiercią rozporządził całym majątkiem na wypadek śmierci w testamencie na rzecz swojego brata. Gdyby nie doszło do takiego rozporządzenia, zarówno żona jak i małoletni syn, jako spadkobiercy ustawowi dziedziczyliby spadek w całości, każdy po połowie – czyli każde z nich powołane by było do ½ spadku. Ponieważ jednak do dziedziczenia wolą spadkodawcy został powołany brat spadkodawcy, który nie byłby powołany do dziedziczenia w drodze ustawy, żona spadkodawcy uprawniona jest do żądania od brata spadkodawcy zapłaty zachowku w wysokości ½ udziału, który przypadałby jej w wypadku dziedziczenia ustawowego (tj. ¼ wartości całego spadku), zaś małoletni syn uprawniony jest do żądania zapłaty zachowku w wysokości 2/3 z udziału, który przypadałby mu w wypadku dziedziczenia ustawowego (tj. 2/3 z ½ wartości całego spadku). Zasadą jest, że jeżeli do zapłaty należnego zachowku nie doszłoby dobrowolnie, uprawniony do zachowku może dochodzić jego zapłaty na drodze sądowej, poprzez wytoczenie odpowiedniego powództwa o zapłatę, z tym zastrzeżeniem, że



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

termin przedawnienia roszczenia o zapłatę zachowku wynosi pięć lat od ogłoszenia testamentu.

Uprawnienie do dochodzenia zachowku jest zasadą, od której występują jednak wyjątki. Instytucją prawną, która wyłącza bowiem możliwość dochodzenia przez uprawnione osoby zachowku (tj. pozbawia prawa je do zachowku) jest wydziedziczenie, stanowiące rodzaj sankcji (kary) dla spadkobiercy ustawowego i reakcję spadkodawcy na wyjątkowo naganne zachowanie spadkobiercy ustawowego.
Zgodnie z art. 1008 Kodeksu cywilnego, spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku (wydziedziczenie), jeżeli uprawniony do zachowku:

**1)** wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;
**2)** dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci;
**3)** uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.

Aby wydziedziczenie wywołało zamierzone skutki prawne, w postaci pozbawienia prawa do zachowku, po pierwsze, oświadczenie woli w przedmiocie wydziedziczenia musi być zawarte w testamencie, z którego powinna wynikać również przyczyna wydziedziczenia, przy czym nie jest konieczne wskazanie jej wprost. Po drugie musi wystąpić choćby jedna z ustawowych przyczyn wydziedziczenia.
Przez pierwszą z nich tj. uporczywe postępowanie wbrew woli spadkodawcy w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego należy rozumieć długotrwałe, wielokrotne i naganne zachowanie uprawnionego do zachowku, np. alkoholizm, narkomania czy przestępczy tryb życia. Do spełnienia powyższej przesłanki istotne jest przy tym aby spadkodawca jeszcze za życia wyraził brak akceptacji dla określonego zachowania wydziedziczonego.
Do zaistnienia drugiej z ustawowych przyczyn wydziedziczenia, tj. dopuszczenia się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci nie jest konieczne aby przestępstwo zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem sądu. Przez osobę najbliższą spadkodawcy należy natomiast rozumieć osobę związaną ze spadkobiercą więzami uczuciowymi, nie koniecznie zaś członka rodziny.

Trzecia z ustawowych przyczyn wydziedziczenia, tj. uporczywie nie dopełnienie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych może polegać przykładowo na niedopełnieniu obowiązku opieki czy pomocy, zaniechanie odwiedzin w chorobie czy niewywiązywaniu się z obowiązku alimentacyjnego.
Z uwagi na konieczność wskazania przyczyny wydziedziczenia w testamencie, wydziedziczenie dokonane bez podania przyczyny jest bezskuteczne. Istotne dla skuteczności wydziedziczenia



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716
ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371
tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

jest również to, że zgodnie art. 1010 Kodeksu cywilnego, spadkodawca nie może wydziedziczyć uprawnionego do zachowku, jeżeli mu przebaczył. Przez przebaczenie należy rozumieć akt woli polegający na puszczeniu w niepamięć doznanej krzywdy i urazy, przy czym dla swojej skuteczności może ono przybrać dowolną formę (ustną, pisemną czy nawet dorozumianą).

Jak wskazano powyżej, prawidłowe wydziedziczenie dokonane w testamencie, z zachowaniem wskazanych wyżej warunków, w wypadku wystąpienia jednej z ustawowych przyczyn skutkuje pozbawieniem prawa do zachowku. W konsekwencji, wydziedziczony zostaje potraktowany tak samo jak osoba, która nie dożyła otwarcia spadku.

Co istotne, skutki wydziedziczenia nie rozciągają się jednak na zstępnych wydziedziczonego, w konsekwencji np. małoletnie wnuki wydziedziczonego syna z powodzeniem mogą dochodzić zachowku po swoim dziadku. Ponieważ wydziedziczenie może nastąpić tylko w testamencie, nieważność testamentu w całości zawsze skutkowała będzie nieważnością samego wydziedziczenia. Podobnie nieważne będzie wydziedziczenie bez wskazania przyczyny, bądź wskazujące przyczynę, której nie można zakwalifikować do omówionych powyżej ustawowych przyczyn wydziedziczenia.

Podkreślenia wymaga również to, iż wskazanie ustawowej przyczyny wydziedziczenia nie w każdym wypadku powodowało będzie wydziedziczenie, bowiem dla jego skuteczności przyczyna wystąpienia musi rzeczywiście wystąpić. Ponieważ niespełnienie warunków formalnych powoduje bezskuteczność wydziedziczenia, bezpodstawnie wydziedziczony może zatem podjąć próbę dochodzenia należnego mu zachowku przed sądem, z powołaniem się między innymi na takie okoliczności jak: nieważność testamentu, brak przyczyny wydziedziczenia – niewskazanie jej w testamencie, wskazanie przyczyny, której nie można zakwalifikować do ustawowych przyczyn, nieprawdziwość przyczyny, czy przebaczenie dokonane za życia przez spadkodawcę.

Podsumowując należy wskazać, że prawidłowo dokonane wydziedziczenie, stanowi sankcję za naganne zachowanie uprawnionego do zachowku i co do zasady pozbawia prawa do zachowku, jednakże w wypadku gdy zostało dokonane w sposób wadliwy, istnieje możliwość podważenia jego skuteczności i dochodzenia należnego zachowku.

***Autor: Katarzyna Lalak – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 3. Uprawnienia konsumenta przy tradycyjnych zakupach w sklepie.

W obowiązującym systemie prawnym konsumentowi przysługują liczne prawa, z których należy skutecznie korzystać i warto je poznać aby móc powołać na poszczególne uprawnienia przy ewentualnym sporze ze sprzedawcą.

Według definicji prawnej zgodnie z art. 22 1 KC za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Konsument to inaczej osoba fizyczna, która nabywa towary na własny użytek. Konsument dokonuje z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą lub zawodową.

Niestety niejednokrotnie w ramach tej czynności prawnej sprzedany towar może mieć wadę. Natomiast zgodnie z art. 556 sprzedawca jest odpowiedzialny względem kupującego, jeżeli rzecz sprzedana ma wadę fizyczną lub prawną (rękojmia). Jeśli zakupiony towar ma wadę można złożyć reklamację. Składając ją ma się prawo wyboru. Można żądać naprawy lub wymiany towaru, a także zwrotu całości lub części pieniędzy, poprzez odstąpienie od umowy lub obniżenie ceny.

Podstawą reklamacji może być rękojmia lub gwarancja. To do kupującego należy wybór podstawy reklamacji. Kiedy osoba fizyczna kupuje książkę, buty czy telewizor za każdym razem zawiera umowę z przedsiębiorcą. Jeśli zakupy dokonywane są wyłącznie w celach prywatnych, czyli nie związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, kupujący stają się konsumentami.

Jeżeli chodzi o wadę fizyczną rzeczy za podstawę prawną należy wskazać art. 5561 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, zwanej dalej Kodeksem cywilnym: § 1. Wada fizyczna polega na niezgodności rzeczy sprzedanej z umową. W szczególności rzecz sprzedana jest niezgodna z umową, jeżeli: 1) nie ma właściwości, które rzecz tego rodzaju powinna mieć ze względu na cel w umowie oznaczony albo wynikający z okoliczności lub przeznaczenia; 2) nie ma właściwości, o których istnieniu sprzedawca zapewnił kupującego, w tym przedstawiając próbkę lub wzór; 3) nie nadaje się do celu, o którym kupujący poinformował sprzedawcę przy zawarciu umowy, a sprzedawca nie zgłosił zastrzeżenia co do takiego jej przeznaczenia; 4) została kupującemu wydana w stanie niezupełnym. § 2. Jeżeli kupującym jest konsument, na równi z zapewnieniem sprzedawcy traktuje się publiczne zapewnienia producenta lub jego przedstawiciela, osoby, która wprowadza rzecz do obrotu w zakresie swojej działalności gospodarczej, oraz osoby, która przez umieszczenie na rzeczy sprzedanej swojej nazwy, znaku towarowego lub innego oznaczenia odróżniającego przedstawia się jako producent. § 3. Rzecz sprzedana ma wadę fizyczną także w razie nieprawidłowego jej zamontowania i uruchomienia, jeżeli czynności te zostały wykonane przez sprzedawcę lub osobę trzecią, za którą sprzedawca ponosi odpowiedzialność, albo przez kupującego, który postąpił według instrukcji otrzymanej od sprzedawcy. Natomiast



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

zgodnie z art. 5562 Kodeksu cywilnego: Jeżeli kupującym jest konsument, a wada fizyczna została stwierdzona przed upływem roku od dnia wydania rzeczy sprzedanej, domniemywa się, że wada lub jej przyczyna istniała w chwili przejścia niebezpieczeństwa na kupującego.

Jeśli wystąpi wada towaru można złożyć sprzedawcy reklamację z tytułu rękojmi i zażądać wymiany na nowy lub jego naprawy, a także obniżenia ceny lub odstąpienia od umowy, jeśli wada towaru jest istotna. Zgodnie z art. 560 Kodeksu cywilnego: § 1. Jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny albo odstąpieniu od umowy, chyba że sprzedawca niezwłocznie i bez nadmiernych niedogodności dla kupującego wymieni rzecz wadliwą na wolną od wad albo wadę usunie. Ograniczenie to nie ma zastosowania, jeżeli rzecz była już wymieniona lub naprawiana przez sprzedawcę albo sprzedawca nie uczynił zadość obowiązkowi wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady. § 2. Jeżeli kupującym jest konsument, może zamiast zaproponowanego przez sprzedawcę usunięcia wady żądać wymiany rzeczy na wolną od wad albo zamiast wymiany rzeczy żądać usunięcia wady, chyba że doprowadzenie rzeczy do zgodności z umową w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo wymagałoby nadmiernych kosztów w porównaniu ze sposobem proponowanym przez sprzedawcę.

Przy ocenie nadmierności kosztów uwzględnia się wartość rzeczy wolnej od wad, rodzaj i znaczenie stwierdzonej wady, a także bierze się pod uwagę niedogodności, na jakie narażałby kupującego inny sposób zaspokojenia. § 3. Obniżona cena powinna pozostawać w takiej proporcji do ceny wynikającej z umowy, w jakiej wartość rzeczy z wadą pozostaje do wartości rzeczy bez wady. § 4. Kupujący nie może odstąpić od umowy, jeżeli wada jest nieistotna.

Natomiast zgodnie z art. 561 Kodeksu cywilnego:

§ 1. Jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może żądać wymiany rzeczy na wolną od wad albo usunięcia wady.

§ 2. Sprzedawca jest obowiązany wymienić rzecz wadliwą na wolną od wad lub usunąć wadę w rozsądnym czasie bez nadmiernych niedogodności dla kupującego.

§ 3. Sprzedawca może odmówić zadośćuczynienia żądaniu kupującego, jeżeli doprowadzenie do zgodności z umową rzeczy wadliwej w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo w porównaniu z drugim możliwym sposobem doprowadzenia do zgodności z umową wymagałoby nadmiernych kosztów. Jeżeli kupującym jest przedsiębiorca, sprzedawca może odmówić wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady także wtedy, gdy koszty zadośćuczynienia temu obowiązkowi przewyższają cenę rzeczy sprzedanej.

Mając na względzie powyższe trzeba podkreślić, że wybór określonego żądania należy do konsumenta. Rękojmia to bowiem jeden z dwóch podstawowych trybów dochodzenia odpowiedzialności od przedsiębiorcy w związku z ujawnioną wadą fizyczną lub prawną



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

zakupionego towaru. Prawo do złożenia reklamacji na podstawie rękojmi jest wówczas kiedy towar jest wadliwy. W przypadku rękojmi podmiotem odpowiedzialnym za powstałe wady jest sprzedawca i to do niego należy kierować reklamację. Dane sprzedawcy (nazwa, adres) znajdują się na paragonie fiskalnym, który otrzymuje się z chwilą zakupu. Przedsiębiorca nie może odmówić przyjęcia reklamacji. Rękojmia obejmuje wszystkie towary konsumpcyjne, a więc rzeczy, które podlegają sprzedaży. Wato zauważyć, że sprzedawca nie odpowiada z tytułu rękojmi za wadę, o której kupujący od początku wiedział. Przykładowo jeśli kupujący kupił wyszczerbiony kubek po obniżonej cenie, w związku z jego uszkodzeniem, nie może on reklamować wyszczerbienia, natomiast może go reklamować z powodu tego, że po umyciu kubka w zmywarce zszedł napis z kubka pomimo, że kubek wg zapewnień producenta mógł być myty w zmywarce do naczyń. Czyli można reklamować inne usterki, które ujawnią się w tej rzeczy. Sprzedawca odpowiada za sprzedany towar, jeśli wada zostanie stwierdzona w okresie 2 lat od momentu wydania towaru. Okres ten można podzielić na dwie części. Przez pierwszy rok istnieje domniemanie, że stwierdzona wada lub jej przyczyna istniała w momencie sprzedaży. Przedsiębiorca, aby się bronić, musi więc udowodnić, że wada powstała z winy konsumenta, co niewątpliwie ułatwia złożenie reklamacji.

Jeśli wada zostanie później zauważona, czyli między 12 a 24 miesiącem od wydania towaru, wtedy to konsument musi wykazać, że wada towaru istniała już w momencie zakupu. Na przykład towar wyprodukowano z materiałów niskiej jakości albo w instrukcji obsługi nie było mowy o konieczności konserwacji specjalnymi preparatami. Sprzedawca ma obowiązek udzielania jasnych, zrozumiałych i niewprowadzających w błąd informacji o sprzedawanym towarze.

Należy pamiętać o odpowiednim terminie na zgłoszeni żądań. Żądania należy zgłosić do roku od dnia zauważenia wady. Najlepiej jednak zgłosić wadę zaraz po jej zauważeniu. Reklamacje można złożyć w dowolnej formie. Najbezpieczniej jest jednak zrobić to na piśmie. Należy opisać zauważoną wadę i wskazać swoje żądanie. Sprzedawca powinien ustosunkować się do naszego żądania naprawy towaru, wymiany na nowy lub obniżenia ceny w terminie 14 dni kalendarzowych. Jeśli nie dotrzyma tego terminu reklamację uznaje się za uzasadnioną. Po upływie tego terminu sprzedawca nie może odmówić spełnienia żądania konsumenta. Nie należy też rezygnować z powyższych uprawnień konsumenta w sytuacji braku paragonu. Paragon fiskalny nie jest konieczny do złożenia reklamacji. To jeden z wielu dowodów potwierdzających nabycie rzeczy w danym sklepie i w danej cenie.

Natomiast inne to: świadkowie, wyciąg z karty płatniczej czy e-maile. Posiadanie paragonu niewątpliwie jednak ułatwia reklamację. Sprzedawca nie może uzależnić przyjęcia reklamacji od przedstawienia paragonu.

Jeżeli chodzi o gwarancję to należy podkreślić, że sprzedawca jest zobowiązany zapewnić w sklepie konsumentowi odpowiednie warunki techniczno-organizacyjne, pozwalające na wybór towaru oraz sprawdzenie jego jakości, kompletności i działania. W tym celu można



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

i powinno się sprawdzić jeszcze w sklepie zakupiony towar. Gwarancja to druga obok rękojmi podstawa reklamacyjna. Jest to dobrowolne oświadczenie gwaranta dotyczące jakości towaru. Gwarantem może być producent, dystrybutor, importer lub sprzedawca. Gwarancja zawsze musi być udzielona na piśmie. W ramach gwarancji gwarant najczęściej zobowiązuje się do bezpłatnego usunięcia wady lub wymiany towaru na niewadliwy.

Niewątpliwie pojawia się pytanie z której postawy reklamacyjnej skorzystać. Uprawnienia wynikające z rękojmi są niezależne od wskazanych w gwarancji. Zwykle to rękojmia będzie korzystniejsza dla konsumenta. Jej zasady i przysługujące kupującemu uprawnienia wynikają z ustawy i nie mogą być zmieniane, ani ograniczane przez przedsiębiorcę. W przypadku gwarancji zakres uprawnień i czas ich trwania ustala sam gwarant. Mogą one być mniej korzystne od zapisów ustawowych. Z gwarancji powinno się skorzystać jeśli upłynął już okres przewidziany przepisami dotyczącymi rękojmi, pod warunkiem jednak, że nie minął jeszcze termin wskazany w gwarancji.

***Autor: Katarzyna Nastaj – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 4. Kiedy pracodawca może zawrzeć dodatkową umowę cywilnoprawną z własnym pracownikiem?

Pracodawcy wielokrotnie zastępują umowy o pracę umowami cywilnoprawnymi przy jednoczesnym zachowaniu warunków wykonywania pracy przez drugą stronę takiego stosunku prawnego. Zgodnie zaś z artykułem 22 § $1^2$ Kodeksu Pracy, *nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu warunków wykonywania pracy*.

W związku z powyższym, jeśli praca wykonywana na podstawie umowy cywilnoprawnej będzie świadczona w warunkach, które charakteryzują stosunek pracy, pracodawca naraża się na sankcje prawne. Jedną z konsekwencji zastępowania umowy o pracę umową cywilnoprawną jest odpowiedzialność za wykroczenie przeciwko prawom pracownika, z którą wiąże się kara grzywny w wysokości od 1 000 zł do 30 000 zł.

Jednakże pracownik i pracodawca mogą wspólnie postanowić, że poza łączącym ich stosunkiem pracy pracownik będzie wykonywał dodatkowe czynności na podstawie umowy cywilnoprawnej, do których należą umowa zlecenia, umowa agencyjna, umowa o świadczenie usług oraz umowa o dzieło. Powyższe działania mogą być motywowane np. oszczędnością czasu i pieniędzy na rekrutowanie i wdrażanie w kulturę organizacji nowego pracownika.

Zawierając dodatkową umowę cywilnoprawną z własnym pracownikiem koniecznym jest, aby dotyczyła ona innego rodzaju pracy i czynności, niż te wynikające z umowy o pracę. Powyższe znalazło odzwierciedlenie w orzecznictwie sądów pracy, np. w wyroku z 17 sierpnia 2006 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie (sygn. akt III APa 24/06), w którym stwierdził, że *świadczenie tej samej rodzajowo pracy, co określona w umowie o pracę, poza normalnym czasem pracy pracowników na podstawie kolejnej umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych (zlecenia, o dzieło) jest wykonywaniem pracy w godzinach nadliczbowych. Zawieranie umów cywilnoprawnych na prace rodzajowo takie same jak wykonywane na umowę o pracę jest obejściem przepisów o czasie pracy, przy czym nie ma tu znaczenia wola pracownika*
*i pracodawcy. Praca w godzinach nadliczbowych jest możliwa jedynie wówczas, gdy wprost dopuszczają ją przepisy Kodeksu pracy i to w granicach ustalonych tymi przepisami.*

W związku z powyższym, niezwykle istotną kwestią w przypadku zawarcia dodatkowej umowy np. zlecenia z pracownikiem, jest nie tylko istnienie różnicy rodzajowej pomiędzy czynnościami wykonywanymi na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia, lecz jednocześnie bardzo wyraźne określenie, które konkretnie czynności pracownik wykonuje na podstawie umowy o pracę, a które na podstawie umowy cywilnoprawnej. Potwierdził to również Sąd Najwyższy w wyroku wydanym 18 grudnia 2014 r. (sygn. akt III UK 69/14)



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

wskazując, iż *Pracodawca może zawierać z pracownikiem umowy cywilnoprawne (umowy o dzieło), ale jedynie w zakresie obowiązków lub czynności, które nie są objęte treścią stosunku pracy (zakresem obowiązków pracowniczych). W przeciwnym razie umowa jest nieważna a w miejsce nieważnych postanowień tej umowy wchodzą odpowiednie przepisy prawa pracy (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.), z konsekwencjami wynikającymi z imperatywnych norm prawa ubezpieczeń społecznych.*

Kolejnym aspektem, na który warto zwrócić uwagę jest okoliczność, iż dodatkowa umowa cywilnoprawna nie może posiadać cech charakteryzujących umowę o pracę, które określono w art. 22 Kodeksu Pracy. Zgodnie z art. 22 § 1 i § 1 [1] Kodeksu Pracy *Przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wskazanym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Zatrudnienie na warunkach charakterystycznych dla umowy o pracę jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy.* Zasadniczo wskazuje się, że do elementów stosunku pracy należą między innymi: określony czas i miejsce pracy, podporządkowanie pracownika poleceniom kierownictwa i regulacjom obowiązującym u pracodawcy w zakresie miejsca, czasu i sposobu wykonywania pracy, konieczność przestrzegania norm pracy, podpisywanie list obecności. Aby umowa cywilnoprawna nie została uznana za umowę o pracę, a jej zawarcie za pozorne, należy zadbać o to aby nie znalazły się w niej elementy świadczące o podporządkowaniu zleceniobiorcy wobec zleceniodawcy tj. obowiązek wykonywania poleceń zleceniodawcy/kierownictwa, wykonywanie czynności w miejscu i czasie ściśle określonym przez zleceniodawcę.

Problem podporządkowania pracodawcy w przypadku umów cywilnoprawnych został omówiony przez Sąd Najwyższy, który uznał, że *wykonywanie takich samych czynności może występować w ramach umowy o pracę i umowy cywilnoprawnej. Cechą umowy o pracę nie jest pozostawanie w dyspozycji pracodawcy, bo to może występować też w umowach cywilnoprawnych, lecz wykonywanie pracy pod kierownictwem pracodawcy (pracy podporządkowanej). Ta cecha ma charakter konstrukcyjny dla istnienia stosunku pracy ( wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r., sygn. akt I UK 68/05).*

W przypadku powierzenia pracownikowi dodatkowych obowiązków na podstawie umowy cywilnoprawnej należy rozważyć problem czasu pracy pracownika. Sądy pracy przyjmują za zasadę stanowisko zgodnie, z którym czasu wykonywania obowiązków wynikających z umowy cywilnoprawnej nie wlicza się do czasu pracy świadczonej na podstawie stosunku pracy. Jednakże w przypadku stwierdzenia, że umowa zlecenia została zawarta jedynie dla pozoru, czas poświęcony na wykonywanie tego zobowiązania należy wliczyć do czasu pracy pracownika, co może łączyć się z pracą w godzinach nadliczbowych. *Świadczenie tej samej rodzajowo pracy, co określona w umowie o pracę, poza normalnym czasem pracy pracowników na podstawie umów zlecenia jest kontynuowaniem stosunku pracy w godzinach nadliczbowych, nawet gdyby pracownicy - według niezweryfikowanych*



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

*twierdzeń pracodawcy - nie byli zainteresowani pracą w godzinach nadliczbowych* (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 21 października

1994 r., sygn. akt III AUr 865/94).

Przybliżając tematykę dodatkowych umów cywilnoprawnych z pracownikiem nie można pominąć problemu podlegania przez niego ubezpieczeniom społecznym oraz zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe.

Na podstawie art. 8 ust. 1 i 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych *za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy oraz osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy.* Zgodnie zaś z art. 18 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych *W przypadku ubezpieczonych, o których mowa w art. 8 ust. 2a, w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe uwzględnia się również przychód z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy*
*o dzieło.* Przytoczone wyżej przepisy prawa prowadzą do wniosku, iż w przypadku wykonywania na rzecz pracodawcy przez pracownika dodatkowych obowiązków na podstawie umowy cywilnoprawnej, pracownik podlega ubezpieczeniom społecznym na zasadach określonych dla stosunku pracy. Zaś podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowią, w takiej sytuacji, łącznie przychody ze stosunku pracy oraz przychody z dodatkowej umowy cywilnoprawnej.

Przepisy prawa nie zakazują zawierania dodatkowych umów cywilnoprawnych pomiędzy stronami stosunku pracy. Co więcej mogą one przynieść obopólne korzyści dla pracownika jak i pracodawcy. Jednakże postanowienia takiej umowy należy formułować w sposób, który nie będzie pozostawał w sprzeczności z normami prawa pracy oraz nie będzie służył obejściu przepisów prawa.

***Autor: Beata Król - Suchecka – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 5. Podstawy prawne obowiązku szczepień.

Od kilku lat, coraz bardziej popularne stają się poglądy negujące właściwości oraz skuteczność szczepień ochronnych. Osoby propagujące powyższe, często podnoszą argument, że obowiązek szczepień godzi w wolności człowieka, co więcej nie zawiera żadnego uzasadnienia w przepisach prawa. Jak to rzeczywiście wygląda? Czy nie ma regulacji odnoszących się do tej kwestii, a podmioty medyczne wykonują czynności w zakresie szczepień bez upoważnienia ustawowego?

Już w pierwszej kolejności wskazać należy, że obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym wynika z treści art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 5 grudnia 2008 roku o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. W powołanej ustawie ukonstytuowany został ogólny obowiązek poddawania się szczepieniom ochronnym przez osoby przebywające na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Z kolei uszczegółowienie tego obowiązku nastąpiło w wydanym na podstawie art. 17 ust 10 ustawy o zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 18 sierpnia 2011 roku w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych Wyżej wskazane rozporządzenie określa:

1. krąg osób podlegających obowiązkowi szczepień,
2. wiek i grupy osób objętych obowiązkiem szczepień,
3. oraz wskazanie chorób zakaźnych, co do których trzeba przeprowadzić szczepienie.

Takie usystematyzowanie ma na celu konkretyzację obowiązku prawnego ciążącego na zobowiązanych. Rozporządzenie określa między innymi sytuacje, w jakich podlegający szczepieniu powinien zostać poddany szczepieniu ochronnemu (np.: styczność z innym chorym), jak również granice wiekowe (np. obowiązek szczepienia ochronnego przeciwko krztuścowi obejmuje po pierwsze, dzieci i młodzież od 7 tygodnia życia do ukończenia 19 roku życia, a dla haemophilus influenzae typu B do ukończenia 6 roku życia). Z powyższego wynika, że jeśli określona osoba nie została jeszcze zaszczepiona przeciwko tej chorobie, to o ile spełnia warunki ustalone w rozporządzeniu jest zobowiązana poddać się szczepieniu ochronnemu. Wbrew aktualnie panującym nastrojom oraz poglądom, dotyczącym obowiązku szczepiennego, powyżej wskazany sposób regulacji jest wystarczający do przyjęcia, że obowiązek poddania się szczepieniu ochronnemu wynika bezpośrednio z przepisów prawa. Jednocześnie podkreślić należy, że ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Ministra Zdrowia z 18 sierpnia 2011 roku w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych są źródłami powszechnie obowiązującego prawa w rozumieniu art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i zawierają skonkretyzowany obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym w zakreślonym terminie uszczegółowionym jedynie w modyfikowanym co roku Programie Szczepień Ochronnych.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Podkreślić należy, że wydawany, na podstawie art. 17 ust 11 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego, zawiera szczegółowy schemat stosowania poszczególnych szczepionek oraz specjalistyczne informacje z zakresu medycyny dotyczące sposobu wykonania obowiązku ustalonego w ustawie. Przy czym nie znajduje uzasadnienia wywodzenie z komunikatu dodatkowych norm niż te skonkretyzowane w ustawie i rozporządzeniu. Z całą pewnością za dodatkowe zobowiązanie nie można uznać określenia w komunikacie tzw. kalendarza szczepień, czyli wynikającego ze względów medycznych - czasu podawania kolejnych dawek szczepionek w odniesieniu do wieku dzieci w okresie trwającego ustawowego obowiązku poddania się tym szczepieniom, co niewątpliwie służy jedynie skuteczności stosowanych środków ochronnych (tak min. Naczelny Sąd Administracyjny w Wyroku z dnia 12 czerwca 2014 r., sygn. akt II OSK 1312/13).

Obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym powstaje w zależności od choroby odpowiednio od dnia urodzenia, od 7 lub 13 miesiąca życia, a wygasa z dniem ukończenia 6 lub 19 roku życia, a nie z tą ostatnią datą staje się wymagalny. W tym miejscu należy wskazać, że zgodnie z art. 5 ust 2 Ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, w przypadku osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych odpowiedzialność za wypełnienie obowiązków związanych ze szczepieniem, ponosi osoba, która sprawuje prawną pieczę nad osobą małoletnią.

Podkreślić należy, że procedura poddania się szczepieniu ochronnemu jest działaniem profilaktycznym realizowanym przez personel uprawniony w podmiocie leczniczym. Na procedurę obowiązkowego szczepienia ochronnego składają się nierozerwalnie dwie czynności:

1) badanie lekarskie poprzedzające kwalifikację do szczepienia oraz

2) podanie szczepionki doustnie lub wykonanie iniekcji u pacjenta.

Powyższe oznacza, że obowiązek poddania się obowiązkowym szczepieniom w rozumieniu art. 5 ust 1 pkt 1 lit b Ustawy z dnia 5 grudnia 2008 roku o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi należy rozumieć również jako obowiązek poddania się lekarskiemu badaniu kwalifikacyjnemu w celu wykluczenia przeciwwskazań do wykonania obowiązkowego szczepienia ochronnego na podstawie art. 17 ust. 2 powołanej powyżej Ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

Wskazać należy, że w kontekście ustawowego obowiązku szczepień ochronnych, niedopuszczalne jest korzystanie z tzw. klauzuli sumienia, czyli takiego uprawnienia pacjenta do odmowy poddania się świadczeniu zdrowotnemu z powołaniem się na art. 16 ustawy z dnia 16 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta . Artykuł 16 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta znajduje zastosowanie wyłącznie w wypadku, gdy przepisy odrębnych ustaw nie stanowią inaczej.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Skonkretyzowany obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym wynika bezpośrednio z ustawy o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Ustawa ta nie przewiduje prawa pacjenta do odmowy wyrażenia zgody na szczepienie ochronne, wręcz odmiennie - statuuje ogólny obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym. Jedynie w sytuacji wskazań lekarskich, gdy lekarskie badanie kwalifikacyjne daje podstawy do długotrwałego odroczenia obowiązkowego szczepienia, lekarz kieruje osobę objętą obowiązkiem do konsultacji specjalistycznej (art. 17 ust. 5 ustawy). Oznacza to, że ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. stanowi lex specialis w zakresie możliwości odmowy poddania się szczepieniu ochronnemu w stosunku do ustawy o prawach pacjenta (tak wyroki: WSA w Lublinie z dnia 19 listopada 2015 III SA/Lu223/15, NSA z 17 kwietnia 2014 r., sygn. akt II OSK 338/13 i z 4 lutego 2015 r., sygn. akt II OSK 1509/13).

Podsumowując, obwiązek poddaniu się obowiązkowym szczepieniom ochronnym znajduje swoje odzwierciedlenie w szeregu ww. aktów prawnych. Co więcej, zważywszy na fakt, że szczepienia ochronne składają się w pierwszej fazie z lekarskiego badania kwalifikacyjnego, to odmowa poddania się temu badaniu, która w konsekwencji uniemożliwia wykonanie szczepienia, jest w istocie odmową poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu, któremu nie można przeciwdziałać wykorzystując art. 16 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

***Autor: Przemysław Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 5. Alimenty na byłego małżonka – zasady orzekania

Zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 25 lutego 1964 Kodeks rodzinny i opiekuńczy, czasie trwania małżeństwa oboje małżonkowie zobowiązani są, każdy według swoich sił oraz możliwości zarobkowych i majątkowych przyczyniać się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Niekiedy małżeństwo kończy się jednak rozwodem, a w takim wypadku, o ile zostaną spełnione ściśle określone ustawowe przesłanki, istnieje możliwość żądania od byłego małżonka zasądzenia alimentów na swoją rzecz czy to w toku sprawy o rozwód, bądź też już po jego orzeczeniu. Powyższy obowiązek alimentacyjny znajduje swe uzasadnienie w istniejącym wcześniej stosunku małżeństwa i stanowi kontynuację obowiązku, o którym mowa w art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w tym znaczeniu, iż pozostaje w ścisłym związku z trwającym w czasie małżeństwa obowiązkiem przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny. Na znaczenie obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 grudnia 1987 r. (III CZP 91/86), w której m. in. stwierdził, że: „Małżeństwo jest związkiem dwojga osób, obejmującym w zasadzie całość ich życia. Cel i społeczne znaczenie związku małżeńskiego wymagają, by niektóre konsekwencje jego zawarcia trwały nawet po rozwiązaniu małżeństwa. Jednym z takich skutków jest istniejący w określonych w ustawie przypadkach obowiązek alimentacyjny między rozwiedzionymi małżonkami (…)". Zgodnie z art. 130 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, obowiązek jednego małżonka do dostarczania środków utrzymania drugiemu małżonkowi po rozwiązaniu małżeństwa wyprzedza obowiązek alimentacyjny krewnych tego małżonka, w konsekwencji małżonek zobowiązany do alimentów nie może bronić się tylko tym, że drugiemu małżonkowi niezdolnemu do samodzielnego utrzymania się dostarczają lub mogą dostarczyć środków utrzymania jego krewni.

Niezmiernie istotną z punktu widzenia obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami okolicznością jest ustalenie w toku sprawy o rozwód tego, który z małżonków ponosi winę w rozkładzie pożycia małżeńskiego stron. Kwestia winy ma bowiem kluczowe znaczenie zarówno dla samego powstania obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami, jak i dla jego zakresu oraz czasu trwania. Pod pojęciem winy rozkładu pożycia małżeńskiego możemy rozumieć działania bądź zaniechania małżonka, będące wyrazem jego woli, które stanowią naruszenie obowiązków wynikających z prawa małżeńskiego lub zasad współżycia społecznego i prowadzą do zupełnego i trwałego rozkładu pożycia (np. alkoholizm czy zdrada małżeńska). W wyroku rozwodowym istnieją co do zasady trzy możliwości orzekania o winie. Po pierwsze, sąd może orzec o winie jednego lub obojga małżonków. Po drugie sąd może nie orzekać o winie na zgodne żądanie małżonków. Po trzecie, sąd może ustalić, że małżonek (małżonkowie) nie ponosi (nie ponoszą winy). Kwestia winy bądź jej braku ma następujące przełożenie na powstanie oraz na zakres obowiązku alimentacyjnego.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Zgodnie z art. 60 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzionego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego.
Powyższy przepis ma zastosowanie w sytuacji, w której w wyroku rozwodowym oboje małżonkowie zostali uznani za winnych rozpadu pożycia małżeńskiego bądź też żadnemu z małżonków wina nie została przypisana (sąd na żądanie małżonków zaniechał orzekania o winie). Istnienie obowiązku alimentacyjnego na podstawie ww. przepisu uzależnione jest od spełnienia dwóch przesłanek. Pierwszą z nich jest to aby małżonek żądający alimentów nie ponosił wyłącznej winy rozkładu pożycia małżeńskiego. Drugą przesłanką jest natomiast stan niedostatku małżonka żądającego alimentów, przez co należy rozumieć zarówno brak jakichkolwiek środków utrzymania, jak też sytuację, w której uzyskane środki nie są wystarczające na pełne zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb. Istotne jest przy tym to aby małżonek domagający się alimentów w pełni wykorzystał wszystkie swoje możliwości do samodzielnego uzyskania dochodów niezbędnych do zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb. Przykładowo, nie będzie zasadne żądanie alimentów przez małżonka, który powołuje się na niedostatek a nie podejmuje próby podjęcia pracy zarobkowej czy taką pracę porzuca. Zasądzając alimenty na rzecz byłego małżonka sąd zobowiązany jest wziąć pod uwagę usprawiedliwione potrzeby małżonka, który ich dochodzi, jak również możliwości zarobkowe i majątkowe małżonka zobowiązanego do ich zapłaty.

Zupełnie odmienne zasady orzekania o alimentach na byłego małżonka mają miejsce wówczas, gdy jeden z małżonków w toku sprawy o rozwód zostanie uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego. Zgodnie z art. 60 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczyniać się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku. Powyższy przepis reguluje tzw. rozszerzony obowiązek alimentacyjny małżonka ponoszącego wyłączną winę rozkładu pożycia małżeńskiego, który nie jest zależny od tego czy małżonek niewinny rozkładu pożycia małżeńskiego znajduje się w stanie niedostatku czy też nie. Jedyną i wystarczającą przesłanką uprawniającą do żądania od małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego alimentów jest istotne pogorszenie się na skutek rozwodu sytuacji materialnej małżonka niewinnego. Pogorszenie sytuacji materialnej na skutek rozwodu w rozumieniu art. 60 § 2 musi być przy tym istotne, to znaczy wywołujące konieczność rezygnacji z takiej ogólnie stopy życiowej, jaką małżonek niewinny miał zapewnioną w trakcie trwania związku małżeńskiego. Należy przy tym wskazać, że małżonek dochodzący alimentów na podstawie ww. przepisu (niewinny) nie musi wykazywać, że rozwód pogorszył jego sytuację materialną. Orzekając o alimentach na rzecz



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716



tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

małżonka niewinnego sąd powinien bowiem jedynie porównać sytuację, w jakiej małżonek niewinny znajdzie się po rozwodzie, z sytuacją w jakiej znajdowałby się gdyby pożycie małżonków układało się prawidłowo i do rozwodu by nie doszło.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, wyłączona jest natomiast możliwość żądania alimentów przez małżonka, który został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego od małżonka niewinnego.

Odnosząc się do kwestii czasu trwania obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami należy wskazać, że zgodnie z art. 60 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa.

Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

Pierwszą z ww. przyczyn wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami stanowi zawarcie nowego małżeństwa przez rozwiedzionego małżonka uprawnionego do alimentów (tj. tego na którego rzecz sąd zasądził alimenty), przy czym chodzi o małżeństwo w rozumieniu prawa cywilnego. W konsekwencji, powyższych skutków nie będzie wywierało zawarcie małżeństwa wyznaniowego. Bez znaczenia dla ustania obowiązku alimentacyjnego będzie również pozostawanie przez małżonka uprawnionego do alimentów w związku nieformalnym (konkubinacie). Usprawiedliwieniem wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami na skutek zawarcia przez uprawnionego do alimentów nowego małżeństwa jest to, że od tej pory obowiązek alimentacyjny wynikający z małżeństwa niejako przejmuje nowy małżonek. Nie jest zatem zasadne aby nadal otrzymywać alimenty również od byłego małżonka. Wygaśniecie obowiązku alimentacyjnego na skutek zawarcia nowego małżeństwa przez uprawnionego do alimentów małżonka następuje niezależnie od winy w rozkładzie pożycia małżeńskiego (tj. zarówno gdy małżonek zobowiązany do zapłaty alimentów uznany był za winnego rozkładu pożycia małżeńskiego jak i nie).

Drugą z przyczyn wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami jest upływ czasu, przy czym, jak zasygnalizowano już powyżej, kluczowe znaczenie ma w tym wypadku kwestia winy. Jeżeli bowiem nie doszłoby do zawarcia nowego małżeństwa przez małżonka uprawnionego do alimentów, obowiązek alimentacyjny małżonka, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia małżeńskiego wygasa z po upływie pięciu lat od orzeczenia rozwodu, przy czym termin pięcioletni w szczególnych wypadkach może zostać przedłużony ze względu na wyjątkowe okoliczności. W sytuacji natomiast, w której małżonek zobowiązany do zapłaty alimentów został uznany za winnego rozkładu pożycia małżeńskiego, pięcioletni termin nie ma zastosowania i pomimo jego upływu, obowiązek alimentacyjny trwa nadal.

***Autor: Katarzyna Lalak – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716



tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 6. Zasiedzenie nieruchomości

Posiadacz nieruchomości niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). Po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Czym jest posiadanie samoistne? Czym różni się dobra wiara od złej? Jak wyliczyć okres posiadania? Jak następuje nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia? To pytania zadawane przez osoby, zastanawiające się nad złożeniem wniosku o nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia. W niniejszym artykule wyjaśnię pokrótce powyższe kwestie.

*Czym jest posiadanie samoistne?*

Zgodnie z art. 336 kc posiadaczem samoistnym jest ten, kto włada rzeczą jak właściciel. Wskazać w tym miejscu należy, że istotę władztwa nad rzeczą należy definiować w odniesieniu do woli posiadacza, czyli jego zachowania. Przykładowo, jeżeli posiadacz nieruchomości, oddaje nieruchomość w posiadanie innej osobie np. na podstawie umowy dzierżawy, czynność ta pozwala uznać, że zachowuje się jak właściciel tej rzeczy. Analogicznie, jeżeli posiadacz płaci podatek od posiadanej nieruchomości, mieszka na niej, uprawia oraz samodzielnie podejmuje wszelkie decyzje związane z zagospodarowaniem tej nieruchomości, również jego zachowanie świadczy o woli zachowania się jak właściciel. Typową okolicznością wskazującą na samoistność posiadania jest nabycie posiadania nieruchomości na podstawie nieważnej umowy sprzedaży lub darowizny, zawartej bez zachowania formy aktu notarialnego. Od posiadania samoistnego odróżnić należy posiadanie zależne, a więc takie posiadanie, które wywodzi się z konkretnego stosunku prawnego, dającego posiadaczowi ściśle określone uprawnienia do rzeczy. Przykładowo posiadaniem zależnym jest posiadanie na podstawie umowy dzierżawy, użytkowania, najmu lub zastawu. Jedynie posiadanie samoistne uprawnia posiadacza gruntu do jego zasiedzenia.

*Czym różni się dobra wiara od złej?*

Dobra wiara, w przypadku spraw dotyczących zasiedzenie nieruchomości, polega na usprawiedliwionym przez obiektywne okoliczności przekonaniu posiadacza o przysługującym mu prawie własności, przy czym okoliczności te muszą istnieć w chwili uzyskania posiadania. Taka sytuacja może mieć miejsce przykładowo w przypadku nieprawidłowego wpisu w księdze wieczystej ustanowionej dla nabywanej nieruchomości, postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku uchylonego następnie np.: na skutek odnalezienia testamentu. Brak dobrej wiary posiadacza, nie wyłącza możliwości zasiedzenia nieruchomości, ale wydłuża termin biegu zasiedzenia. Posiadacz władający nieruchomością w złej wierze, to osoba, która zdaje sobie sprawę, że jego władanie daną nieruchomością nie ma żadnej podstawy prawnej, mimo to wciąż sprawuje władztwo nad rzeczą, zachowując się przy tym jak właściciel.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Typowym przykładem złej wiary, jest nabycie posiadania w drodze umowy sprzedaży nieruchomości bez zachowania formy aktu notarialnego.

*Okres posiadania a możliwość zasiedzenia, doliczenie okresu posiadania poprzednika*

Dla ustalenia czy zasiedzenie nieruchomości nastąpiło niezbędne jest w pierwszej kolejności ustalenie, czy posiadacz nabył posiadanie w dobrej wierze, czy złej, bowiem okoliczność ta ma zasadnicze znaczenie dla obliczenia terminu zasiedzenia. W przypadku dobrej wiary jest to 20 lat od objęcia nieruchomości w posiadanie, zaś w przypadku złej – 30 lat. Istotną kwestią jest okres, który rzeczywiście posiadacz jest w stanie udowodnić np.: na podstawie zgromadzonych dokumentów lub zeznań świadków.

W sytuacji, gdy okres posiadania aktualnego władającego nieruchomością jest niewystarczający do zasiedzenia nieruchomości, istnieje możliwość doliczenia czasu posiadania nieruchomości przez poprzedniego posiadacza. Zgodnie, z art. 176 KC, jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści. Przepisy powyższe stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy obecny posiadacz jest spadkobiercą poprzedniego posiadacza.

*Ciągłość posiadania*

Ciągłość posiadania stanowi przesłankę warunkującą stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości. Zgodnie z art. 340 KC niemożność posiadania wywołana przez przeszkodę przemijającą nie przerywa posiadania, przyjmuje się zatem, że w sprawach o nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia udowodnić należy dwa momenty posiadania samoistnego: początkowy – czyli chwilę nabycia posiadania oraz końcowy – stanowiący chwilę upływu terminu zasiedzenia (odpowiednio 20 lub 30 lat) lub moment późniejszy.

*Nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia*

Nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia następuje z mocy prawa, jednakże stwierdzenie tego nabycia musi nastąpić na drodze postępowania sądowego. Postępowanie odbywa się w trybie nieprocesowym, zaś samo orzeczenie ma charakter deklaratoryjny, czyli nie tworzy nowego stanu prawnego. Dla zainicjowania postępowania niezbędne jest złożenie do sądu właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości wniosku o stwierdzenie nabycia własności w drodze zasiedzenia. Jednocześnie, wniosek ten winien spełniać wymogi formalne, jak również zawierać dokładny opis stanu faktycznego oraz wnioski dowodowe.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Podsumowując powyższe wskazać należy, że aby rozpocząć proces prawnego uregulowania zasiadywanej nieruchomości, w pierwszej kolejności należy dokładnie ustalić stan faktyczny, istnienie dobrej lub złej wiary oraz zgromadzić dokumenty i inne dowody pozwalające na udowodnienie okresu posiadania.

***Autor: Anna Sidor Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# Doradca Radzi

## Zbiór artykułów

## Zeszyt nr 3

Poradnik przygotowany w ramach zadania publicznego
***Prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej***
***na terenie powiatu PUŁAWSKIEGO w 2018 r.***

Październik 2018



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Wydawca:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie,

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

www.oic.lublin.pl

Publikacja bezpłatna

Realizatorzy Projektu:

**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie**

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland" w Lublinie

**Praca zbiorowa**

**Autorzy:**

Beata Król - Suchecka – Radca Prawny
Przemysław Morawa – Radca Prawny
Katarzyna Nastaj – Radca Prawny
Anna Sidor – Morawa – Radca Prawny
Katarzyna Lalak – Radca Prawny
Mateusz Sieńko – Radca Prawny

**Wydawca:**
**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"**
**z siedzibą w Lublinie**
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
tel.: (81) 710-46-30
fax: (81) 746-13-24
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
http://www.oic.lublin.pl

**Lublin 2018**

# Spis treści

1. Wprowadzenie - streszczenie ..... 4
2. Separacja i rozwód – porównanie ..... 6
3. Zasady dokonywania potrąceń z wynagrodzenia za pracę ..... 11
4. Testament – czy zawsze jest skuteczny? Sposoby jego podważania ..... 15
5. Rozwiązanie umowy o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia ..... 19
6. Skarga na przewlekłość postępowania ..... 23
7. Poszukiwanie majątku spadkowego a spis inwentarza ..... 27



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 1. Wprowadzenie - streszczenie

Na terenie Powiatu Lubelskiego działa sieć punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, w których profesjonaliści świadczą nieodpłatną pomoc prawną.

**Na jaką pomoc możemy liczyć?**

Bezpłatna pomoc prawna obejmuje:

1) poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, oprzysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach,
2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego,
3) udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowo-administracyjnym,

a) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowo-aministracyjnym.

**Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw:**

1) podatkowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
2) z zakresu prawa celnego, dewizowego i handlowego;
3) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## Kto może skorzystać z nieodpłatnej pomocy prawnej?

| Lp. | Nieodpłatna pomoc prawna przysługuje osobie fizycznej, zwanej dalej "osobą uprawnioną": | Sposób udokumentowania uprawnienia |
|---|---|---|
| 1 | której w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769) i wobec której w tym okresie nie wydano decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia | przedłożenie oryginału albo odpisu decyzji o przyznaniu świadczenia z pomocy społecznej lub zaświadczenia o udzieleniu świadczenia, o którym mowa w art. 106 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej |
| 2 | która posiada ważną Kartę Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U.2017 poz. 1832) | przedłożenie ważnej Karty Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny |
| 3 | która uzyskała zaświadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1255 oraz z 2017 r. poz. 456 i 1386) | przedłożenie zaświadczenia, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego |
| 4 | która posiada ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 1203, oraz z 2017r. poz. 60) | przedłożenie ważnej legitymacji weterana albo legitymacji weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa |
| 5 | która nie ukończyła 26 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 6 | która ukończyła 65 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 7 | która w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazła się w sytuacji zagrożenia lub poniosła straty | złożenie oświadczenia, że zachodzi co najmniej jedna z okoliczności wymienionych |
| 8 | która jest w ciąży | przedłożenie dokumentu potwierdzającego ciążę |



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 2. Separacja i rozwód – porównanie

Separacja i rozwód to instytucje, które zostały zdefiniowane w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2018 r., poz. 950). Rozwód to wyrok sądu, który ma na celu rozwiązanie małżeństwa, tzn. małżeństwo przestaje istnieć, natomiast separacja jest pewnego rodzaju okresem przejściowym, czasami uznaje się, że jest to czas na tzw. „zastanowienie się". Niektórzy nadali tej instytucji przydomek „rozwodu ograniczonego". Podstawową różnicą między separacją a rozwodem jest fakt, iż separacja nie rozwiązuje małżeństwa, które trwa nadal pomimo orzeczenia separacji. Wspólną cechą tych dwóch instytucji jest to, że zarówno rozwód, jak i separacja powstają w wyniku wydania przez sąd stosownego orzeczenia.

Sąd orzeka rozwód po przeprowadzeniu procesu sądowego, gdzie jeden z małżonków pozywa drugiego o rozwód. Ważnym aspektem jest wykazanie, że nastąpił trwały i zupełny rozkład pożycia na trzech płaszczyznach, tj. uczuciowej, fizycznej i ekonomicznej. Dookreślając to sformułowanie trzeba stwierdzić, że przez wspólne pożycie małżonków, które musi ulec rozkładowi należy rozumieć ogół więzi pomiędzy nimi w sferze duchowej, fizycznej i gospodarczej. Wspólne pożycie polega zatem na istnieniu między małżonkami łączności psychicznej oraz wzajemnych pozytywnych uczuć, tj. miłość, szacunek czy zaufanie, a także obejmuje współżycie fizyczne. Jeżeli chodzi o sferę gospodarczą to należy zauważyć, że pożycie polega na prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego, zamieszkiwaniu razem, bądź niekiedy na prowadzeniu wspólnej działalności gospodarczej czy zarobkowej. Dlatego też niejednokrotnie padają pytania ze strony sądu o wspólne zamieszkiwanie, stosunki emocjonalne, posiadanie wspólnych rzeczy, zwyczajów lub rozliczeń. Ważne jest bowiem, że sąd jest zobowiązany do zbadania przyczyn rozkładu pożycia, nawet jeżeli małżonkowie zgodnie żądają rozwodu czy separacji. Warto nadmienić, iż żądanie rozwodu może zgłosić każdy z małżonków i musi być ono skonkretyzowane w pozwie, tzn. musi jednoznacznie wskazywać, że jeden małżonek lub oboje chcą rozwiązania małżeństwa w ten właśnie sposób.

Jednocześnie należy pamiętać, że pomimo trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego rozwód może nie być orzeczony, bowiem niekiedy występują okoliczności, z powodu których orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne. Sąd nie orzeknie rozwodu, w sytuacji przy której wskutek niego miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo kiedy z innych względów orzeczenie rozwodu pozostawałoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Poza tym rozwód nie jest także dopuszczalny, kiedy żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego. Od tej zasady przewidziane są dwa wyjątki, a mianowicie rozwód jest dopuszczalny, jeżeli drugi z małżonków wyrazi zgodę na rozwód lub jeśli odmowa wyrażenia zgody przez tego drugiego małżonka jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Rozwijając powyższą tematykę przesłanek z powodu których rozwód nie może zostać orzeczony warto podkreślić, że chodzi jedynie o dobro małoletnich dzieci, a więc tych, które nie ukończyły jeszcze osiemnastu lat, a także dzieci wspólnych. Tak więc, nie jest w tej sytuacji brane pod uwagę dobro dzieci wychowywanych przez obu małżonków, a będących dziećmi jedynie jednego z nich, o ile nie zostały adoptowane przez drugiego z małżonków. Co do sprzeczności z zasadami współżycia społecznego może ona wystąpić w sytuacji, kiedy żądanie rozwodu ma miejsce, gdy nasz małżonek cierpi na długotrwałą chorobę i potrzebuje opieki lub gdy wskutek rozwodu mogłoby ucierpieć dobro wspólnych, ale pełnoletnich dzieci małżonków.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód.

Przebieg sprawy rozwodowej

Sam przebieg sprawy rozwodowej potrafi być bardzo różnorodny. Przede wszystkim sąd rozpatruje sprawę na rozprawie, których niejednokrotnie przy trudnych sprawach jest znacznie więcej niż jedna. Po obowiązkowym przesłuchaniu przez sąd małżonków można poprosić o przeprowadzenie dowodów np. ze świadków, dokumentów lub biegłych. Sprawa taka kończy się wyrokiem. Warto nadmienić, że w trakcie procesu istnieje możliwość przekazania przez sąd sprawy do postępowania mediacyjnego, jako alternatywnego ugodowego rozstrzygnięcia sporu.

W wyroku rozwodowym sąd orzeka, który z małżonków jest winny rozkładowi pożycia małżeńskiego, o ile małżonkowie wcześniej z tego nie zrezygnują. Przy tej okazji sąd może także orzec w wielu kwestiach pobocznych m. in. alimentów na drugiego małżonka, alimentów na dzieci, władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi, sposobu korzystania ze wspólnego mieszkania, podziału mieszkania bądź przyznania go jednemu z małżonków, a także w sprawie podziału majątku.

Jeżeli chodzi o postępowanie odwoławcze, to po wydaniu wyroku strona niezadowolona z rozstrzygnięcia może składać apelację, która w II instancji rozpatruje sąd apelacyjny. Natomiast kasacja do Sądu Najwyższego jest niedopuszczalna.

Separacja

Separacja jest orzekana przez sąd w sytuacji, gdy nastąpił zupełny rozkład pożycia małżeńskiego, czyli więzi na płaszczyźnie uczuciowej, fizycznej i ekonomicznej. Nie musi być on trwały, tak jak przy rozwodzie. Po orzeczeniu separacji, możliwe jest wystąpienie przez małżonka lub obu małżonków z żądaniem o rozwód albo, wręcz przeciwnie, z żądaniem o zniesienie separacji.

Należy także pamiętać, że sąd nie orzeknie separacji jeżeli na jej skutek miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków lub jeżeli z innych względów



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Do uzyskania separacji możliwe są dwie drogi, tj. w tzw. trybie nieprocesowym – o ile nie ma dzieci oraz w normalnym procesie.

Jeżeli chodzi o tryb nieprocesowy, to małżonkowie, o ile są w tej sprawie zgodni i nie mają wspólnych małoletnich dzieci, mogą wystąpić do sądu okręgowego ze wspólnym wnioskiem o orzeczenie separacji. Taki wniosek może także być podpisany przez jednego małżonka, natomiast drugi wyraża tylko swą zgodę. Sprawa w trybie nieprocesowym ogranicza się najczęściej do jednej rozprawy, natomiast postępowania dowodowe stanowi głównie wysłuchanie stron. Ponadto w tym trybie po rozpatrzeniu sprawy sąd wydaje postanowienie nie orzekając kto jest winny rozkładowi pożycia małżeńskiego. Warto tu nadmienić, że jeżeli oboje małżonkowie są w pełni zgodni co do treści orzeczenia sąd może także przy tej okazji orzec w dodatkowych sprawach (co wiąże się z dodatkowymi kosztami sadowymi), tj. w sprawie alimentów na małżonka pozostającego w biedzie, w sprawie co do sposobu korzystania ze wspólnego mieszkania, podziału mieszkania bądź przyznania go jednemu z małżonków lub podziału majątku.

Jeżeli chodzi o tryb procesowy to należy zauważyć, że występuje on w sytuacjach kiedy nie ma zgody między małżonkami. Wówczas każdy z nich może wystąpić do sądu okręgowego z pozwem o separację przeciwko drugiemu. Takie postępowanie rozstrzygane jest na jednej lub więcej rozprawach i kończy się zawsze wyrokiem, w którym – o ile małżonkowie z tego nie zrezygnują – sąd orzeka, który z nich jest winny rozkładowi pożycia małżeńskiego. Ponadto w takim wyroku sąd także może orzec o dodatkowych kwestiach, gdzie najczęściej są to: alimenty na dzieci lub na drugiego małżonka, władza rodzicielska, kontakty z dziećmi, sposoby korzystania ze wspólnego mieszkania, bądź jego podział lub przyznanie go jednemu z małżonków, eksmisja jednego z małżonków, a także podział majątku.

Podsumowując kwestię wskazanych powyżej trybów uzyskania separacji należy stwierdzić, że z całą pewnością tryb nieprocesowy jest zdecydowanie tańszym i szybszym, a także mniej konfliktowym trybem dla obojga małżonków. Podobnie jak przy rozwodzie w obu tych trybach można składać apelację, którą w II instancji rozpatruje sąd apelacyjny. Natomiast kasacja do Sądu Najwyższego jest także niedopuszczalna.

Zarówno sprawy o rozwód, jak i wszystkie sprawy o separację rozpoznaje właściwy sąd okręgowy. Od pozwu w sprawie o rozwód lub o separację sporną pobierana jest opłata stała w wysokości 600 zł, choć w przypadku, gdy nie jesteśmy w stanie ponieść całości albo części kosztów sądowych, można złożyć w sądzie wniosek o zwolnienie od tych kosztów. Natomiast, od wniosku o separację na zgodne żądanie małżonków i o zniesienie separacji pobierana jest opłata stała w wysokości 100 zł.

Ponadto należy pamiętać, że dodatkowe koszty sądowe stanowią m. in.: koszty orzeczenia o eksmisji małżonka, podziale mieszkania, podziale majątku, alimentacyjne,



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716



tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

koszty stawiennictwa świadków, opinii biegłych. Natomiast ewentualne wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika stanowi także dodatkowy koszt dla stron postępowania.

Skutki orzeczenia rozwodu lub separacji

Przy charakterystyce skutków orzeczenia rozwodu lub separacji, należy wskazać, że separacja ma takie skutki jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa (kodeks rodzinny i opiekuńczy) stanowi inaczej. Podstawowa różnica między rozwodem, a separacją polega na tym, że w przeciwieństwie do małżonka pozostającego w separacji, po orzeczeniu rozwodu małżonek rozwiedziony może ponownie zawrzeć małżeństwo. Tym samym, orzeczoną separację można zawsze znieść, a małżeństwo przywrócić ponownie.

Najbardziej istotnym skutkiem obu tych instytucji jest fakt, że orzeczenie separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielności majątkowej, a orzeczenie rozwodu powoduje ustanie wspólności majątkowej. Oznacza to, iż od momentu orzeczenia separacji lub rozwodu każdy z małżonków zarabia tylko na swój majątek osobisty. Natomiast majątek sprzed orzeczenia może ulec podziałowi w drodze umownej lub w postępowaniu sądowym.

Różnicą co do skutków rozwodu i separacji jest także możliwość polegająca na tym, że w terminie 3 miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu małżonek, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może wrócić do poprzedniego nazwiska. W tym celu trzeba złożyć oświadczenie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Natomiast po orzeczeniu separacji takie prawo małżonkom nie przysługuje.

Ponadto ważnym aspektem jest fakt, iż małżonkowie pozostający w separacji są obowiązani do wzajemnej pomocy, jeżeli wymagają tego względy słuszności, zaś małżonków rozwiedzionych ten obowiązek nie dotyczy, jednak w praktyce trudno byłoby dochodzić sądownie pomocy od drugiego małżonka.

Zarówno jednych, jak i drugich małżonków przy rozwodzie i separacji może dotyczyć obowiązek alimentacyjny względem drugiego małżonka. Małżonek żyjący w niedostatku może żądać od współmałżonka alimentów pod warunkiem, że nie został uznany za wyłącznie winnego. Poza tym, jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód lub separacja pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego – czyli płacenia alimentów – chociażby ten znajdował się w niedostatku. Okres płacenia drugiemu małżonkowi alimentów po rozwodzie jest w pewnych przypadkach ograniczony do lat 5 (można jednak żądać sądownie przedłużenia tego okresu), podczas gdy przy separacji nie ma takiego ograniczenia. Obowiązek ten wygasa w razie zawarcia przez małżonka rozwiedzionego nowego małżeństwa. W toku sprawy o rozwód lub o separację, nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi, a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716



tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

powództwa o rozwód lub o separację. W tym czasie także nie może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi. Kwestie te rozstrzygane są zawsze w postępowaniu dotyczącym rozwodu lub separacji.

Wysokość alimentów zależy od dwóch zasadniczych kwestii, tj. usprawiedliwionych potrzeb tego na kogo będą one przyznane oraz majątkowych i zarobkowych możliwości tego kto będzie zobowiązany do płacenia alimentów. W przypadku alimentów na małoletnie dzieci dużą rolę odgrywa także ich prawo do życia na równej stopie życiowej z rodzicami. Podstawowymi dowodami w sprawach o alimenty, które strony mogą dostarczać sądowi na poparcie swoich żądań są m in.: rachunki dokumentujące wydatki, zaświadczenia o zarobkach, zaświadczenia o posiadanym majątku, zaświadczenia o stanie zdrowia, zaświadczenia o kontynuowaniu nauki, dyplomy, PIT-y, dokumenty zaświadczające obciążenia kredytami lub pożyczkami. Zawsze można korzystać także z zeznań świadków. Ustalenie alimentów na właściwym poziomie będzie możliwe tylko i wyłącznie po przedstawieniu sądowi odpowiednich dowodów.

W sprawach o rozwód i o separację nie jest dopuszczalne powództwo wzajemne, co oznacza, że osoba, która otrzymała pozew o rozwód (tzw. pozwany) nie może w odpowiedzi na żądania powoda określone w pozwie wytoczyć swojego powództwa. Pozwany małżonek może jednak również żądać rozwodu lub separacji.

Podsumowując powyższą charakterystykę rozwodu i separacji, należy stwierdzić, że pomimo częstych kłótni lub braku możliwości porozumienia się w codziennych sprawach, jeżeli małżonkowie nie mają zupełnej pewności, czy rzeczywiście chcą definitywnie zakończyć swoje małżeństwo, to w ich przypadku bardziej stosowna będzie separacja, która umożliwi przemyślenie swojego małżeństwa, bowiem orzeczenie rozwodu niesie ze sobą bardziej nieodwracalne skutki. Separacja oznacza uchylenie, lecz nie rozwiązanie małżeństwa. Jeśli małżonkowie chcą zalegalizować faktyczny rozkład pożycia, bez rozwiązywania małżeństwa, sąd może orzec separację. Osoby pozostające w separacji nie mają prawa wstąpić w nowy związek małżeński. Takie rozwiązanie jest często dobrym wyjściem dla osób, które chcą od siebie odpocząć, a jednocześnie zabezpieczyć swój interes prawny. Separacja – można uznać – stanowi alternatywę dla tych osób, które z różnych względów, w tym religijnych, nie akceptują rozwodu. Jednakże nie wolno w tej sytuacji zapominać, iż prawo kanoniczne i prawo cywilne to dwa odrębne porządki prawne. Dlatego też uzyskanie separacji lub rozwodu nie ma wpływu na małżeństwo kościelne, które trwa nadal. Tym samym stwierdzenie nieważności małżeństwa kościelnego – przez niektórych błędnie określane jako unieważnienie małżeństwa lub rozwód kościelny – nie oznacza, że w konsekwencji zostanie orzeczony rozwód lub separacja. Pomimo, iż okoliczność ta może mieć znaczenie na wykazanie przesłanek rozkładu pożycia w postępowaniu przed sądem cywilnym.

***Autor: Katarzyna Nastaj – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 3. Zasady dokonywania potrąceń z wynagrodzenia za pracę

Podstawową zasadą prawa pracy jest to, że bez zgody pracownika pracodawca nie ma prawa do dokonywania potrąceń z wynagrodzenia za pracę.

Jednakże w artykule 87 kodeksu pracy wprowadzono ustawowe wyjątki od tej zasady. Wyjątki te obejmują jedynie następujące należności: sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych, sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne, zaliczki pieniężne udzielone pracownikowi oraz kary pieniężne przewidziane w art. 108 kodeksu pracy. Potrąceń dokonuje się w podanej wyżej kolejności, co oznacza, że można ich dokonywać z kolejnych kategorii dopiero po dokonaniu w dopuszczalnych granicach potrąceń z wyższej kategorii. W ściśle opisanych wyżej przypadkach pracodawca może (a wręcz ma obowiązek) potrącenia należności z wynagrodzenia bez zgody pracownika. Co istotne wyżej wymienione potrącenia dokonywane są dopiero po odliczeniu od wynagrodzenia składek na ubezpieczenie społeczne oraz zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych. Podstawę potrąceń stanowi więc wynagrodzenie netto wypłacone pracownikowi w danym miesiącu. Potrąceń należności z wynagrodzenia pracownika w miesiącu, w którym są wypłacane składniki wynagrodzenia za okresy dłuższe niż 1 miesiąc, dokonuje się od łącznej kwoty wynagrodzenia uwzględniającej te składniki wynagrodzenia.

Poza wymienionymi potrąceniami obowiązkowymi pracodawca może dokonać innych potrąceń jedynie za zgodą pracownika. Należy pamiętać, że jeżeli pracodawca dokona innych potrąceń bez zgody pracownika, to po stronie pracownika powstaje roszczenie o zapłatę nienależnie potrąconego wynagrodzenia.

Przez wynagrodzenie należy rozumieć nie tylko wynagrodzenie zasadnicze wypłacane pracownikowi raz w miesiącu lecz również wynagrodzenie urlopowe i ekwiwalent za niewykorzystany urlop oraz wynagrodzenie za okres niezdolności do pracy w okresie pierwszych 14 lub 33 dni choroby w roku (wynagrodzenie chorobowe wypłacane przez pracodawcę). Również z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że pod pojęciem wynagrodzenia należy rozumieć wszystkie jego składniki – zarówno tzw. stałe jak i ruchome, a więc nie dotyczy to tylko wynagrodzenia zasadniczego (uchwała Sąd Najwyższego z dnia 30 października 1985 r., III PZP 33/85). W związku z powyższym należy pamiętać, że z ochrony korzystać będą również takie składniki wynagrodzenia jak: wynagrodzenie zasadnicze, premie, dodatki (funkcyjne, stażowe), wynagrodzenie za dyżury, wynagrodzenie dodatkowe za pracę w godzinach nadliczbowych oraz w porze nocnej oraz nagrody (jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe, nagrody z zysku itp.).



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Przez świadczenia alimentacyjne, stanowiące pierwszą kategorię ustawowych potrąceń, rozumie się nie tylko typowe alimenty wynikające z obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lecz również renty cywilne (np. renta z tytułu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy w wyniku uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia). Co istotne pracodawca może dokonywać potrąceń alimentacyjnych w toku sądowego postępowania egzekucyjnego jak również bez potrzeby wszczęcia przez wierzyciela postępowania egzekucyjnego. Zgodnie bowiem z treścią art. 88 § 2 kodeksu pracy potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych pracodawca dokonuje również bez postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela na podstawie przedłożonego przez niego tytułu wykonawczego. Tytułem wykonawczym w postępowaniu cywilnym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Natomiast tytułami egzekucyjnymi są np. prawomocne orzeczenie sądu albo referendarza sądowego, ugody sądowe, wyroki oraz ugody zawarte przed sądem polubownym, ugody zawarte przed mediatorem. Wyjątkiem od możliwości dokonywania potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych bez postępowania egzekucyjnego (czyli na wniosek wierzyciela na podstawie przedłożonego tytułu wykonawczego) są przypadki gdy: świadczenia alimentacyjne mają być potrącane na rzecz kilku wierzycieli, a łączna suma, która może być potrącona, nie wystarcza na pełne pokrycie wszystkich należności alimentacyjnych lub gdy wynagrodzenie za pracę zostało zajęte
w trybie egzekucji sądowej lub administracyjnej. Poza tym, że świadczenia alimentacyjne są potrącane w pierwszej kolejności, nie określono dla nich żadnej kwoty wolnej od potrąceń. Powyższe oznacza, że potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych można dokonywać nawet z minimalnego wynagrodzenia za pracę. W razie egzekucji świadczeń alimentacyjnych potrącenia mogą być dokonywane w określonych ustawowo granicach – do wysokości 3/5 wynagrodzenia. Jednakże nagroda z zakładowego funduszu nagród, dodatkowe wynagrodzenie roczne oraz należności przysługujące pracownikom z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej podlegają egzekucji na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych do pełnej wysokości.

Potrącenia innych świadczeń niż alimenty egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych stanowią drugą w kolejności kategorię obowiązkowych potrąceń. Mogą do nich należeć zarówno należności na rzecz osób/podmiotów trzecich jak i samego pracodawcy. Potrącenia te mogą być dokonywane do wysokości połowy wynagrodzenia za pracę. Należy podkreślić, że w przypadku tej kategorii potrąceń przepisy kodeksu pracy wskazują, że kwotą wolną od potrąceń jest kwota wynagrodzenia za pracę w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych - minimalne wynagrodzenie za pracę netto (art. $87^1$ § 1 pkt 1 kodeksu pracy). Oznacza to, że po dokonaniu wszystkich potrąceń z tej kategorii pracownikowi musi pozostać do dyspozycji minimalna kwota na utrzymanie. Wprowadzenie takiego rozwiązania jest



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

regulacją publicznoprawną, która zapewnia zachowanie minimum bytowo-socjalnego pracownikowi.

Kolejną grupę ustawowych potrąceń stanowią zaliczki pieniężne udzielone pracownikowi. Można do nich zaliczyć np.: kwoty wypłacone na zakup benzyny czy też koszty związane z podróżą służbową. W tej kategorii chodzi o środki pieniężne wypłacone pracownikowi na wydatki związane z wykonywaniem zadań pracowniczych, z których powinien się on rozliczyć lub zwrócić pracodawcy. Potrąceniu z wynagrodzenia podlegają jedynie zaliczki wymagalne, to znaczy takie, co do których upłynął termin rozliczenia lub zwrotu. Omawiana kategoria nie obejmuje natomiast zaliczek wypłacanych na poczet wynagrodzenia za pracę. Takie zaliczki stanowią bowiem częściowe spełnienie świadczenia przez pracodawcę przez terminem płatności. Wskazać należy, że Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 20 sierpnia 2008 r., I PK 39/08 stwierdził, iż *udzielenie pracownikowi przez pracodawcę zaliczki pieniężnej podlegającej rozliczeniu na podstawie art. 87 § 1 pkt 3 k.p. może nastąpić przez umożliwienie korzystania z karty kredytowej.* Potrącenia zaliczek pieniężnych mogą być dokonywane do wysokości połowy wynagrodzenia za pracę. Natomiast wolna od potrąceń zaliczek jest kwota 75 % minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

Ostatnią z kategorii potrąceń ustawowych jest potrącanie kar pieniężnych. Obejmuje ona kary pieniężne w rozumieniu art. 108 kodeksu pracy tj. *karę wymierzoną za nieprzestrzeganie przez pracownika przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy lub przepisów przeciwpożarowych, opuszczenie pracy bez usprawiedliwienia, stawienie się do pracy w stanie nietrzeźwości lub spożywanie alkoholu w czasie pracy.* Wymierzona kara pieniężna za jedno przekroczenie, jak i za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności, nie może być wyższa od jednodniowego wynagrodzenia pracownika, a łącznie kary pieniężne nie mogą przewyższać dziesiątej części wynagrodzenia przypadającego pracownikowi do wypłaty, po dokonaniu pozostałych potrąceń. W przypadku potrąceń kar pieniężnych ustawodawca wskazał jako kwotę wolną od potrąceń 90 % minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

Odrębną kwestią są potrącenia należności dokonywane za zgodą pracownika. Zgodnie z art. 91 § 1 kodeksu pracy należności inne niż należności objęte potrąceniami ustawowymi mogą być potrącane jedynie za zgodą pracownika wyrażoną na piśmie. Wobec takiego brzmienia przepisu pracodawca nie ma prawa do dokonywania potrąceń na podstawie zgody wyrażonej ustnie. Może to grozić koniecznością zwrotu potrąconych kwot wraz z odsetkami i ewentualnym odszkodowaniem. Co istotne pisemna zgoda pracownika musi dotyczyć



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT



tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

konkretnej, istniejącej wierzytelności (nie można wyrazić zgody na potrącenie wierzytelności przyszłych). Do należności potrącanych za zgodą pracownika można zaliczyć np.: składki związkowe, pożyczki udzielone z kasy zapomogowo-pożyczkowej lub ZFŚS, składki na dobrowolne ubezpieczenie pracownicze, opłaty za karnety na zajęcia sportowo - rekreacyjne. W przypadku potrąceń dobrowolnych wolna od potrąceń jest kwota wynagrodzenia za pracę w wysokości: minimalnego wynagrodzenia za pracę (netto) - przy potrącaniu należności na rzecz pracodawcy oraz 80% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę (netto) - przy potrącaniu innych należności. W przypadku zaistnienia zbiegu potrąceń obowiązkowych i dobrowolnych, te ostatnie następują dopiero po dokonaniu przez pracodawcę potrąceń obowiązkowych.

Podsumowując pracodawca powinien pamiętać, że dokonując obowiązkowych potrąceń z wynagrodzenia za pracę, musi ustalić i znać podstawę tych potrąceń, określić maksymalną dopuszczalną kwotę potrąceń, ustalić ile wynosi kwota wolna od potrąceń a następnie ustalić jaka kwota może zostać faktycznie potrącona z wynagrodzenia. W przypadku dokonania błędnych ustaleń lub niedopełnienia przez pracodawcę obowiązków w tym zakresie może on narazić się na konieczność zwrotu pracownikowi nienależnie potrąconej kwoty pieniężnej wraz z odsetkami albo na odpowiedzialność odszkodowawczą względem wierzyciela.

***Autor: Beata Król - Suchecka – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 4. Testament – czy zawsze jest skuteczny? Sposoby jego podważania

Co do zasady, za życia każda osoba fizyczna może w swobodny sposób rozporządzać swoim majątkiem, poprzez dokonywanie różnego rodzaju czynności prawnych, takich jak np. sprzedaż, zamiana czy darowizna. Rozporządzić majątkiem można również na wypadek śmierci *(mortis causa)*, przy czym zgodnie z art. 941 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (dalej „k.c."), w ten sposób skutecznie można rozporządzić majątkiem jedynie poprzez testament. Zgodnie z art. 944 k.c., zdolność testowania, tj. zdolność do sporządzenia i odwołania testamentu posiada tylko osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, przy czym musi istnieć ona w chwili dokonywania czynności. Testamentu nie można sporządzić ani też odwołać przez przedstawiciela czy pełnomocnika. Zgodnie z art. 942 k.c. wykluczona jest ponadto możliwość sporządzenia testamentu wspólnego, czyli zawierającego rozporządzenia więcej niż jednego spadkodawcy (np. sporządzonego przez małżonków czy osoby bliskie). W konsekwencji, testament sporządzony przez osobę niemającą zdolności testowania, np. małoletnią, ubezwłasnowolnioną częściowo bądź całkowicie, pełnomocnika czy przedstawiciela albo zawierający rozporządzenia więcej niż jednej osoby (testament wspólny) będzie bezwzględnie nieważny. Nieważność testamentu w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej osobie sąd zawsze bierze pod uwagę z urzędu, zaś ustalenie nieważności testamentu każdorazowo skutkować będzie dziedziczeniem ustawowym na zasadach ogólnych.

Poza brakiem zdolności testowania, wadliwość testamentu może wynikać z niedochowania określonej formy testamentu. Jeżeli chodzi o formy testamentu, zgodnie z art. 949 – 955 k.c. formy testamentu możemy podzielić na testamenty zwykłe (najczęściej spotykane w obrocie), takie jak: testament holograficzny, testament notarialny czy testament alograficzny, oraz na testamenty szczególne, takie jak testament ustny, testament podróżny czy testament wojskowy, których sporządzenie wymaga spełnienia ściśle określonych ustawowo przesłanek. Niezachowanie wymogów formalnych przewidzianych dla danej formy testamentu każdorazowo skutkować będzie jego wadliwością. Przykładowo, jedną ze zwykłych form testamentu, przewidzianą w art. 949 k.c. jest testament holograficzny, tj. sporządzony przez spadkodawcę odręcznie. Zgodnie z ww. przepisem, spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. W świetle tego przepisu, testament holograficzny dla swojej ważności musi być w całości sporządzony pismem ręcznym przez testatora, opatrzony jego podpisem oraz zawierać datę sporządzenia. Wadliwy i nieważny będzie zatem testament, który pomimo iż podpisany przez spadkodawcę nie został sporządzony jego pismem odręcznym ale np. komputerowo, bądź taki, który co prawda zostanie sporządzony odręcznie lecz nie zawiera podpisu spadkodawcy. Innym przykładem niedochowania wymogów formalnych może być testament ustny, przewidziany w art. 952 k.c. Zgodnie z ww. przepisem. jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spisze oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie. W wypadku gdy treść testamentu ustnego nie została w powyższy sposób stwierdzona, można ją w ciągu sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku stwierdzić przez zgodne zeznania świadków złożone przed sądem. Jeżeli przesłuchanie jednego ze świadków nie jest możliwe lub napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, sąd może poprzestać na zgodnych zeznaniach dwóch świadków. Ponieważ testament ustny ma być sporządzony w obecności co najmniej trzech świadków, istotny dla oceny spełnienia wymogów formalnych zachowania formy ww. testamentu jest art. 956 k.c. określający kto nie może być świadkiem przy sporządzaniu testamentu. Zgodnie z ww. przepisem, nie może być nim m.in. osoba nieposiadająca pełnej zdolności do czynności prawnych, np. osoba małoletnia czy ubezwłasnowolniona, bądź skazana prawomocnym wyrokiem za fałszywe zeznania. W konsekwencji, testament ustny sporządzony w obecności takiej osoby będzie nieważny z uwagi na niespełnienie wymogów formalnych przewidzianych dla tej formy. Podobnie jak w wypadku braku zdolności testowania, nieważność testamentu na skutek niespełnienia wymogów przewidzianych dla danej formy sąd bierze pod uwagę z urzędu, a ustalenie nieważności testamentu każdorazowo skutkować będzie dziedziczeniem ustawowym na zasadach ogólnych.

Niezależnie od braku zdolności testowania oraz wad formalnych testamentu skutkujących wadliwością w związku z niezachowaniem wymogów formalnych przewidzianych dla danej jego formy, możemy wyróżnić wspólne dla każdej formy testamentu przesłanki nieważności. Zgodnie z art. 945 § 1 k.c. testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony:

1) w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli,
2) pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści,
3) pod wpływem groźby.

Co istotne, sporządzenie testamentu w formie aktu notarialnego nie stoi na przeszkodzie w udowadnianiu jego nieważności przewidzianej w art. 945 k.c.

Pierwszą z przesłanek nieważności testamentu przewidzianych w art. 945 k.c. stanowi sporządzenie testamentu w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Należy przez to rozumieć nie tylko pewne stany trwałe, takie jak choroba psychiczna (np. depresja urojenia, halucynacje, omamy, paranoja i schizofrenia) czy niedorozwój umysłowy, lecz także inne przemijające zaburzenia czynności psychicznych – np. upojenie alkoholowe, pozostawanie pod wpływem narkotyków, dopalaczy, stan nieprzytomności spowodowany wysoką gorączką lub schorzeniami związanymi ze starością. Brak świadomości i swobody obejmuje również osoby, których zdolności umysłowe zmniejszyły się ze względu na podeszły wiek czy cierpiące na organiczne choroby umysłowe,



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

takie jak np. choroba Alzheimera czy padaczka. O braku świadomości i swobody może świadczyć również sytuacja, w której testament sporządzony zostaje na skutek choroby lub wieku testatora, osłabiających jego aktywność i siłę woli, tak że nie jest stanie przeciwstawić się sugestiom i naciskom osób trzecich, pod których wyłączną opieką pozostaje, nalegających na określony sposób testowania. Dla ustalenia nieważności testamentu z powodu stanu wyłączającego świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli należy wykazać przykładowo, że spadkodawca nie rozumiał istoty dokonywanej czynności i jej skutków, nie zdawał sobie sprawy z charakteru i rozmiaru majątku, którego dyspozycja dotyczy, nie miał rozeznania i wiedzy co do osób, które winien był rozważyć jako swoich spadkobierców, nie był w stanie racjonalnie zaplanować rozrządzenia swoim majątkiem bądź, cierpiał na zaburzenia psychiczne, które były przyczyną sporządzenia testamentu, bądź był podatny na sugestie i wpływy osób trzecich. Koronnym dowodem w sprawie o podważenie testamentu z powodu sporządzenia go w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest zawsze **dowód z opinii biegłego sądowego**.

Drugą z przesłanek nieważności testamentu przewidzianych w art. 945 k.c. jest sporządzenie go pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu określonej treści. Błąd oznacza mylne wyobrażenie o rzeczywistym stanie spraw lub brak takiego wyobrażenia, przy czym do przyjęcia, że testament został sporządzony pod wpływem błędu nie ma znaczenia czego dotyczył – treści testamentu czy pobudek jego sporządzenia. Wystarczające jest jedynie by był on na tyle istotny, że że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu określonej treści.

Trzecią z przesłanek nieważności testamentu przewidzianych w art. 945 k.c. jest sporządzenie go pod wpływem groźby, przy czym nie ma znaczenia to czego ta groźba dotyczy i od kogo pochodzi. Istotą groźby jako przyczyny nieważności testamentu jest powstanie po stronie testatora (spadkodawcy) stanu obawy, pod wypływem którego sporządza on testament o określonej treści.

Nieważność testamentu z powodów wskazanych w art. 945 k. c. sąd powinien brać pod uwagę sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po osobie zmarłej z urzędu. Niezależnie od tego, każda osoba, której praw dotyczy wynik postępowania może podnieść zarzut nieważności testamentu z powodów określonych w art. 945 k. c. Zarzut taki można podnieść m. in. w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, w sprawie o uchylenie lub zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku czy w sprawie o zachowek. Zgodnie z art. 945 § 2 kc., na nieważność testamentu z powyższych przyczyn nie można się powołać po upływie lat trzech od dnia, w którym osoba mająca w tym interes dowiedziała się o przyczynie nieważności, a w każdym razie po upływie lat dziesięciu od otwarcia spadku. Stwierdzenie nieważności testamentu przez sąd każdorazowo skutkować będzie dziedziczeniem ustawowym na zasadach ogólnych.

Poza wadami testamentu opisanymi powyżej, nie można wykluczyć sytuacji, w której sąd z urzędu bądź na zarzut poweźmie wątpliwości co do tego czy testament holograficzny



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

(odręczny), został faktycznie w całości sporządzony przez spadkodawcę. Podejrzenie sfałszowania testamentu może wiązać się z koniecznością przeprowadzenia przez sąd dowodu z **opinii biegłego sądowego grafologa**. Jeżeli osoby, których praw dotyczy wynik postępowania powezmą podejrzenia co do możliwości sfałszowania testamentu, możliwa jest próba podważenia go również w trybie postępowania karnego, poprzez złożenie do organów ścigania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Ponieważ testament traktowany jest jak dokument, sfałszowanie go wyczerpuje bowiem znamiona przestępstwa z art. 270 § 1 kodeksu karnego, zgodnie z którym kto, w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

***Autor: Katarzyna Lalak– Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 5. Rozwiązanie umowy o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia

Niniejszy artykuł wyłącznie ze względu na obszerność materii w sposób skrótowy omawia zasady rozwiązywania stosunku pracy przez pracownika w trybie art. 55 §$1^1$ Kodeksu pracy jak również przez pracodawcę w trybie art. 52 § 1 Kodeksu pracy.

Odnosząc się do powołanego na wstępie art. 55 §$1^1$ Kodeksu pracy należy wskazać, że przewiduje on możliwość rozwiązania przez pracownika stosunku pracy przez pracownika w sytuacji gdy pracodawca w sposób ciężki narusza podstawowe prawa pracownika a samo naruszenie ma ciężki charakter.

Kodeks pracy nie precyzuje pojęcia podstawowych praw pracownika jak również uproszczeniem jest posłużenie się katalogiem niektórych obowiązków pracodawcy wymienionych w art. 94 Kodeksu pracy. Uznać zatem należy, że podstawowych praw pracownika należy szukać również w innych źródłach prawa pracy oraz w umowach o pracę. Wyłącznie w charakterze przykładu należy wymienić, że naruszenie w sposób ciężki:

- prawa do wynagrodzenia poprzez brak jego należnej wypłaty, opóźnienie wypłaty wynagrodzenia jak też błędne obliczenie wynagrodzenia (w szczególności dotyczące wynagrodzenia za godziny nadliczbowe);
- prawa do wypoczynku poprzez zaniżanie wymiaru urlopu, odmowie udzielenia urlopu;
- prawa do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy poprzez stwarzanie warunków pracy stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia pracowników

może stanowić podstawę do złożenia właściwego oświadczenia woli przez pracownika o rozwiązaniu stosunku pracy bez zachowania okresu wypowiedzenia.

Kolejnym z niezbędnych przesłanek zastosowania art. 55 §$1^1$ Kodeksu pracy jest waga naruszenia. Ustawodawca jednoznacznie wskazuje, że naruszenie musi nosić znamiona ciężkiego żeby uzasadnione było rozwiązanie stosunku pracy w tym trybie. Za ciężkie należy uznać takie uchybienie, którego skutkiem jest naruszenie interesów pracownika w sposób dla niego istotny. Istotne jest zatem przy podejmowaniu decyzji o rozwiązaniu umowy w tym trybie ustalenie czy konsekwencją działania lub zaniechania pracodawcy jest negatywna zmiana położenia pracownika.

Zgodnie z treścią art.55 §2 Kodeksu pracy dla skuteczności złożenia właściwego oświadczenia woli, pracownik winien posłużyć się pismem oraz wskazać przyczynę uzasadniającą rozwiązanie umowy. Ponadto rozwiązanie umowy z pracodawcą ze względu na ciężkie naruszenie obowiązków pracownika nie może nastąpić po upływie 1 miesiąca od uzyskania przez pracownika wiadomości o okolicznościach uzasadniających rozwiązanie umowy.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Zgodnie z wykładnią art. 61 Kodeksu cywilnego stosowanego pracy na podstawie art. 300 Kodeksu pracy oświadczenie woli, które ma zostać złożone innej osobie, zostaje złożone w chwili gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią.

Rozwiązanie stosunku pracy w trybie art. 55 §$1^1$ następuje zatem z chwilą gdy pracodawca pozna treść oświadczenia woli pracownika.

Zakres roszczeń finansowych pracownika również wskazany jest w art. 55 §$1^1$ Kodeksu pracy, mianowicie pracownik rozwiązujący umowę o pracę w tym trybie, w zależności od rodzaju zawartej umowy, może żądać od pracodawcy odszkodowania za przysługujący okres wypowiedzenia – dla umów zawartych na czas nieokreślony a dla umów zawartych na czas określony za czas do którego umowa miała trwać, nie więcej niż za okres wypowiedzenia.

Kodeks pracy w art. $61^1$ przewiduje możliwość dochodzenia odszkodowania przez pracodawcę od pracownika w sytuacji gdy pracodawca uzna rozwiązanie umowy o pracę w trybie art. 55 §$^1$ Kodeksu pracy za nieuzasadnione. O właściwym odszkodowaniu orzeka wtedy sąd pracy. Jak wynika z przytoczonego przepisu, pracodawca z możliwości tam wskazanej, może skorzystać wyłącznie na drodze sądowej. Wysokość odszkodowania możliwa do dochodzenia przez pracodawcę ograniczona jest okresem wypowiedzenia – dla umów na czas nieokreślony, a dla umów zawartych na czas określony za okres do którego umowa miała trwać, nie więcej jednak niż za okres wypowiedzenia.

W obowiązującym porządku prawnym, rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika może nastąpić na podstawie jednostronnego oświadczenia woli dokonanego przez pracodawcę. Uprawnienie takie wynika wprost z treści art. 52 §1 Kodeksu pracy. Wskazany przepis, określa zamknięty katalog przyczyn jakimi może się posłużyć pracodawca rozwiązując umowę o pracę z pracownikiem. Niemniej należy wskazać, że elementem łączącym wszystkie z wymienionych w art. 52 §1 przesłanek jest wina pracownika. Istotnym jest, że dla rozwiązania stosunku pracy w trybie art. 52 § 1 pkt 2 i 3 ważne jest zaistnienie winy umyślnej lub nieumyślnej, natomiast w przypadku przesłanki z pkt 1 możliwość zastosowania „dyscyplinarki" ograniczona jest do uznania że działanie nosi cechy winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa, tj. takiego działania pracownika poprzez które ignoruje jego następstwa pomimo iż obowiązki lub zajmowane stanowisko nakazuje przezorność w działaniu lub szczególna ostrożność.

Pierwsza z wymienionych przesłanek odnosząca się do ciężkiego naruszenia przez pracownika podstawowych obowiązków pracowniczych wymaga od pracodawcy takiego zakwalifikowania danego przewinienia w podstawowych obowiązkach pracowniczych, które nosiłoby znamiona ciężkiego. Podobnie jak w przypadku omawianego powyżej art. 55 §$1^1$ Kodeksu pracy, celem ustalenia podstawowych obowiązków pracowniczych należy posiłkować się nie tylko otwartym katalogiem obowiązków pracowniczych wymienionym w art. 100 Kodeksu pracy ale również innymi źródłami prawa pracy oraz właściwymi umowami o pracę. Treść art. 100 Kp odnosi się do uogólnionych obowiązków pracownika,



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

charakter indywidualny przyjmą one wyłącznie w ramach świadczonej pracy. Celem zobrazowania ogólnego charakteru obowiązków wymienionych w art. 100 Kp można posłużyć się obowiązkiem pracownika dbania o dobro zakładu pracy, ochrona jego mienia i tajemnic ujawnienie których skutkować mogłoby narazić pracodawcę na szkodę (art. 100 §2 pkt 4) - ciężkim naruszeniem podstawowych obowiązków pracowniczych mogłoby być zarówno kradzież mienia jak i celowe zniszczenie maszyn pracodawcy jak również np. zawinione niedopatrzenie linii produkcyjnej skutkujące powstaniem szkody w majątku pracodawcy. Za ciężkie naruszenie obowiązków może zostać również uznane stawienie się do pracy w stanie nietrzeźwości. Znamiennym jest stanowisko Sądu Najwyższego, uznające, że o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia w trybie art. 52 § 1 pkt 1 Kp decyduje jednostkowy czyn, a nie przebieg dotychczasowej kariery zawodowej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 grudnia 2004r. sygn. akt I PK 86/04).

Ustawodawca w art. 52 §1 pkt 2 i 3 przewiduje również inne przesłanki rozwiązania stosunku pracy bez zachowania okresu wypowiedzenia, są to mianowicie:

- popełnienie przez pracownika w czasie trwania umowy o pracę przestępstwa, które uniemożliwia dalsze zatrudnianie go na zajmowanym stanowisku, jeżeli przestępstwo jest oczywiste lub zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem;
- zawiniona przez pracownika utraty uprawnień koniecznych do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku.

Odnosząc się do pierwszej z wymienionych przesłanek należy wskazać, że warunkiem je zastosowania jest popełnienie przez pracownika przestępstwa oraz skorelowanie tego czynu z charakterem wykonywanych obowiązków jak również i z wymogami np. dotyczącymi niekaralności na zajmowanym stanowisku.

Druga z powyżej wymienionych samodzielnych przesłanek odnosi się do zawinionej utraty uprawnień koniecznych do świadczenia pracy, w tym wypadku jako przykład posłuży utrata uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi przez kierowcę zawodowego

Ustawodawca przewidział, że rozwiązanie stosunku pracy nastąpić powinno przed upływem miesiąca od uzyskania przez pracodawcę wiadomości o okoliczności uzasadniających rozwiązanie umowy.

Podobnie jak w przypadku zastosowania art. 55 §$1^1$ Kodeksu pracy, rozwiązanie stosunku pracy następuje z chwilą gdy pracownik zapozna się z treścią pisemnego oświadczenia woli pracodawcy. Stosownie do treści art. 30 §4 Kp pracodawca rozwiązując umowę w trybie art. 52 § 1 Kp powinien wskazać rzeczywistą, uzasadnioną i konkretną przyczynę rozwiązania umowy. Pracodawca zatem zobligowany jest do zachowania wszelkich wymogów formalnych przewidzianych dla rozwiązywania stosunku pracy.

Art. 52 §3 Kp wskazuje na wymóg konsultacji ze związkami zawodowymi rozwiązania umowy o pracę z pracownikiem bez zachowania okresy wypowiedzenia. Obowiązek ten ciążyć będzie na pracodawcy wyłącznie gdy zwalniany pracownik jest członkiem organizacji



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

związkowej lub gdy nie jest zrzeszony ale organizacja związkowa wyraziła zgodę na jego reprezentację Tryb ten nie ma zastosowania do pracowników, którzy nie należą do związków zawodowych i nie są przez nie reprezentowani, oraz wobec osób, podlegających szczególnej ochronie. Organizacja związkowa powinna wyrazić swoja opinię w ciągu trzech pełnych dni od chwili zwrócenia się pracodawcy o jej wyrażenie. Opinia wyrażona przez związek zawodowy nie wiąże pracodawcy.

Pracownikowi, z którym rozwiązano umowę o pracę bez wypowiedzenia z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę w tym trybie, przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowanie (art. 56 § 1Kp). Ustawodawca wskazuje zatem, że pracownik ma dwa różne i niezależne roszczenia związane z wniesionym odwołaniem. W przypadku domagania się przywrócenia do pracy pracownik może żądać wypłaty wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy z tym ze nie mniej niż za okres 1 miesiąca i nie więcej niż za 3 miesiące. Graniczne terminy nie obowiązują:

1. kobiet w ciąży
2. Kobiet w okresie urlopu macierzyńskiego
3. pracowników podlegających ochronie przedemerytalnej,
4. pracownika ojca wychowującego dziecko w okresie korzystania z urlopu macierzyńskiego
5. w innych przypadkach wskazanych w ustawach szczególnych.

Wymienione kategorie pracowników mogą dochodzić rzeczywistego wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy.

W wypadku gdy pracownik sformułuje wyłącznie roszczenie odszkodowawcze to, przysługiwać ono będzie wyłącznie w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia. Natomiast W przypadku rozwiązania umowy o pracę zawartej na czas określony odszkodowanie przysługiwać będzie w wysokości wynagrodzenia za czas, do którego umowa miała trwać, nie więcej jednak niż za okres wypowiedzenia.

W razie rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę zawartej na czas określony z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę bez wypowiedzenia pracownikowi przysługuje wyłącznie odszkodowanie, jeżeli upłynął już termin, do którego umowa miała trwać, lub gdy przywrócenie do pracy byłoby niewskazane ze względu na krótki okres, jaki pozostał do upływu tego terminu. Wysokość odszkodowanie uzależniona jest w tym przypadku od okresu wypowiedzenia. Jeżeli pracodawca rozwiązał umowę o pracę w okresie wypowiedzenia z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę bez wypowiedzenia, pracownikowi przysługuje wyłącznie odszkodowanie. Odszkodowanie przysługuje w wysokości wynagrodzenia za czas do upływu okresu wypowiedzenia.

***Autor: Przemysław Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 6. Skarga na przewlekłość postępowania

Instytucja skargi na przewlekłość postępowania, a właściwe skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, została uregulowana w ustawie z dnia o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 75, w dalszej części jako Ustawa). Skarga może być wniesiona przez stronę postępowania, jeżeli poweźmie ona przekonanie, że nastąpiło naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, to jest jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych (art. 2 ust. 1 Ustawy). Skarga może być wniesiona również jeżeli przewlekłość dotyczy załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Analogiczne uprawnienie przysługuje stronom postępowania przygotowawczego (art. 2 ust. 2 Ustawy). W odniesieniu do postępowania przygotowawczego należy uwzględniać specyfikę takiego postępowania, w tym fakt, że jedną z form jego zakończenia jest sporządzenie i skuteczne wniesienie do sądu aktu oskarżenia lub wniosku o warunkowe umorzenie postępowania, jak również wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających.

Przepisy nie zawierają jednoznacznych przesłanek, które muszą być spełnione, aby doszło do uznania, że w danej sprawie doszło do przewlekłości postępowania. Zawarty został natomiast katalog okoliczności, które są każdorazowo badane przez sąd rozpoznający skargę. Należą do nich: ,,łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawiłości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania'' (art. 2 ust. 2 Ustawy). Przy ocenie, czy w danej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, nie można kierować się wyłącznie długością postępowania, ale zakresem i charakterem czynności podejmowanych w ramach tego postępowania. Nieuzasadniona zwłoka w rozpoznaniu sprawy występuje, gdy postępowanie trwa dłużej, niż jest to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Przy ocenie, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, bierze się pod uwagę stan sprawy istniejący w dacie wniesienia skargi.

W odniesieniu do wymogów formalnych skargi, wskazać należy, że poza wymogami przewidzianym dla pism procesowych, musi ona ponadto zawierać żądanie stwierdzenia przewlekłości w sprawie w której jest wnoszona oraz przytoczenie okoliczności



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

uzasadniających żądanie (art. 6 ust 2 pkt 1 i 2 Ustawy). Skarga ponadto może zawierać żądanie wydania sądowi rozpoznającemu sprawę albo prokuratorowi prowadzącemu lub nadzorującemu postępowanie przygotowawcze zalecenia podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności oraz zasądzenia na rzecz skarżącego odpowiedniej sumy pieniężnej (art. 6 ust. 3 Ustawy). Skarga, które nie spełnia przedstawionych wymagań podlega odrzuceniu.

Skarga na przewlekłość postępowania jest wnoszona w toku postępowania w sprawie. Przepisy nie przewidują możliwości wniesienia skargi po prawomocnym zakończeniu postępowania. Skarga, zgodnie z art. 5 ust. 1-4 Ustawy, wnoszona jest odpowiednio: do sądu, w którym toczy się postępowanie (skarga dotycząca przewlekłości postępowania sądowego); do sądu okręgowego, w którego okręgu prowadzone jest postępowanie egzekucyjne (skarga dotycząca przewlekłości postępowania egzekucyjnego); do prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze (skarga dotycząca przewlekłości postępowania przygotowawczego). Po wpłynięciu skargi, sąd do którego skarga została złożona, przekazuje ją wraz z aktami sprawy do sądu właściwego do jej rozpoznania.

Wniesienie skargi wiąże się z obowiązkiem uiszczenia opłaty od skargi w wysokości 200 zł (art. 17 ust. 1 Ustawy). Jest to opłata stała, uiszczana niezależnie od rodzaju postępowania i wartości przedmiotu sporu (w przypadku spraw o charakterze majątkowym). Jeżeli skarga jest wnoszona przez kilka osób, na każdej z nich spoczywa obowiązek uiszczenia odrębnej opłaty od skargi (art. 17 ust. 2 Ustawy). Wprowadzenie opłaty od skargi, zgodnie z założeniami ustawodawcy, miało zapobiegać składaniu bezpodstawnych skarg związanych z prowadzonym postępowaniem. Opłata od skargi podlega zwrotowi w przypadku uwzględnienia skargi, a także w przypadku jej odrzucenia.

Sąd właściwy rozpoznaje skargę w składzie trzech sędziów na posiedzeniu niejawnym. Z literalnego brzmienia art. 8 Ustawy wynika, że skarga nie może być rozpoznawana przez asesorów sądowych. Do postępowania w przedmiocie rozpoznania skargi stosuje się właściwe przepisy regulujące postępowanie zażaleniowe, zawarte odpowiednio w przepisach kodeksu postępowania cywilnego i kodeksu postępowania karnego. W uzasadnionych przypadkach przepisy dopuszczają wyznaczenie rozprawy dla rozpoznania wniesionej skargi oraz wezwania na rozprawę, w celu złożenia wyjaśnień skarżącego. Rozpoznanie skargi na posiedzeniu niejawnym jest podyktowane szybkością postępowania oraz nałożonym na sąd rozpoznający skargę ustawowym obowiązkiem rozpoznania skargi w terminie 2 miesięcy od dnia jej wniesienia (art. 11 Ustawy). Regulacje ustawowe nie przewidują jednak żadnych konsekwencji niezachowania wskazanego terminu, należy więc go traktować wyłącznie jako termin instrukcyjny.

Zastosowanie do trybu rozpoznania skargi przepisów odnoszących się do rozpoznania zażalenia, rodzi po stronie Skarbu Państwa (w przypadku skargi na przewlekłość postępowania przygotowawczego i postępowania sądowego) i komornika sądowego



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

(w przypadku skargi na przewlekłość postępowania egzekucyjnego) uprawnienie do wniesienia pisemnej odpowiedzi na skargę, w której wskazane podmiotu mogą odnieść się do zarzutów przytoczonych w skardze.

W przypadku uwzględnienie złożonej skargi, sąd stwierdza, że w postępowaniu którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania (art. 12 ust. 2 Ustawy). Ponadto, na żądanie skarżącego lub z urzędu, sąd rozpoznający skargę zleca podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty lub przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze, podjęcie odpowiednich czynności, zakreślając jednocześnie termin do ich podjęcia (art. 12 ust. 3 zdanie pierwsze Ustawy). Zlecenie czynności nie może wkraczać w zakres kompetencji sądu lub prokuratora, odnoszący się do oceny faktycznej lub prawnej sprawy.

Równie istotnym uprawnieniem skarżącego, jest możliwość uzyskania od Skarbu Państwa (w przypadku skargi odnoszącej się do przewlekłości postępowania sadowego lub przygotowawczego) lub komornika sądowego (w sytuacji złożenia skargi na przewlekłość postępowania egzekucyjnego), sumy pieniężnej w wysokości od 2000 do 20000 złotych (art. 12 ust. 4 Ustawy). Przepisy nie zawierają szczegółowego sposoby wyliczenia przyznanej sumy pieniężnej, wskazując jedynie, że nie może ona wynosić mniej niż 500 zł za każdy rok trwania dotychczasowego postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Wskazana kwota stanowi kwotę minimalną, Sąd rozpoznający skargę ma możliwość przyznania wyższej niż 500 zł sumy pieniężnej za każdy rok trwania postępowania w sytuacji, gdy sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się do w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Niezależnie od czasu trwania postępowania, w przypadku uwzględnienia skargi, skarżącemu może być przyznana kwota nie mniejsza niż 2000 zł. W praktyce orzeczniczej, wysokość przyznawanych sum pieniężnych nie przekracza kwoty 2000 zł, w nielicznych przypadkach sądy przyznają wyższe sumy pieniężne. W sytuacji, gdy skarga na przewlekłość postępowania została wniesiona przez Skarb Państwa lub państwowe jednostki sektora finansów publicznych, w przypadku uwzględnienia skargi Sąd nie przyznaje sumy pieniężnej (art. 12 ust. 4 Ustawy). Regulacja ta jest w pełni zrozumiała, gdyż prowadziłaby do nieuzasadnionego przekazywania środków pieniężnych pomiędzy jednostkami publicznymi.

Dodatkowym uprawnieniem osoby, której skarga została uwzględniona, jest możliwość wystąpienia w odrębnym postępowaniu z powództwem o naprawienie szkody wynikłej ze stwierdzonej przewlekłości postępowania (art. 15 ust. 1 Ustawy). Powództwo takie jest składane przeciwko Skarbowi Państwa (jeżeli przewlekłość dotyczyły postępowania sądowego lub przygotowawczego) lub solidarnie przeciwko Skarbowi Państwa i komornikowi sądowemu (jeżeli przewlekłość dotyczy postępowania egzekucyjnego). Postanowienie w przedmiocie stwierdzenia przewlekłości postępowania jest wiążące dla sądu, rozpoznającego powództwo o odszkodowanie lub zadośćuczynienie, co do faktu stwierdzonej przewlekłości postępowania (art. 15 ust. 2 Ustawy). Niewniesienie skargi na



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

przewlekłość postępowania nie pozbawia jednak danej osoby dochodzenia naprawienia szkody wynikającej z przewlekłości postępowania na zasadnych ogólnych, określonych w przepisach kodeksy cywilnego (art. 16 Ustawy).

***Autor: Mateusz Sieńko – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 7. Poszukiwanie majątku spadkowego a spis inwentarza

Uzyskanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku to najczęściej dopiero pierwszy krok w drodze do uregulowania spraw spadkowych po zmarłym. W przypadku, gdy spadkodawca był bliską rodziną, najczęściej ustalenie pozostawionego majątku spadkowego nie stanowi dla spadkobierców problemu. Jednak co w przypadku, gdy spadkobierca nie miał ze spadkodawcą kontaktu od lat, albo nawet nigdy? W jaki sposób można ustalić składniki masy spadkowej, kiedy możliwości polubownego ich ustalenia nie wchodzą w grę?

Zgodnie z art. 637 Kodeksu postępowania cywilnego na wniosek tego, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, albo wykonawcy testamentu lub wierzyciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy sąd spadku wydaje postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza. Sąd spadku niezwłocznie zarządza ogłoszenie o wydaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza. Ogłoszenie zamieszczone zostaje na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeniowej sądu spadku, ponadto zawiera ono informacje dotyczące danych osobowych spadkodawcy, daty jego śmierci oraz pouczenie dotyczące osób uprawnionych do uczestnictwa w sporządzeniu spisu inwentarza, możliwości zgłaszania przedmiotów należących do spadku, przedmiotów zapisów windykacyjnych oraz długów spadkowych.

Wniosek o sporządzenie spisu inwentarza winien spełniać wymogi formalne wskazane w art. 126 ustawny z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego, tj.:

1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników,

2) oznaczenie rodzaju pisma,

3) osnowę wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;

4) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika,

5) wymienienie załączników.

Ponadto, gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno także zawierać oznaczenie przedmiotu sporu oraz:

1) oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy stron albo w przypadku, gdy strona jest przedsiębiorcą wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej - adres do korespondencji wpisany do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej,



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

$1^1$) oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy przedstawicieli ustawowych i pełnomocników stron,

2) numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub numer identyfikacji podatkowej (NIP) powoda będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go nie mając takiego obowiązku lub

3) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku - numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP powoda niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania.

Organem dokonującym spisu inwentarza jest komornik sądowy działający przy sądzie spadku. Wniosek o sporządzenie spisu inwentarza zgodnie z art. $637^1$ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego może być złożony również bezpośrednio do komornika, w takiej sytuacji komornik przystępuje niezwłocznie do sporządzenia spisu inwentarza i zawiadamia o tym sąd spadku, który wydaje postanowienie w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza. Jeżeli sąd oddali albo odrzuci złożony do komornika wniosek albo umorzy postępowanie, spis sporządzony przez komornika rodzi takie same skutki jak złożenie wykazu inwentarza.

W spisie inwentarza komornik zamieszcza wszelkie aktywa oraz pasywa wchodzące w skład masy spadkowej pozostawionej po zmarłym, w tym przedmioty należące do spadku, przedmioty zapisów windykacyjnych, z zaznaczeniem wartości każdego z tych przedmiotów, oraz długi spadkowe ze wskazaniem wysokości każdego z nich. Istotnym jest, że wartość przedmiotów należących do spadku i przedmiotów zapisów windykacyjnych komornik ustala według stanu i cen z chwili otwarcia spadku, a wysokość długów spadkowych - według stanu z chwili otwarcia spadku. Jednocześnie wskazać należy, że z urzędu są ustalane i zamieszczane w spisie inwentarza przedmioty należące do spadku, przedmioty zapisów windykacyjnych oraz długi spadkowe. Komornik sporządzając spis wskazuje też wartość stanu czynnego spadku z uwzględnieniem zgłoszonych rzeczy oraz praw spornych. W przypadku, gdy w skład masy spadkowej wchodzą rzeczy znajdujące się w okręgu innego sądu, sąd spadku może zwrócić się do tego sądu o wykonanie potrzebnych czynności.

Podkreślić należy, że ruchomości i nieruchomości zamieszczone w spisie inwentarza pozostawia się w posiadaniu osób, które nimi władają, przy czym sytuacja ta nie dotyczy ruchomości złożonych do depozytu sądowego. W przypadku, gdy zachodzą podstawy do dokonania zabezpieczenia spadku z urzędu, komornik zawiadamia o tym sąd właściwy do zabezpieczenia spadku. Zgodnie z art. $638^{11}$ Kodeksu postępowania cywilnego w razie ujawnienia przedmiotu należącego do spadku, przedmiotu zapisu windykacyjnego lub długu spadkowego niezamieszczonego w spisie inwentarza istnieje możliwość sporządzenia uzupełniającego spisu inwentarza.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Zgodnie z art. 49 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych opłata od wniosku o sporządzenie spisu inwentarza wynosi 50 zł. Jednocześnie należy liczyć się z kosztami samego sporządzenia spisu, które zgodnie z art. 53 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji stanowią stałą opłatę w wysokości 10% przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego za każdą rozpoczętą godzinę. Przy czym istnieje możliwość złożenia wniosku o ściągnięcie kosztów sporządzonego spisu inwentarza bezpośrednio z majątku spadkowego.

Podsumowując, często wniosek o sporządzenie spisu inwentarza po zmarłym stanowi dla spadkobiercy jedyną drogę do ustalenia składników masy spadkowej. Jednocześnie wskazać należy, że sporządzenie spisu inwentarza nie gwarantuje, że w masie spadkowej znajdą się tylko aktywa, może również zdarzyć się sytuacja, że komornik ustali wysokość długów spadkowych przewyższającą aktywa spadku.

***Autor: Anna Sidor-Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# Doradca Radzi

## Zbiór artykułów

## Zeszyt nr 4

Poradnik przygotowany w ramach zadania publicznego
***Prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej***
***na terenie powiatu PUŁAWSKIEGO w 2018 r.***

Grudzień 2018



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Wydawca:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie,

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

www.oic.lublin.pl

Publikacja bezpłatna

Realizatorzy Projektu:

**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland" z siedzibą w Lublinie**

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland" w Lublinie

**Praca zbiorowa**

**Autorzy:**

Paweł Włoch – Adwokat
Przemysław Morawa – Radca Prawny
Katarzyna Nastaj – Radca Prawny
Anna Sidor – Morawa – Radca Prawny
Katarzyna Lalak – Radca Prawny
Łukasz Jaremek – Radca Prawny
Beata Król - Suchecka – Radca Prawny

**Wydawca:**
**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"**
**z siedzibą w Lublinie**
ul. Gospodarcza 26
20-213 Lublin
tel.: (81) 710-46-30
fax: (81) 746-13-24
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
http://www.oic.lublin.pl

**Lublin 2018**

# Spis treści

1. Wprowadzenie - streszczenie ..... 4
2. Najem okazjonalny lokalu mieszkalnego ..... 6
3. Alimenty na rzecz małżonka ..... 10
4. Stosunki sąsiedzkie: wezwanie do usunięcia gałęzi ..... 13
5. Sprzedaż samochodu a konieczność zawiadomienia ubezpieczyciela ..... 16
6. Podstawowe prawa pacjenta wynikające z ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta 18
7. Odpowiedzialność karna nieletnich ..... 23
8. Zasady doręczeń w postępowaniu administracyjnym i karnym ..... 26
9. Adopcja – rodzaje i sposoby przysposobienia ..... 29
10. Odpowiedzialność nauczyciela za wypadki uczniów ..... 31
11. Zawód nauczyciela w świetle przepisów dotyczących ochrony funkcjonariusza publicznego ..... 33
12. Upadłość konsumencka ..... 36
13. Rozgraniczenie nieruchomości ..... 38



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 1. Wprowadzenie - streszczenie

Na terenie Powiatu Lubelskiego działa sieć punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, w których profesjonaliści świadczą nieodpłatną pomoc prawną.

**Na jaką pomoc możemy liczyć?**

Bezpłatna pomoc prawna obejmuje:

1) poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, oprzysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach,
2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego,
3) udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowo-administracyjnym,

a) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowo-aministracyjnym.

**Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw:**

1) podatkowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
2) z zakresu prawa celnego, dewizowego i handlowego;
3) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## Kto może skorzystać z nieodpłatnej pomocy prawnej?

| Lp. | Nieodpłatna pomoc prawna przysługuje osobie fizycznej, zwanej dalej "osobą uprawnioną": | Sposób udokumentowania uprawnienia |
|---|---|---|
| 1 | której w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769) i wobec której w tym okresie nie wydano decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia | przedłożenie oryginału albo odpisu decyzji o przyznaniu świadczenia z pomocy społecznej lub zaświadczenia o udzieleniu świadczenia, o którym mowa w art. 106 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej |
| 2 | która posiada ważną Kartę Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U.2017 poz. 1832) | przedłożenie ważnej Karty Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny |
| 3 | która uzyskała zaświadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1255 oraz z 2017 r. poz. 456 i 1386) | przedłożenie zaświadczenia, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego |
| 4 | która posiada ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 1203, oraz z 2017r. poz. 60) | przedłożenie ważnej legitymacji weterana albo legitymacji weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa |
| 5 | która nie ukończyła 26 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 6 | która ukończyła 65 lat | przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość |
| 7 | która w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazła się w sytuacji zagrożenia lub poniosła straty | złożenie oświadczenia, że zachodzi co najmniej jedna z okoliczności wymienionych |
| 8 | która jest w ciąży | przedłożenie dokumentu potwierdzającego ciążę |



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

## 2. Najem okazjonalny lokalu mieszkalnego

Umowa najmu okazjonalnego z roku na rok staje się coraz bardziej popularnym instrumentem zabezpieczającym wynajem nieruchomości na cele mieszkaniowe. Najem okazjonalny, jako szczególny rodzaj najmu, uregulowany jest w polskim porządku prawnym w ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Od czasu wprowadzenia tej instytucji mocą nowelizacji z dnia 17 grudnia 2009 roku widoczna jest tendencja wzrostowa zawierania tego typu umów. W tym czasie wokół umów najmu okazjonalnego narosło już wiele mitów, dlatego wielu potencjalnych lokatorów z uwagi na obawę łatwej eksmisji stara się za wszelką cenę uniknąć tej formy. Celem udzielenia odpowiedzi czy te obawy są słuszne, należy przybliżyć ten szczególny rodzaj umowy najmu.

Kto może skorzystać z najmu okazjonalnego?

Zgodnie z art. 19a ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów umowa najmu okazjonalnego może zostać zawarta wyłącznie przez osobę fizyczną będącą właścicielem lokalu mieszkalnego. Instytucja ta dotyczy wyłącznie najmu prywatnego, a zatem takich umów nie mogą umów zawierać firmy czy osoby wynajmujące mieszkania w ramach działalności gospodarczej. Na zasadach najmu okazjonalnego niemożliwy jest również podnajem nieruchomości lub jej części.

Jaka jest forma umowy najmu okazjonalnego?

Umowa najmu okazjonalnego powinna być pod rygorem nieważności zawarta w formie pisemnej. Instytucję tę od „zwykłych" umów najmu wyróżniają obligatoryjne załączniki, a mianowicie do umowy najmu okazjonalnego załącza się:

- oświadczenie najemcy w formie aktu notarialnego, w którym dobrowolnie poddaje się egzekucji i zobowiązuje do opróżnienia i wydania lokalu w terminie wskazanym w żądaniu egzekucyjnym sporządzonym przez wierzyciela (po wygaśnięciu lub rozwiązaniu umowy);

- wskazanie przez najemcę innego lokalu, w którym będzie mógł zamieszkać, gdy zostanie wykonana egzekucja obowiązku opróżnienia lokalu;

- oświadczenie właściciela innego lokalu lub innej osoby posiadającej tytuł prawny do lokalu o wyrażeniu zgody na zamieszkanie najemcy i osób z nim mieszkających w swojej nieruchomości po ustaniu stosunku najmu.

Ustawa o ochronie praw lokatorów nie wymaga formy aktu notarialnego do zawarcia samej umowy najmu okazjonalnego. Jednakże z uwagi na konieczność załączenia sporządzonego w formie aktu notarialnego oświadczenia najemcy o poddaniu się egzekucji, wizyta u notariusza okaże się konieczna.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Prawodawca nałożył także na właściciela lokalu mieszkalnego obowiązek zgłoszenia umowy najmu okazjonalnego do urzędu skarbowego (właściwego dla miejsca zamieszkania właściciela) w okresie 14 dni od daty rozpoczęcia najmu. Na żądanie najemcy, właściciel jest zobowiązany do przedstawienia mu potwierdzenia zgłoszenia złożonego w urzędzie skarbowym.

Na jaki okres może być zawarta umowa najmu okazjonalnego oraz jakie są podstawy jej wypowiedzenia?

Lokal mieszkalny na podstawie umowy o najem okazjonalny może zostać wynajęty na czas oznaczony, nie dłuższy niż 10 lat.

Tryb najmu okazjonalnego umożliwia wynajmującemu wypowiedzenie umowy w sytuacji gdy lokator:

- pomimo pisemnego upomnienia, nadal używa lokalu w sposób sprzeczny z umową lub niezgodnie z jego przeznaczeniem lub zaniedbuje obowiązki, dopuszczając do powstania szkód, lub niszczy urządzenia przeznaczone do wspólnego korzystania przez mieszkańców albo wykracza w sposób rażący lub uporczywy przeciwko porządkowi domowemu, czyniąc uciążliwym korzystanie z innych lokali, lub

- zwleka z zapłatą czynszu lub innych opłat co najmniej za trzy pełne okresy płatności, pomimo uprzedzenia go na piśmie o zamiarze wypowiedzenia stosunku prawnego i wyznaczenia dodatkowego, miesięcznego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności, lub

- wynajął, podnajął albo oddał do bezpłatnego używania mieszkanie lub jego część bez pisemnej zgody właściciela.

Oprócz powyższych sytuacji, najem okazjonalny dopuszcza dodatkową podstawę wypowiedzenia umowy, a mianowicie kiedy najemca utracił możliwość zamieszkania w lokalu, który wskazywał w załączniku do umowy oraz w terminie 21 dni od powzięcia tej wiadomości nie wskazał innego lokalu mieszkalnego oraz nie dostarczył oświadczenia jego właściciela o możliwości zamieszkania w przypadku przeprowadzenia egzekucji opróżnienia lokalu.

Jak ustalić wysokość czynszu i opłat dodatkowych oraz termin ich płatności?

Umowa najmu okazjonalnego powinna określać wysokość czynszu, jaką najemca będzie obowiązany uiszczać, jego termin oraz formę płatności. Z tytułu najmu okazjonalnego, oprócz czynszu, właściciel pobiera od najemcy wyłącznie opłaty od właściciela niezależne, pod warunkiem że umowa nie stanowi inaczej. Ważne zatem jest szczegółowe wskazanie w umowie wszystkich opłat, jakie miałby w przyszłości ponosić najemca. Istotnym jest, że wynajmujący nie może podwyższyć czynszu bez powodu, a mianowicie wszelkie podstawy



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

i warunki podwyższenia czynszu muszą być konkretnie wskazane w umowie, w przeciwnym razie będzie to niemożliwe.

Jak wygląda procedura eksmisyjna po wygaśnięciu lub rozwiązaniu umowy najmu okazjonalnego?

Zgodnie z art. 19d ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów umowa najmu okazjonalnego lokalu wygasa po upływie czasu, na jaki była zawarta, lub ulega rozwiązaniu po upływie okresu wypowiedzenia tej umowy.

Jeśli po rozwiązaniu lub wygaśnięciu umowy najemca nie ma zamiaru opuścić lokalu, właściciel wręcza mu na piśmie żądanie opróżnienia lokalu. Wskazany w żądaniu termin na opróżnienie lokalu przez najemcę oraz osoby z nim zamieszkujące nie może być krótszy niż 7 dni licząc od dnia doręczenia żądania najemcy.

Jeśli żądanie opróżnienia lokalu nie przyniosło skutku, właściciel składa do sądu wniosek o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu złożonemu przez najemcę przy podpisywaniu umowy - oświadczeniu o dobrowolnym poddaniu się egzekucji przez najemcę. Do wniosku załącza się: żądanie opróżnienia lokalu (wraz z potwierdzeniem jego doręczenia), dokument potwierdzający tytuł prawny do lokalu oraz potwierdzenie zgłoszenia zawarcia umowy w urzędzie skarbowym. Po uzyskaniu w sądzie klauzuli wykonalności właściciel może udać się wraz z aktem notarialnym do komornika, celem rozpoczęcia procedury eksmisyjnej. W przypadku opisanej procedury właściciel, który zawarł z najemcą umowę najmu okazjonalnego, może uniknąć długotrwałego i kosztownego procesu eksmisyjnego przeprowadzonego przed sądem cywilnym.

Przy najmie okazjonalnym częściowo zniesiona jest także ochrona praw lokatorów stosowana przy „zwykłych" umowach najmu. Zgodnie z art. 19e ustawy o ochronie praw lokatorów do najmu okazjonalnego nie stosuje się między innymi przepisów dotyczących obowiązku zapewnienia lokalu tymczasowego, obowiązku orzeczenia przez sąd o lokalu socjalnym, zakazu przeprowadzenia eksmisji w okresie od 1 listopada do 31 marca. Szczegółowe unormowania najmu okazjonalnego, przewidziane w ustawie o ochronie praw lokatorów, są zatem korzystniejsze dla właścicieli lokali mieszkalnych chcących chronić swoje prawa i uniknąć problemów z najemcami, odmawiającymi opuszczenie mieszkania po wygaśnięciu lub rozwiązaniu stosunku najmu.

Czy warto zawierać umowę najmu okazjonalnego?

Wielu potencjalnych lokatorów nie będzie chciało zawrzeć tej umowy z uwagi na konieczność wskazania alternatywnego miejsca zamieszkania, a także z uwagi na dodatkowe koszty związane z oświadczeniami składanymi w formie aktu notarialnego. Ilość warunków formalnych również nie stanowi zachęty do zawierania tego rodzaju umów. Wśród najemców istnieje błędna opinia, że tryb najmu okazjonalnego właściwie w całości znosi ochronę lokatorską, a właściciel może bez żadnego istotnego powodu pozbyć się lokatora.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Nie jest to jednak zgodne z prawdą. Przede wszystkim umowa najmu okazjonalnego zawierana jest na czas oznaczony, dając tym samym pewność najemcy co do okresu trwania stosunku prawnego. Jeżeli najemca nie narusza postanowień umownych, używa lokalu w sposób zgodny z przeznaczeniem, nie zakłóca porządku domowego, terminowo opłaca czynsz i inne opłaty związane z wynajmowanym lokalem, nie podnajmuje bez zgody właściciela mieszkania to nie powinien obawiać się przeprowadzenia uproszczonej procedury eksmisyjnej.

Zawarcie umowy najmu okazjonalnego ma natomiast dla właściciela ogromną zaletę, a mianowicie możliwość przeprowadzenia uproszczonej eksmisji lokatorów. Ustawodawca dał właścicielom, będącymi osobami fizycznymi, możliwość ochrony przed lokatorami nadużywającymi swoich praw. Jednak aby skorzystać jako wynajmujący z ochrony przewidzianej w ustawie należy z dbałością przygotować umowę najmu okazjonalnego oraz spełnić wszystkie wskazane w przepisach wymogi formalne. W innym przypadku właściciel nie skorzysta z ochrony jaką daje najem okazjonalny.

***Autor: Paweł Włoch- adwokat***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 3. Alimenty na rzecz małżonka

W dzisiejszych czasach postępowań w sprawie o rozwód jest bardzo wiele. Z roku na rok przybywa rozstań w uregulowanych związkach małżeńskich. Instytucja separacji jak i rozwodu dają wiele możliwości rozpoczęcia pewnego etapu życia od nowa. W takim wypadku należy zastanowić się nad tym jak sporządzić dobry pozew o rozwód, ale przede wszystkim na świadczeniach alimentacyjnych na zstępnych oraz tych, które należą się współmałżonkowi. Alimenty na współmałżonka w porównaniu do świadczeń alimentacyjnych na dzieci są rzadko podnoszone na wokandzie. Stąd potrzeba wyjaśnienia komu przysługują, w jakim czasie, kiedy, z jakiego powodu, a przede wszystkim gdzie umieścić takie roszczenie w pozwie rozwodowym.

Zobowiązanie małżonka do łożenia na rzecz drugiego może żądać współmałżonek na podstawie art. 27 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego (KRO) w trakcie procesu, ale warto zauważyć, że niedopuszczalne jest domaganie się podwyższenia świadczeń, które zostały orzeczone wcześniej na podstawie art. 27 KRO, ponieważ obowiązek alimentacyjny przewidziany w tej normie prawnej wygasa na skutek ustania małżeństwa, co ciekawe nawet w sytuacji, gdy jest orzeczony na podstawie prawomocnego wyroku. Zobowiązanie takie może również zgłosić były małżonek na podstawie art. 60 § 1 i 2 KRO.

W trakcie rozwodu możliwe jest zobowiązanie małżonka do łożenia na rzecz drugiego, nawet wówczas, gdy małżonkowie nie mają dzieci lub gdy dzieci uzyskały możliwość samodzielnego utrzymania. Roszczenia alimentacyjne zawarte w artykule 60 § 1 i 2 KRO można podnieść po orzeczeniu rozwodu lub separacji albo w trakcie tych postępowań. Małżonek, który jest powodem może również zgłosić w pozwie lub w toku procesu żądanie przyznania alimentów. Prawo to też przysługuje małżonkowi pozwanemu, lecz nie może on wnieść w tym samym przedmiocie powództwa wzajemnego (szczególnego rodzaju powództwa, którego od zwykłego powództwa odróżnia moment, w którym jest składany – oraz to, że jest wnoszony w odpowiedzi na inny pozew; ponadto pozew wzajemny **musi** być wytoczony przeciwko powodowi pierwotnego pozwu). Warto pamiętać, że roszczeń alimentacyjnych na małżonka można również dochodzić w zupełnie innym procesie, po prawomocnym orzeczeniu rozwodu lub separacji.

Między innymi w przypadku wspomnianym powyżej dotyczącym podnoszenia przyznania alimentów w trakcie postępowania w sprawie o rozwód lub separację jednego z małżonków, który domaga się otrzymania alimentów na wypadek orzeczenia rozwodu, a rozwód ten nastąpi z zaniechaniem orzeknięcia o winie bardzo ważne jest to, iż sąd obowiązany jest do oparcia orzeczenia mającego na celu zasądzenia alimentów na tym, że żaden z małżonków nie jest obciążony winą, pomimo że wina może wynikać lub wina ta wynikała z dokonywanych ustaleń dotyczących przyczyny rozkładu pożycia.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Stąd możemy się dowiedzieć, że kwestia winy lub jej braku stanowi podstawę do żądania roszczenia alimentacyjnego. Istnieje kilka przypadków związanych z możliwością dochodzenia uzyskania alimentów na współmałżonka związanych z pojęciem winy. **Pierwszym z nich jest sytuacja, kiedy żaden z małżonków nie został** uznany za wyłącznie winnego rozpadu więzi, fizycznej, emocjonalnej i ekonomicznej między małżonkami**, wtedy to alimentów mogą żądać** oboje byli małżonkowie od siebie nawzajem. Można nazwać to zwykłym obowiązkiem alimentacyjnym. Podobnie jest w sytuacji podczas gdy obydwoje małżonkowie są winni wtedy to małżonek winny może domagać się otrzymania świadczenia alimentacyjnego od małżonka drugiego również winnego. **Przesłankami powstania wspomnianego tzw. zwykłego obowiązku alimentacyjnego są:** brak wyłącznej winy jednego z małżonków. Kolejno jest to niedostatek małżonka ubiegającego się o alimenty oraz możliwości zarobkowo – finansowe zobowiązanego do płacenia alimentów małżonka.

Małżonek, który został obarczony obowiązkiem alimentacji musi dostarczać środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego do świadczenia alimentacyjnego małżonka. Małżonek zobowiązany ma dostarczać środków na niezbędne potrzeby, nie oznacza to, że małżonkowie mają żyć na takiej samej stopie życiowej. Niedostatek małżonka oznacza znaczne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka będącej skutkiem postępowania sądowego w sprawie o rozwód lub towarzyszących temu różnych sytuacjach. Należy także zauważyć, że możliwości zarobkowo-finansowe małżonka, na którym ciąży obowiązek alimentacyjny muszą posiadać stabilność finansową oraz możliwość łożenia na takie świadczenie, a przy tym taka osoba nie może żyć na skraju ubóstwa.

Kolejnym przypadkiem jest sytuacja kiedy jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia małżeńskiego. W takim wypadku tylko małżonek niewinny może rościć sobie prawo do alimentów od małżonka winnego. Małżonkowi, któremu została przypisana wina za rozpad pożycia małżeńskiego nie przysługują alimenty. Mamy tutaj do czynienia z tzw. rozszerzonym obowiązkiem alimentacyjnym. W kontekście tego obowiązku, świadczenia alimentacyjne mają na celu zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego. W takim przypadku nie jest wymagane, aby niewinny małżonek znajdował się w niedostatku. Wystarczy, tylko by rozwód pociągnął za sobą istotne i znaczące pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego. Jeśli takie roszczenie zostanie podniesione to sąd orzekając o zasądzeniu alimentów będzie porównywał sytuację materialną małżonka niewinnego z jego sytuacją przed uzyskaniem rozwodu. W tym wypadku warto pamiętać, że niewinny małżonek nie musi znajdować się w niedostatku, aby móc domagać się świadczenia alimentacyjnego o czym stanowi art. 60 § 2 KRO.

Po zasądzeniu na rzecz małżonka świadczenia alimentacyjnego trzeba pamiętać o pierwszeństwie obowiązku alimentacyjnego małżonków stanowiącym, że obowiązek jednego małżonka do dostarczania środków utrzymania drugiemu małżonkowi po



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

rozwiązaniu lub unieważnieniu małżeństwa albo po orzeczeniu separacji wyprzedza obowiązek alimentacyjny krewnych tego małżonka.

Dodatkowo nie można pominąć kwestii wygaśnięcia takiego obowiązku. Przepis stanowi, że obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

Takie roszczenie zawieramy w pozwie o rozwód w miejscu dotyczącym określonych żądań od strony pozwanej (w miejscu wypunktowania, o co wnosimy) lub w oddzielnym pozwie o świadczenia alimentacyjne.

***Autor: Katarzyna Nastaj – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 4. Stosunki sąsiedzkie: wezwanie do usunięcia gałęzi

W dzisiejszych czasach w stosunkach sąsiedzkich punktem zapalnym do powstania sporu mogą być tak przyziemne sprawy jak przechodzące na nieruchomość sąsiednią gałęzie drzew lub spadające owoce. Aby uniknąć tego typu sytuacji najlepiej polubownie, zwykłą rozmową ustalić datę przycięcia danych gałęzi. W pewnych przypadkach niestety nie da się tego uczynić z różnych powodów m. in. zwaśnionych sąsiadów czy braku kontaktu z danym sąsiadem, stąd należy sięgnąć do Kodeksu Cywilnego (KC) i jego uregulowań w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę art. 48 KC stanowiący między innymi, że drzewa i inne rośliny rosnące na nieruchomości należą od chwili ich zasadzenia lub zasiania do właściciela gruntu, jako części składowe tego gruntu. W przypadku gdy gałęzie lub owoce przechodzą na nieruchomość sąsiednią, może to doprowadzić do sytuacji konfliktowej pomiędzy sąsiadami wspomnianymi owocami lub gałęziami.

Odnosząc się do kwestii spadających owoców należy pamiętać o art. 148 KC stanowiący o tym, że owoce opadłe z drzewa lub krzewu na grunt sąsiedni stanowią jego pożytki, a tego przepisu nie stosuje się, gdy grunt sąsiedni jest przeznaczony na użytek publiczny.

Zaś mając na celu usunięcie gałęzi z sąsiadującego drzewa trzeba odnieść się do art. 149 i art. 150 KC, które stanowią, że właściciel gruntu może wejść na grunt sąsiedni w celu usunięcia zwieszających się z jego drzew gałęzi lub owoców za to właściciel sąsiedniego gruntu może jednak żądać naprawienia wynikłej stąd szkody. Ponadto stanowią one, że właściciel gruntu może obciąć i zachować dla siebie korzenie przechodzące z sąsiedniego gruntu. To samo tyczy się gałęzi i owoców zwieszających się z sąsiedniego gruntu lecz w takim w wypadku właściciel powinien uprzednio wyznaczyć sąsiadowi odpowiedni termin do ich usunięcia.

Zatem, jeżeli gałęzie z drzew sąsiada są uciążliwe i utrudniają w korzystaniu z nieruchomości, powinno się wezwać sąsiada do usunięcia gałęzi. Jeżeli nie zostaną usunięte, można to zrobić na własną rękę, obciążając sąsiada kosztami (np. zlecając usunięcie jakiemuś przedsiębiorcy, który wystawi rachunek lub fakturę). Skoro gałęzie, korzenie i drzewa sąsiada były powodem powstania szkody, sąsiad co do zasady powinien zapłacić odszkodowanie według ogólnej zasady wyrażonej w art. 415 Kodeksu cywilnego – kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Kodeks Cywilny stanowi jedno, ale jak w praktyce zastosować te przepisy oraz co zrobić aby dokonano należnego usunięcia gałęzi powinno zostać poniżej przedstawione.

Przede wszystkim powinniśmy polubownie postarać się porozumieć z danym sąsiadem, z którym graniczy nasza nieruchomość, a od którego gałęzie drzew przechodzą na



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

naszą działkę. W tym wypadku należy wytłumaczyć grożące niebezpieczeństwo związane z przechodzącymi gałęziami na grunt sąsiedni oraz wspomnieć o możliwości poniesienia kosztów naprawy lub odszkodowania przez wyrządzenie szkody np. poprzez spadające gałęzie czy owoce.

Jeśli sąsiad nie zareaguje lub gdy nie mamy możliwości porozumieć się z nim ustnie należy napisać wezwanie do usunięcia gałęzi w trybie art. 149 lub art. 150 KC.

Wezwanie takie powinno zawierać oznaczenie podmiotu wzywającego a więc dane właścicieli nieruchomości tj. imiona i nazwiska właścicieli, nr działek sąsiadujących, adres zamieszkania właścicieli nieruchomości. Ponadto wezwanie powinno zawierać wskazanie gałęzi drzew i krzewów przechodzących na grunt sąsiedni przeznaczonych do usunięciami, nr działek graniczących z działką wzywającego z których przechodzą gałęzie oraz należy wskazać odpowiedni termin w jakim mają zostać usunięte gałęzie. Termin jest „odpowiedni", gdy pozostawia wystarczający, w normalnym biegu rzeczy, czas na zorganizowanie potrzebnych czynności i gdy przypada w porze roku, w której obcięcie gałęzi i usunięcie owoców może nastąpić bez obawy o stan drzewa. Trzeba tutaj pamiętać o różnych gatunkach drzew i możliwości ich przycinania w zależności od pory roku, wieku i innych uwarunkowań. W związku z tym warto zastanowić się nad terminem wezwania do usunięcia gałęzi, a w razie wyznaczenia terminu nieodpowiedniego, obowiązek właściciela powstaje z nadejściem terminu, w świetle wiedzy ogrodniczej, odpowiedniego.

Najlepiej aby takie wezwanie do usunięcia gałęzi zawierało informację o:

- możliwości poniesienia kosztów za usunięcie gałęzi,

- możliwości utracenia ściętych gałęzi,

- możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności odszkodowawczej wzywającego za możliwość poniesionych strat będących wynikiem złamanych gałęzi przez np. nagłe warunki atmosferyczne lub inne sytuacje.

W takim wypadku wzywający jest poinformowany o możliwym dochodzeniu roszczenia z tytułu wyrządzenia szkody lub przymusie zwrotu poniesionych kosztów dotyczących usunięcia gałęzi.

Gdy wezwanie zostanie przedłożone właścicielowi sąsiedniego gruntu czekamy na jego odpowiedź. Jeśli wezwany pozostawił pismo bez odpowiedzi to oznacza, że pozwolił na usunięcie gałęzi drzew i krzewów mogąc utracić pożytki jak i gałęzie, a przy tym zgodził się na poniesienie ewentualnych kosztów usunięcia (art. 150 KC zd. 2). To samo dotyczy braku zgody na usunięcie.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Poniżej przedstawione przykładowe wezwanie do usunięcia gałęzi:

Data, Miejsce

Dane Wzywającego

Dane wezwanego

**WEZWANIE DO USUNIĘCIA GAŁĘZI**

Ja niżej podpisany wzywam do usunięcia gałęzi drzew …… (jakich) na mocy artykułu 149/150 Kodeksu Cywilnego (kogo?)……. (dane wezwanego) właściciela działki o nr ….. , graniczącej z działką …..  w terminie …. (odpowiedni termin). Gałęzie przechodzące na moją działkę mogą powodować ….. (skutki ewentualnych szkód), dlatego wzywam Pana do usunięcia gałęzi.

……. (podpis)

***Autor: Katarzyna Nastaj– Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

## 5. Sprzedaż samochodu a konieczność zawiadomienia ubezpieczyciela

W sytuacji sprzedaży pojazdu sprzedający jest zobowiązany do poinformowania o tym fakcie zakład ubezpieczeń, z którym została zawarta wcześniej umowa obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego OC. Oczywiście obowiązkiem osoby, która kupiła samochód jest sprawdzenie, czy sprzedający samochód zawarł umowę obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego OC na okres, który obejmuje datę nabycia samochodu. Natomiast zawiadomienie ubezpieczyciela o dokonanej transakcji sprzedaży samochodu należy do obowiązków sprzedającego.

Należy również pamiętać, że w przypadku, gdy dojdzie do przejścia prawa własności samochodu na podstawie umowy sprzedaży, którego sprzedawca miał umowę ubezpieczenia komunikacyjnego OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, na kupującego przechodzą prawa i obowiązki sprzedającego (poprzedniego posiadacza) wynikające z tej umowy. Umowa ubezpieczenia OC ulega też rozwiązaniu z upływem okresu, na który została zawarta, chyba że kupujący wypowie ją na piśmie. W przypadku wypowiedzenia umowy ubezpieczenia OC, ulega ona rozwiązaniu z dniem jej wypowiedzenia.

Niemiej jednak niezmiernie istotne jest powiadomienie przez sprzedawcę ubezpieczyciela w którym posiadał on aktualne ubezpieczenie OC o sprzedaży samochodu. Sprzedawca jest bowiem zobowiązany do przekazania kupującemu (posiadaczowi, na którego przeniesiono prawo własności samochodu), dokumentu potwierdzenia zawarcia umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych oraz do powiadomienia na piśmie zakładu ubezpieczeń – w terminie 14 dni od dnia przeniesienia prawa własności pojazdu, o fakcie przeniesienia prawa własności tego pojazdu i o danych posiadacza, na którego przeniesiono prawo własności samochodu. Dane, które należy przedstawić to: imię, nazwisko, adres zamieszkania i numer PESEL, o ile został nadany lub nazwę, siedzibę numer NIP i numer REGON. Wówczas sprzedawca może mieć pewność, że dopełnił obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawa dotyczących obowiązkowych ubezpieczeń pojazdów mechanicznych. Skutki wyrządzenia szkody po dniu przeniesienia prawa własności samochodu nie obciążają posiadacza pojazdu, który dokonał przeniesienia tego prawa na podstawie umowy sprzedaży.

Poniżej przedstawiony jest przykład zawiadomienia firmy ubezpieczeniowej o sprzedaży samochodu ze wskazaniem podstawy prawnej, które powinien przedstawić sprzedający.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Przykład:

Miejscowość, dzień

Imię nazwisko

Adres sprzedającego

Dane ubezpieczyciela

Adres ubezpieczyciela

Zawiadomienie o zbyciu pojazdu mechanicznego

Niniejszym pismem informuję, że dnia ..... r. jako właściciel dokonałem sprzedaży samochodu marki ..... o nr rejestracyjnym ....., będącego przedmiotem umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych w Państwa firmie.

Kupującym w/w pojazd ..... legitymujący się dowodem osobistym o nr ....., zam. .....

Jednocześnie przy dokonaniu transakcji przekazałem Kupującemu dokument potwierdzający ubezpieczenie. Tym samym na podstawie art. 31 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. z 2018, poz. 473 ze zm.), wszelkie prawa i obowiązki wynikające z umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych trwającej do ..... r. przechodzą na Kupującego.

Powyższa informacja jest wykonaniem, wynikającego z art. 32 ust.1 w/w ustawy, obowiązku powiadomienia zakładu ubezpieczeń o fakcie zbycia pojazdu.

W załączeniu przedkładam kopię umowy sprzedaży.

.....

Podpis

***Autor: Katarzyna Nastaj – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 6. Podstawowe prawa pacjenta wynikające z ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Pod pojęciem pacjenta należy rozumieć osobę zwracającą się o udzielenie świadczeń zdrowotnych lub korzystającą ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych lub osobę wykonującą zawód medyczny. Prawa pacjenta podlegają szczególnej ochronie a ich przestrzeganie jest obowiązkiem organów władzy publicznej właściwych w zakresie ochrony zdrowia, Narodowego Funduszu Zdrowia, podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych, osób wykonujących zawód medyczny oraz innych osób uczestniczących w udzielaniu świadczeń zdrowotnych. Podstawowym aktem prawnym regulującym prawa pacjenta jest ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (zwana dalej „ustawą"). Niniejszy artykuł ma na celu omówienie podstawowych praw pacjenta wynikających z ww. ustawy jak również możliwych pod podjęcia działań w wypadku ich naruszenia.

Prawa pacjenta określone w ustawie są następujące:

**I. Prawo pacjenta do świadczeń zdrowotnych zgodnych z aktualną wiedzą medyczną**

Powyższe prawo uregulowane jest w rozdziale drugim ustawy, zgodnie z którym pacjent ma prawo do świadczeń zdrowotnych odpowiadających wymaganiom aktualnej wiedzy medycznej oraz ma prawo, w sytuacji ograniczonych możliwości udzielenia odpowiednich świadczeń zdrowotnych, do przejrzystej, obiektywnej, opartej na kryteriach medycznych, procedury ustalającej kolejność dostępu do tych świadczeń. Jeżeli istnieją alternatywne metody leczenia, pacjent ma prawo do wyboru metody, przy czym jeżeli dana metoda leczenia nie jest dostępna w podmiocie leczniczym, lekarz ma obowiązek poinformowania pacjenta o jej istnieniu i dostępności w innych podmiotach. Niedozwolone jest stosowanie wobec pacjentów metod leczenia jeszcze niesprawdzonych lub przestarzałych. Pacjent – w wypadku wątpliwości dotyczących leczenia - ma również prawo żądać, aby udzielający mu świadczeń zdrowotnych lekarz zasięgnął opinii innego lekarza lub zwołał konsylium lekarskie oraz by pielęgniarka (położna) zasięgnęła opinii innej pielęgniarki (położnej). W wypadku zgłoszenia takiego żądania, lekarz może odmówić zwołania konsylium lekarskiego lub zasięgnięcia opinii innego lekarza, jeżeli uzna, że żądanie jest bezzasadne, jednakże samo żądanie pacjenta, oraz odmowę lekarza, zobowiązany jest odnotować w dokumentacji medycznej – powyższy obowiązek dotyczy również pielęgniarki (położnej) w zakresie zasięgania opinii innej pielęgniarki (położnej). Każdy pacjent ma prawo do natychmiastowego udzielenia świadczeń zdrowotnych ze względu na zagrożenie zdrowia lub życia, bądź w wypadku porodu. Co istotne, pacjent ma prawo do świadczeń zdrowotnych



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

udzielanych z należytą starannością i w odpowiednich warunkach odpowiadających określonym w odrębnych przepisach wymaganiom fachowym i sanitarnym.

**II. Prawo pacjenta o informacji o swoim stanie zdrowia**

Prawo to uregulowane jest w rozdziale trzecim ustawy, zgodnie z którym pacjent ma prawo do uzyskania informacji o swoim stanie zdrowia w sposób, który jest dla niego przystępny i zrozumiały. Dotyczy to zarówno informacji o samym rozpoznaniu, proponowanych i możliwych do zastosowania metodach diagnostycznych i leczniczych, jak i o możliwych następstwach leczenia czy skutkach jego niepodjęcia, wynikach leczenia oraz rokowaniach co do stanu zdrowia na przyszłość. Prawo do informacji nie dotyczy sytuacji nagłych, w których zagrożone jest zdrowie lub życie pacjenta, jak również sytuacji gdy pacjent informacji nie jest w stanie zrozumieć ze względu na swój stan fizyczny bądź psychiczny. Przysługuje ono każdemu pacjentowi, w tym małoletniemu, który ukończył 16 lat, bądź jego przedstawicielowi ustawowemu (np. opiekunowi czy rodzicom). Co istotne, pacjent ma również prawo żądać, aby osoba wykonująca zawód medyczny nie udzielała mu ww. informacji. W wypadku jednak ich uzyskania przez pacjenta, ma on prawo przedstawić osobie wykonującej zawód medyczny swoje zdanie w tym zakresie. Niezależnie od powyższego, pacjent ma prawo do informacji o prawach pacjenta określonych ustawie oraz w przepisach odrębnych, którą podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych ma obowiązek udostępnić mu w formie pisemnej, poprzez umieszczenie jej w swoim lokalu, w miejscu ogólnodostępnym.

**III. Prawo pacjenta do tajemnicy informacji z nim związanych**

Prawo pacjenta do tajemnicy informacji z nim związanych, stanowi kolejne z praw pacjenta uregulowane w rozdziale czwartym ustawy. W jego zakres wchodzi prawo pacjenta do zachowania w tajemnicy przez osoby wykonujące zawód medyczny, w tym udzielające mu świadczeń zdrowotnych, wszelkich informacji z nim związanych, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu medycznego. Ma ono na celu ochronę informacji o stanie zdrowia pacjenta i procesie leczenia, jako informacji szczególnie wrażliwych i poufnych. W celu jego realizacji, osoby wykonujące zawód medyczny są obowiązane zachować w tajemnicy informacje związane z pacjentem, w szczególności ze stanem zdrowia pacjenta. Obowiązek zachowania przez lekarza w tajemnicy informacji związanych z pacjentem jest nieograniczony w czasie i trwa również po śmierci pacjenta, chyba że zgodę na ujawnienie tajemnicy wyrazi osoba bliska. Obowiązek zachowani tajemnicy nie obowiązuje jedynie w przypadku gdy: tak stanowią przepisy odrębnych ustaw, zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób, pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy, zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innym osobom wykonującym zawód medyczny, uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

**IV. Prawo pacjenta do wyrażenia zgody na udzielanie świadczeń zdrowotnych**

Prawo to uregulowane jest w rozdziale piątym ustawy. Wynika z niego uprawnienie pacjenta do wyrażenia zgody na udzielenie określonych świadczeń zdrowotnych lub odmowy takiej zgody, po uzyskaniu informacji o swoim stanie zdrowia. Zgoda ta powinna być odebrana przez lekarza przed udzieleniem świadczenia zdrowotnego, oraz zostać poprzedzona wyczerpującym poinformowaniem pacjenta o rodzaju zabiegu, możliwych jego skutkach i powikłaniach oraz alternatywnych metodach leczenia. Musi być ona udzielona świadomie i w sposób dobrowolny, w warunkach umożliwiających swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Zgoda lub sprzeciw może być wyrażona ustnie albo poprzez takie zachowanie, które w sposób niebudzący wątpliwości wskazuje na wolę poddania się czynnościom proponowanym przez osobę wykonującą zawód medyczny albo brak takiej woli. Jednakże w przypadku zabiegu operacyjnego albo zastosowania metody leczenia lub diagnostyki stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta, zgodę wyraża się w formie pisemnej. Pacjent, w tym małoletni, który ukończył 16 lat, ma prawo do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie innych świadczeń zdrowotnych. W wypadku pacjenta małoletniego, który nie ukończył 16 lat, całkowicie ubezwłasnowolnionego lub niezdolnego do świadomego wyrażenia zgody, prawo do wyrażenia zgody, ma przedstawiciel ustawowy (rodzice bądź opiekun). W przypadku braku przedstawiciela ustawowego prawo to, w odniesieniu do badania, może wykonać również opiekun faktyczny. Co jednak istotne, pacjent małoletni, który ukończył 16 lat, osoba ubezwłasnowolniona albo pacjent chory psychicznie lub upośledzony umysłowo, lecz dysponujący dostatecznym rozeznaniem, ma prawo do wyrażenia sprzeciwu co do udzielenia świadczenia zdrowotnego, pomimo zgody przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego. W takim przypadku na udzielanie świadczeń zdrowotnych wymagane jest zezwolenie sądu opiekuńczego.

**V. Prawo do poszanowania intymności i godności pacjenta**

Wymienione wyżej prawo uregulowane jest w rozdziale szóstym ustawy. Zgodnie z nim, pacjent ma prawo do poszanowania intymności i godności, w szczególności w czasie udzielania mu świadczeń zdrowotnych. W celu realizacji tego prawa, osoba wykonująca zawód medyczny ma obowiązek postępować w sposób zapewniający poszanowanie intymności i godności pacjenta. Prawo do poszanowania godności obejmuje także prawo do umierania w spokoju i godności, jak również prawo do leczenia bólu i związany z nim obowiązek podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych do podejmowania działań polegających na określeniu stopnia natężenia bólu, leczeniu bólu oraz monitorowaniu skuteczności tego leczenia. Na prawo to składa się także możliwość tego, by na życzenie pacjenta przy udzielaniu mu świadczeń zdrowotnych obecna była osoba bliska. Osoba wykonująca zawód medyczny udzielająca świadczeń zdrowotnych pacjentowi może odmówić obecności osoby bliskiej przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych, jedynie w przypadku istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjenta. Odmowę odnotowuje się w dokumentacji medycznej.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Zapewnieniu godności i intymności pacjenta służy również to, aby osoby wykonujące zawód medyczny, inne niż udzielające świadczeń zdrowotnych, uczestniczyły przy udzielaniu tych świadczeń tylko wtedy, gdy jest to niezbędne ze względu na rodzaj świadczenia lub wykonywanie czynności kontrolnych na podstawie przepisów o działalności leczniczej. Uczestnictwo, a także obecność innych osób (np. studentów czy praktykantów) wymaga każdorazowej zgody pacjenta.

**VI. Prawo dostępu do dokumentacji medycznej**

Prawo pacjenta do dokumentacji medycznej stanowi kolejne z istotnych praw pacjenta, uregulowane w rozdziale siódmym ustawy. Zgodnie z nim, pacjent ma prawo dostępu do dokumentacji medycznej dotyczącej jego stanu zdrowia oraz udzielonych mu świadczeń zdrowotnych w różnych formach przewidzianych w ustawie. Podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych udostępnia dokumentację medyczną pacjentowi lub jego przedstawicielowi ustawowemu, bądź osobie upoważnionej przez pacjenta. Po śmierci pacjenta dokumentacja medyczna jest udostępniana osobie upoważnionej przez pacjenta za życia lub osobie, która w chwili zgonu pacjenta była jego przedstawicielem ustawowym. Zgodnie z ustawą, dokumentacja medyczna może być udostępniana pacjentom w następujący sposób:

1) do wglądu, w miejscu udzielania świadczeń zdrowotnych, z wyłączeniem medycznych czynności ratunkowych, albo w siedzibie podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych, z zapewnieniem pacjentowi lub innym uprawnionym organom lub podmiotom możliwości sporządzenia notatek lub zdjęć,
2) poprzez sporządzenie jej wyciągu, odpisu, kopii lub wydruku,
3) przez wydanie oryginału za potwierdzeniem odbioru i z zastrzeżeniem zwrotu po wykorzystaniu,
4) za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej (np. e-mail),
5) na informatycznym nośniku danych (np. płyta CD, czy pendrive)

Za udostępnienie dokumentacji medycznej w sposób określony pkt 2 i 5 powyżej, podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych może pobierać opłatę. Prawo dostępu do dokumentacji medycznej obejmuje zarówno dokumentację indywidualną jak i dokumentację zbiorczą, w zakresie w jakim dotyczy ona danego pacjenta i trwa 20 lat od końca roku, w którym dokonano w niej ostatniego wpisu, bowiem co do zasady, po upływie tego okresu podlega ona zniszczeniu.

**VII. Prawo pacjenta do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego**

Prawo to uregulowane jest w rozdziale dziewiątym ustawy i obejmuje uprawnienie pacjenta podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej (szpitali), do kontaktu osobistego, telefonicznego lub korespondencyjnego z innymi osobami, np. do odwiedzin.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716



tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

**VIII. Prawo pacjenta do opieki duszpasterskiej**

Stanowi kolejne z praw pacjenta, uregulowane w rozdziale dziesiątym ustawy, zgodnie z którym pacjent przebywający w podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej (szpital) ma prawo do opieki duszpasterskiej. W celu umożliwienia realizacji ww. prawa, w sytuacji pogorszenia się stanu zdrowia lub zagrożenia życia podmiot leczniczy jest obowiązany umożliwić pacjentowi kontakt z duchownym jego wyznania.

**IX. Prawo pacjenta do przechowywania rzeczy wartościowych w depozycie**

Stanowi ostatnie z podstawowych praw pacjenta, uregulowane w rozdziale jedenastym ustawy, zgodnie z którym pacjent przebywający w podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej ma prawo do przechowywania rzeczy wartościowych w depozycie. Koszty realizacji tego prawa ponosi ten podmiot, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Jak wynika z przedstawionego powyżej zestawienia, pacjentowi przysługuje szereg uprawnień mających na celu jego ochronę w procesie leczenia. Warto się z nimi zaznajomić, aby mieć możliwość korzystania z nich w czasie udzielania świadczeń zdrowotnych. Należy mieć również świadomość tego, że w wypadku ich naruszenia, pacjent uprawniony jest między innymi do zawiadomienia o tej okoliczności Rzecznika Praw Pacjenta, uprawnionego do przeprowadzenia odpowiedniego postępowania wyjaśniającego, bądź właściwych jednostek organizacyjnych samorządu zawodowego lekarzy, pielęgniarek czy położnych. W razie zawinionego naruszenia praw pacjenta, istnieje możliwość dochodzenia przez pacjenta zapłaty odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 Kodeksu cywilnego. Zbliżone uprawnienie przysługuje również, w razie zawinionego naruszenia prawa pacjenta do umierania w spokoju i godności, albowiem małżonek takiego pacjenta, krewni lub powinowaci mogą żądać zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez nich cel społeczny na podstawie art. 448 Kodeksu cywilnego.

***Autor: Katarzyna Lalak – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 7. Odpowiedzialność karna nieletnich

Stosownie do treści art. 10 ustawy z dnia __ 1997 r Kodeks karny, na zasadach określonych w kodeksie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Zgodnie z treścią § 2 powołanego powyżej artykułu 10, na kodeksowych zasadach odpowiada nieletni który po ukończeniu 15 roku życia dopuszcza się czynu zabronionego określonego w zamkniętym katalogu tj. przestępstwa zamachu na życie prezydenta RP - art. 134 Kk, przestępstwa zabójstwa - art. 148 § 1, 2 lub 3 Kk, przestępstwa wyrządzenia ciężkiego uszczerbku na zdrowiu - art. 156 § 1 lub 3 Kk, przestępstwa sprowadzenia zdarzenia powszechnie niebezpiecznego - art. 163 § 1 lub 3 Kk, ___ - art. 166, przestępstwa spowodowania katastrofy w komunikacji - art. 173 § 1 lub 3Kk, przestępstwa zgwałcenia i wymuszenia czynności seksualnej - art. 197 § 3 lub 4Kk, przestępstwa czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego- art. 223 § 2, przestępstwa wzięcia zakładnik - art. 252 § 1 lub 2 oraz przestępstwa rozboju - art. 280 Kk - Rozbój. Odpowiedzialność w takim przypadku zależy od okoliczności sprawy oraz od stopnia rozwoju sprawcy jeśli właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne. Należy zatem wskazać że, w sytuacji popełnienia czynu zabronionego w okolicznościach art. 10 §2 Kk, sąd bada stopień rozwoju sprawcy. W sytuacji uznania za winnego popełnionego czynu, orzeczona wobec nieletniego kara nie może przekroczyć dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane przestępstwo. Fakultatywnie sąd może zastosować także nadzwyczajne złagodzenie kary.

Jak wynika z powyższego odpowiedzialność za czyn popełniony przez nieletniego który ukończył 13 lat ale nie ukończył lat 17 nie jest rozpatrywana na gruncie Kodeksu karnego. Zasady odpowiedzialności w takiej sytuacji reguluje ustawa z dnia _____ Kodeks postępowania w sprawach nieletnich. Zgodnie z ____ powołanej ustawy, czynem zabroniony jest przestępstwo, przestępstwo skarbowe, albo wykroczenie określone w artykułach: 51 Kodeksu wykroczeń -zakłócanie porządku publicznego, art. 69 Kw - niszczenie i uszkadzanie znaków umieszczonych przez organ państwowy, art. 74 Kw - uszkadzanie znaków lub urządzeń zapobiegających niebezpieczeństwu, art. 76 Kw - rzucanie kamieniami w pojazd będący w ruchu, art. 85 Kw -samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych, art. 87 - prowadzenie pojazdów przez osób będących po użyciu alkoholu, art. 119 - kradzież lub przywłaszczenie mienia o wartości – do 250 zł, art. 122 - niszczenie lub uszkadzanie mienia, jeżeli szkoda nie przekracza - 250 zł.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Wskazać zatem należy że nieletni który popełnił czyn karalny będący przestępstwem wymienionym w Kodeksie karnym odpowiada na zasadach wynikających z ustawy prawo o postępowaniu w sprawach nieletnich. Sąd orzekający w tego typu sprawach kieruje się przede wszystkim dobrem małoletniego sprawcy, dąży do osiągnięcia korzystnych zmian w jego osobowości i zachowaniu jak również powinien czuwać nad spełnianiem przez rodziców lub opiekunów obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny, a celem nadrzędnym jest wychowanie sprawcy, stąd w pierwszej kolejności winno stosować się środki wychowawcze. .

W postpowaniu w sprawach nieletnich orzekający sąd bierze pod uwagę osobowość nieletniego, w szczególności jego wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, jak również zachowanie się oraz przyczyny i stopień demoralizacji, charakter środowiska oraz warunki wychowania nieletniego.

Celem zapobieżenia przestępczości jak i dalszej lub ewentualnej demoralizacji nieletniego sąd może:

1. udzielić upomnienia
2. zobowiązać do określonego postpowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania si od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania si w stan odurzenia,
3. ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna,
4. ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania - udzielających poręczenia za nieletniego,
5. zastosować nadzór kuratora,
6. skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją,
7. orzec zakaz prowadzenia pojazdów,
8. orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego,
9. orzec umieszczenie w rodzinie zastępczej, w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, w młodzieżowym ośrodku socjoterapii albo w ośrodku szkolno-wychowawczym,
10. orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym,
11. zastosować inne środki zastrzeżone w niniejszej ustawie do właściwości sądu rodzinnego,



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Ponadto sąd rodzinny może zobowiązać rodziców lub opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną poradnią specjalistyczną, zakładem pracy, w którym jest zatrudniony oraz lekarzem lub zakładem leczniczym. Może również zobowiązać rodziców lub opiekuna do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego oraz zwrócić się do właściwych instytucji państwowych lub społecznych oraz jednostek samorządowych o udzielenie niezbędnej pomocy w poprawie warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego.

W przypadku, gdy czynu zabronionego dopuszcza się osoba nieletnia przed ukończeniem 13 roku życia, sąd traktuje to wyłącznie jako przejaw jej demoralizacji i może zastosować środki z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Należy również wskazać, że stosownie do art. 10 ustawy prawo o postepowaniu w sprawach nieletnich Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a, jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

W razie stwierdzenia u nieletniego upośledzenia umysłowego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych bądź nałogowego używania alkoholu albo innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym. Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu jedynie opieki wychowawczej, sąd może orzec umieszczenie go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, a w przypadku gdy nieletni jest upośledzony umysłowo w stopniu głębokim i wymaga jedynie opieki - w domu pomocy społecznej.

***Autor: Przemysław Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 8. Zasady doręczeń w postępowaniu administracyjnym i karnym

Stosownie do treści art. 39 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego pisma, doręcza organ administracji publicznej za pokwitowaniem, za pośrednictwem: poczty, własnych pracowników lub za pośrednictwem innych upoważnionych osób lub organów. Wprowadzony w życie w dniu 1 listopada 2005r. art. 391 Kpa umożliwił doręczenia pism za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej. Możliwość taka istnieje w wypadku gdy strona wystąpiła do organu o tego typu doręczenie lub strona wyraziła zgodę na doręczenie jej pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Pisma, zgodnie z art. 40 Kpa doręcza się stronie, a gdy strona działa przez przedstawiciela temu przedstawicielowi. W wypadku gdy strona ustanowiła pełnomocnika pisma doręcza się pełnomocnikowi. Należy zatem wskazać że, w wypadku ustanowienia przedstawiciela lub umocowania pełnomocnika pisma doręcza się wyłącznie tym podmiotom.

Kodeks postepowania administracyjnego przewiduje, że osobom fizycznym pisma doręcza się w miejscu ich zamieszkania lub w miejscu ich pracy. Pisma mogą być doręczane również w lokalu administracji publicznej. W wypadku gdy zaistnieje brak możliwości doręczenia pisma w miejscu zamieszkania lub w miejscu pracy przesyłkę zawierającą pismo doręcza się osobie fizycznej w miejscu gdzie się ją zastanie.

Zgodnie z art. 43 Kpa w przypadku nieobecności adresata pismo doręcza się, za pokwitowaniem, dorosłemu domownikowi, sąsiadowi lub dozorcy domu, jeżeli osoby te podjęły się oddania pisma adresatowi. W takiej sytuacji o doręczeniu pisma sąsiadowi lub dozorcy zawiadamia się adresata, umieszczając zawiadomienie w oddawczej skrzynce pocztowej lub, gdy to nie jest możliwe, w drzwiach mieszkania.

Należy wskazać, że Strona lub ustanowiony pełnomocnik lub przedstawiciel ustawowy zobowiązani są do zawiadomienia organu o każdorazowej zmianie adresu tyczy się to również zmiany adresu elektronicznego. Brak powiadomienia organu o zmianie adresu będzie skutkowało tym że w wypadku gdy organ doręczy przesyłkę pod niezmieniony adres, strona nie będzie mogła powoływać się na brak skuteczności doręczenia.

Kpa przewiduje również instytucję fikcji doręczenia. Sytuacja taka zaistnieje w wypadku gdy zaistnieje niemożności doręczenia pisma poprzez doręczenie bezpośrednie i zastępcze. Adresata w takiej sytuacji zawiadamia się o konieczności odbioru przesyłki we wskazanym miejscu w ciągu 7 dni od próby doręczenia. W wypadku gdy w zakreślonym czasie pismo nie zostanie odebrane podmiot przechowujący pismo powtórnie zawiadamia o konieczności i miejscu odbioru za zakreśleniem kolejnych 7 dni na odebranie pisma. Jeśli i w tym terminie Strona nie odbierze pisma uznaje się, że zostało ono pismo zostało ono doręczone wraz z upływem czternastego dnia. W wypadku gdy pismo doręczał operator pocztowy to przechowuje on przesyłkę w swojej placówce, natomiast w wypadku doręczania pisma przez pracownika urzędu gminy lub upoważnioną osobę lub organ to pismo składa się na okres czternastu dni w urzędzie właściwej gminy.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

W każdym przypadku odbioru, Strona lub pełnomocnik lub przedstawiciel kwituje odbiór pisma. Brak pokwitowana lub odmowa skutkuje tym że doręczający stwierdza datę odbioru, osobę, która pismo odebrała oraz przyczynę braku podpisu.

W wypadku odmowy przyjęcia pisma, jest ono zwracane nadawcy z naniesiona adnotacją o odmowie jego odbioru, wraz ze wskazaniem daty. W takiej sytuacji pismo wraz z adnotacją umieszcza się w aktach sprawy. Za datę doręczenia pisma uznaje się dzień odmowy przyjęcia pisma przez adresata.

Zasady doręczania w postępowaniu karnym

Zasady doręczania przesyłek w toku postępowania karnego uregulowane są w ustawi z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego oraz w w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 stycznia 2017r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu doręczania pism organów procesowych w postępowaniu karnym. Kwestia doręczeń w Kpk uregulowana została w rozdziale 15, począwszy od artykułu 128, zgodnie z którym orzeczenia i zarządzenia doręcza się w uwierzytelnionych odpisach, z zachowaniem ich poufności przed osobami nieuprawnionymi. Podmiotami dokonującymi doręczeń w postepowaniu karnym mogą być operatorzy pocztowi w rozumieniu prawa pocztowego, pracownik organu wysyłającego a w sytuacji niezbędnej konieczności Policja. Jeżeli w sprawie ustalono tylu pokrzywdzonych, że ich indywidualne zawiadomienie o przysługujących im uprawnieniach spowodowałoby poważne utrudnienie w prowadzeniu postępowania, zawiadamia się ich poprzez ogłoszenie w prasie, radiu lub telewizji.

Kpk przewiduje doręczanie przesyłek do rąk adresata w miejscu jego zamieszkania. W razie chwilowej nieobecności adresata w jego mieszkaniu pismo doręcza się dorosłemu domownikowi. Jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego „(…) należy stwierdzić, że domownikiem w rozumieniu art. 132 § 2 k.p.k. jest także taka osoba obca, która z jakiegoś powodu -

zwłaszcza z mocy prawa - ma uprawnienie do odbioru przesyłek przeznaczonych dla adresata. (…)" Postanowienie Sądu Najwyższego z 25 marca 2009r. V KZ 15/09

W razie nieobecności domownika pismo doręcza się administracji domu, dozorcy domu lub sołtysowi, jeżeli podejmą się oddać pismo adresatowi

Kodeks postępowania karnego przewiduje również zasady doręczenia zastępczego co zostało uregulowane w art. 133 Kpk. Sytuacja taka ma miejsce gdy nie ma możliwości doręczenia adresatowi przesyłki w którymś ze wskazanych powyżej sposobów. W razie braku możliwości doręczenia pisma przesłanego za pośrednictwem operatora pocztowego, pozostawia się je w najbliższej placówce pocztowej tego operatora. W przypadku gdy przesyłka została przesłana w inny sposób niż za pośrednictwem operatora pocztowego, pozostawia się ją w najbliższej jednostce Policji albo we właściwym urzędzie gminy.

O pozostawieniu pisma w placówce pocztowej doręczający umieszcza zawiadomienie w skrzynce do doręczania korespondencji bądź na drzwiach mieszkania adresata lub w innym widocznym miejscu ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono oraz że należy je odebrać w ciągu 7 dni; w razie bezskutecznego upływu tego terminu, należy czynność



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

zawiadomienia powtórzyć jeden raz. W razie dokonania tych czynności pismo uznaje się za doręczone.
Pismo można również pozostawić osobie upoważnionej do odbioru korespondencji w miejscu stałego zatrudnienia adresata.

W przypadku gdy adresatem przesyłki jest osoba osadzona to zgodnie z art. 134 § 2 Kpk doręczeń dokonuje się za pośrednictwem administracji odpowiedniego zakładu.

Adresat przesyłki może odmówić jej odbioru, w razie dokonania tego typu czynności lub braku możliwości pokwitowania odbioru doręczający sporządza na zwrotnym pokwitowaniu odpowiednią wzmiankę. Skutkiem tego uznaje się doręczenie za dokonane.
Kpk przewiduje również to, że w wypadku gdy strona jak również osoba niebędąca stroną, której prawa zostały naruszone, przebywa za granicą, zobowiązana jest wskazać adresata dla doręczeń w kraju. Brak takiego wskazania skutkuje tym że pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju albo, jeżeli adresu tego nie ma, załączone do akt sprawy uważa się za doręczone.
Jeżeli strona, nie podając nowego adresu, zmienia miejsce zamieszkania lub nie przebywa pod wskazanym przez siebie adresem, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie, pismo wysłane pod tym adresem uważa się za doręczone.
Zgodnie z §7 rozporządzenia powołanego powyżej, przesyłkę złożoną w placówce pocztowej wydaje się za pokwitowaniem odbioru adresatowi albo jego przedstawicielowi ustawowemu, albo osobie upoważnionej przez adresata będącego adwokatem lub radcą prawnym na podstawie pełnomocnictwa pocztowego, po umieszczeniu na stronie adresowej adnotacji "wydano dnia" i odcisku datownika.

***Autor: Przemysław Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 9. Adopcja – rodzaje i sposoby przysposobienia

W pierwszej kolejności należałoby wskazać, czym właściwie jest adopcja dziecka, czyli posługując się nomenklatura prawniczą – przysposobienie. Nie ma przepisów wprost wskazujących czym właściwie jest przysposobienie oraz na czym polega, jednak pojęcie to należy definiować poprzez jego cel. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego celem przysposobienia jest przyjęcie dziecka do rodziny, stworzenie mu odpowiednich warunków rozwoju i stworzenie więzi właściwych tym istniejącym między rodzicami a dzieckiem.

Podstawowymi przesłankami przysposobienia są: dobro przysposabianego oraz jego małoletniość, przy czym drugi z warunków musi być spełniony na dzień złożenia wniosku o przysposobienie. Jednocześnie, Kodeks rodzinny i opiekuńczy warunkuje możliwość przysposobienia również od wymogów stawianych przed przysposabiającym w postaci: pełnej zdolności do czynności prawnych, posiadania kwalifikacji uzasadniających przekonanie, że będzie należycie wywiązywał się z obowiązków przysposabiającego, posiadanie opinii kwalifikacyjnej oraz świadectwa ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny, istnienia odpowiedniej różnicy wieku pomiędzy przysposabiającym a przysposabianym.

Zgodnie z art. 115 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przysposobić wspólnie mogą tylko małżonkowie, przy czym przysposobienie ma skutki przysposobienia wspólnego także wtedy, gdy osoba przysposobiona przez jednego z małżonków zostaje następnie przysposobiona przez drugiego małżonka. Istotną kwestią jest również, regulacja zgodnie z którą przy przysposobieniu małoletniego niezbędna jest zgoda wyrażona przez drugiego z małżonków. Odstępstwo od tej zasady może nastąpić jedynie w sytuacji, gdy drugi z małżonków nie ma zdolności do czynności prawnych lub porozumienie się z nim napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody. W przypadku, gdy przysposabianym jest małoletni, który ukończył lat trzynaście wymagana jest również jego zgoda na orzeczenie o przysposobieniu.

Odrębną kwestią jest zgoda rodziców przysposabianego, jeżeli nie zostali oni pozbawieni władzy rodzicielskie, są nieznani lub porozumienie z się nimi jest trudne muszą również wyrazić zgodę na orzeczenie przez sąd o przysposobieniu ich dziecka. Jednakże, w przypadku zaistnienia szczególnych okoliczności, gdy zdolność prawna rodziców jest ograniczona a odmowa zgody jest sprzeczna z dobrem małoletniego, sąd opiekuńczy może orzec o przysposobieniu bez istnienia takiej zgody. Rodzice dziecka mogą wyrazić zgodę w dwóch formach: ze wskazaniem osoby przysposabiającego oraz bez wskazania, czyli tzw. zgodę blankietową. W przypadku wyrażenia zgody blankietowej władza rodzicielska i prawo do kontaktów z dzieckiem nie przysługują, przy czym zgodę tę mogą odwołać przez oświadczenie złożone przed sądem opiekuńczym, nie później jednak niż przed wszczęciem sprawy o przysposobienie. Podkreślić należy, że bez względu na rodzaj zgody, nie może ona zostać wyrażona wcześniej, niż po upływie sześciu tygodni od urodzenia się dziecka.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Przechodząc do rodzajów przysposobienia wskazać należy, iż w polskim ustawodawstwie wyróżniono: przysposobienie pełne, przysposobienie niepełne oraz przysposobienie całkowite. W przypadku przysposobienia pełnego pomiędzy przysposabiającym a przysposabianym powstaje taki stosunek, jak między rodzicami a dziećmi, zaś przysposobiony nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa w stosunku do krewnych przysposabiającego. Jednocześnie ustają wszelkie prawa i obowiązki przysposobionego wynikające z pokrewieństwa względem jego krewnych, jak również prawa i obowiązki tych krewnych względem niego, a skutki przysposobienia rozciągają się na zstępnych przysposobionego. Przysposobienie niepełne może nastąpić jedynie na żądanie przysposabiającego oraz za zgodą osób, których zgoda do przysposobienia jest niezbędna, zaś jego skutki polegają wyłącznie na powstaniu stosunku między przysposabiającym a przysposobionym. Jednakże i w tym wypadku skutki przysposobienia rozciągają się na zstępnych przysposobionego. Podkreślić należy, że przysposobienie niepełne nie jest możliwe w wypadku, gdy rodzice przysposobionego wyrazili przed sądem opiekuńczym zgodę na przysposobienie dziecka bez wskazania osoby przysposabiającego. Z kolei przysposobienie całkowite wywołuje skutki prawne takie jak przysposobienie pełne, przy czym nie jest dopuszczalne ustalenie pochodzenia przysposobionego przez uznanie ojcostwa, sądowe ustalenie lub zaprzeczenie jego pochodzenia, ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.

Zgodnie z art. 122 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przysposobiony otrzymuje nazwisko przysposabiającego, a jeżeli został przysposobiony przez małżonków wspólnie albo jeżeli jeden z małżonków przysposobił dziecko drugiego małżonka - nazwisko, które noszą albo nosiłyby dzieci zrodzone z tego małżeństwa. Możliwe jest orzeczenie przez sąd opiekuńczy, na wniosek przysposobionego oraz za zgoda przysposabiającego, że przysposobiony nosić będzie nazwisko złożone z jego dotychczasowego nazwiska i nazwiska przysposabiającego. W przypadku wniosku przysposabiającego oraz za zgodą przysposobionego, który ukończył lat trzynaście możliwa jest również zamiana imienia przysposobionego.

Rozwiązanie przysposobienia może nastąpić jedynie z ważnych powodów na żądanie przysposobionego lub przysposabiającego, przy czym nie może ono nastąpić, jeżeli wskutek niego miałoby ucierpieć dobro małoletniego dziecka. Podkreślić w tym miejscu należy, że orzekając rozwiązanie stosunku przysposobienia, sąd może, stosownie do okoliczności, utrzymać w mocy wynikające z niego obowiązki alimentacyjne. Nie jest możliwe rozwiązanie stosunku przysposobienia po śmierci przysposobionego lub przysposabiającego. Odstępstwem od tej zasady jest sytuacja, w której przysposabiający zmarł po wszczęciu sprawy o rozwiązanie stosunku przysposobienia, w takim wypadku na miejsce przysposabiającego w procesie wstępuje kurator ustanowiony przez sąd. Z chwilą rozwiązania stosunku przysposobienia ustają jego skutki. Jeżeli rozwiązanie nastąpiło po śmierci przysposabiającego, uważa się, że skutki przysposobienia ustały z chwilą jego śmierci.

***Autor: Anna Sidor - Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 10. Odpowiedzialność nauczyciela za wypadki uczniów

Omawiając powyższe zagadnienie w pierwszej kolejności należałoby wyjść od pojęcia „wypadku", zatem zgodnie z art. 2 ust 1 pkt 7 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach za wypadek uważa się *„nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło między innymi w czasie zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych realizowanych przez jednostki organizacyjne systemu oświaty, zajęć w szkole wyższej lub na studiach doktoranckich albo w czasie odbywania praktyki przewidzianej organizacją studiów lub nauki."*

Oprócz aktów prawnych obowiązujących wszystkie podmioty prawa, wyróżniamy także ustawy obowiązujące np. jedynie dane grupy zawodowe. Tak jest również w przypadku nauczycieli, zaś w aktach tych zostały wskazane między innymi normy regulujące odpowiedzialność szkoły i nauczycieli. Zgodnie z § 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach osobą odpowiedzialną za zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkole lub placówce oraz bezpiecznych i higienicznych warunków uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek jest dyrektor szkoły. Z kolei art. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, stanowi, że „nauczyciel obowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę." Również ustawa z dnia 4 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe w art. 10 ust 1. 1 podnosi kwestie odpowiedzialności wskazując „Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność."

**Jaką odpowiedzialność ponosi zatem nauczyciel?**

Odpowiedzialność nauczyciela, sprawującego opiekę nad uczniem w trakcie zajęć organizowanych przez placówkę oświatową możemy podzielić ze względu na jej rodzaje. Nauczyciel w sytuacji zaistnienia wypadku może ponosić odpowiedzialność dyscyplinarną za uchybienia obowiązkom nauczyciela, do których należy również zapewnienie bezpieczeństwa uczniom. Zgodnie z art. 76 Karty Nauczyciela karami dyscyplinarnymi dla nauczycieli są: nagana z ostrzeżeniem, zwolnienie z pracy, zwolnienie z pracy z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczyciela w okresie 3 lat od ukarania oraz wydalenie z zawodu nauczyciela.

Odpowiedzialność nauczyciela może kształtować się też na gruncie przepisów prawa cywilnego. Przykładowo, pracodawca (szkoła) ma obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej osobie trzeciej (uczniowi) przez swojego pracownika (nauczyciela), jednakże nauczyciel w takiej sytuacji odpowiadać będzie pośrednio, gdyż pracodawca naprawiwszy szkodę, może domagać się od niego w drodze regresu odszkodowania.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Ostatecznie nauczyciel może odpowiadać także na podstawie przepisów prawa karnego. Taka odpowiedzialność zaistnieje w sytuacji, gdy do wypadku dojdzie w winy umyślnej nauczyciela, zaś czyn, którego dopuścił się nauczyciel będzie wyczerpywał znamiona czynu przestępczego karalnego na gruncie obowiązujących przepisów Kodeksu karnego.

**Postępowanie w razie zaistnienia wypadku**

W razie zaistnienia wypadku postępowanie osób odpowiedzialnych reguluje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Zgodnie z § 40 ww. rozporządzenia pracownik szkoły lub placówki, który powziął wiadomość o wypadku, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Istotne jest, że w każdym wypadku powinno zawiadomić się niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę, radę rodziców. Co do zasady obowiązek zawiadomienia ww. podmiotów obciąża dyrektora, jednak na podstawie upoważnienia dyrektor może scedować ww. obowiązki na podległego mu pracownika szkoły lub placówki. Do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy, zwany dalej "zespołem", dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły lub placówki. Członków zespołu powołuje dyrektor. Zespół przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową, w tym protokół powypadkowy. Zgodnie z § 45 z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się: poszkodowanego pełnoletniego, rodziców (opiekunów) poszkodowanego małoletniego. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców (opiekunów).

Po zaistnieniu wypadku oraz zapobieżeniu jego skutkom dyrektor omawia z pracownikami szkoły lub placówki okoliczności i przyczyny wypadków oraz ustala środki niezbędne do zapobieżenia im.

Podsumowując odpowiedzialność za ucznia istnieje podczas wszystkich zajęć organizowanych przez szkołę, zaś chwilą powstania tej odpowiedzialności jest moment wejścia ucznia na teren szkoły. Odpowiedzialność ustaje z chwilą zakończenia zajęć i opuszczenia terenu placówki przez uczniów. Odpowiedzialność ta istnieje także podczas przerw, bez względu na fakt czy uczniowie przebywają w budynku szkoły, czy też poza nim na terenie placówki.

***Autor: Anna Sidor - Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 11. Zawód nauczyciela w świetle przepisów dotyczących ochrony funkcjonariusza publicznego

Podstawowym aktem normatywnym regulującym zawód nauczyciela jest ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela. Pomimo, że ww. regulacja, nie wskazuje wprost na czym dokładnie polega wykonywanie zawodu nauczyciela, zatem brak jest legalnej definicji tego zawodu, bez wątpienia ustala zasady oraz warunki jego wykonywania.

Z kolei pojęcie funkcjonariusza publicznego zostało usystematyzowanego w art. 115 § 13 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. Zgodnie z ww. przepisem funkcjonariuszem publicznym jest:

1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
2) poseł, senator, radny,
2a) poseł do Parlamentu Europejskiego,
3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy,
4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych,
5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe,
6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej,
7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej,
8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie,
9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

Wskazać należy, że definicja ustawowa zawiera katalog zamknięty podmiotów zaliczanych do grona funkcjonariuszy publicznych. Aby można było uznać, że ktoś jest lub nie jest funkcjonariuszem publicznym, konieczne jest m.in. ustalenie zakresu ciążących na nim obowiązków i przysługujących uprawnień.

Podkreślić należy, że zawarty w art. 115 § 13 k.k. krąg osób mających status funkcjonariusza publicznego w porównaniu z wcześniejszymi regulacjami z 1969 r. zawęził ustawową definicję „funkcjonariusza publicznego" i ograniczył krąg osób, które mieszczą się w tym pojęciu, bowiem nie obejmuje swoim zakresem "innej osoby korzystającej z mocy przepisu szczególnego z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych". Przepisy, zatem wyróżniają więc dwie grupy podmiotów, które realizują zadania publiczne i podlegają szczególnej ochronie w trakcie ich wykonywania:



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

•funkcjonariuszy publicznych,

•osoby, które nie są funkcjonariuszami publicznymi, lecz zostały objęte należną dla funkcjonariuszy szczególną ochroną prawną.

*Czy zatem nauczyciel jest funkcjonariuszem publicznym?*

Aby odpowiedzieć na to pytanie należy sięgnąć do art. 63 ust. 1 Karty Nauczyciela, zgodnie z którym „nauczyciel, podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w Ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.)".
Nauczyciel nie jest również wskazaną art. 115 § 13 pkt 4 k.k., bowiem zgodnie Postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2012 r. (V KK 37/12) *„funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 4 k.k. jest pracownik samorządu terytorialnego w ujęciu określonym w ustawie z 2008 r. o pracownikach samorządowych, o ile nie pełni wyłącznie funkcji usługowych."*

Nauczyciel nie jest zatem funkcjonariuszem publicznym, ale osobą korzystającą z ochrony przysługującej funkcjonariuszowi publicznemu.

*Ochrona prawna funkcjonariusza publicznego*

Funkcjonariusz publiczny korzysta ze szczególnej ochrony przewidzianej dla niego w Kodeksie karnym. Szczególna ochrona prawno-karna służy zapewnieniu niezakłóconej realizacji zadań publicznych przez funkcjonariusza. Wykonywanie funkcji przez funkcjonariusza publicznego chronione jest przez przepisy rozdziału XXIX k.k., przewidujące odpowiedzialność karną za:

1. naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego (art. 222 k.k.),
2. czynną napaść na funkcjonariusza publicznego (art. 223 k.k.);
3. przemoc lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia funkcjonariusza publicznego do przedsięwzięcia lub zaniechania prawnej czynności służbowej (art. 224 § 2 k.k.);
4. znieważenie funkcjonariusza publicznego (art. 226 k.k.).

Wskazać należy, że przestępstwa popełnione przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu ścigane są z urzędu. Przykładowo zasadą jest, iż naruszenie nietykalności cielesnej (art. 212 k.k.) ścigane jest z oskarżenia prywatnego. To zmusza osobę pokrzywdzoną do aktywności związanej z wniesieniem aktu oskarżenia, występowania przed sądem, sporządzania pism procesowych, ponoszeniem kosztów procesu. W przypadku skierowanie aktu oskarżenia przez prokuratora, inicjowanie dowodów ich przeprowadzenie, występowanie przed sądem, staje się jego obowiązkiem.

Co więcej przepisy Kodeksu karnego zostały tak skonstruowane, iż zaostrzyły odpowiedzialność sprawcy przestępstwa, w którym pokrzywdzonym jest funkcjonariusz publiczny. Przykładowo przestępstwo naruszenia nietykalności



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

cielesnej z art. 212 k.k. jest zagrożone karami: grzywny i ograniczenia wolności. Przestępstwo naruszenia nietykalności cielesnej osoby, której przysługuje ochrona przewidziana dla funkcjonariusza publicznego jest zagrożone karami: grzywny, kary ograniczenia wolności, kary pozbawienia wolności do lat trzech.

Podsumowując zgodnie z art. 63 Karty Nauczyciela nauczycielowi, przysługuje ochrona prawna należna funkcjonariuszowi publicznemu. Samo wykonywanie zawodu nauczyciela nie daje uprawnień do przyjęcia, iż jest on objęty ochroną przewidzianą dla funkcjonariusza publicznego. Objęcie nauczyciela szczególną ochroną przewidzianą dla funkcjonariusza publicznego możliwe jest dopiero w sytuacji, gdy zdarzenie uzasadniające ochronę prawną następuje podczas i w związku z wykonywaniem przez nauczyciela czynności zawodowych. Zgodnie z art. 63 ust. 2 Karty Nauczyciela organ prowadzący szkołę i dyrektor szkoły są zobowiązani z urzędu występować w obronie nauczyciela, gdy ustalone dla nauczyciela uprawnienia zostaną naruszone.

***Autor: Anna Sidor - Morawa – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 12. Upadłość konsumencka

Wraz z rozwojem konsumpcjonizmu zaobserwować można wzrost zadłużenia polskiego społeczeństwa. Coraz częstszym zjawiskiem są tzw. „spiralne zadłużenia", czyli sytuacje gdy w celu spłaty jednego zobowiązania zadłużamy się ponownie, popadając tym samym w stan niewypłacalności. Z uwagi na zagrożenia natury społeczno – gospodarczej związane ze stanem permanentnego zadłużenia polski ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie do polskiego porządku prawnego instytucji upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej.

Upadłość konsumencka jest postępowaniem sądowym dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, które stały się niewypłacalne. Cel omawianej instytucji został określony w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (tj. z dnia 22 listopada 2017 r., Dz. U. z 2017 r. poz. 2344), zgodnie z którym postępowanie uregulowane ustawą wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej należy prowadzić tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym, a jeśli jest to możliwe – zaspokoić roszczenia wierzycieli w jak największym stopniu. W konsekwencji upadłość konsumencka spełnia dwa zasadnicze cele: oddłużenie niewypłacalnego konsumenta oraz zaspokojenie wierzycieli niewypłacalnego dłużnika. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że upadłość konsumencka ma umożliwić rozpoczęcie nowego życia z tzw. „czystą kartą".

Ogłoszenie upadłości konsumenckiej jest uzależnione od spełniania przez dłużnika przesłanek pozytywnych, jak również niewystąpienia żadnej z przesłanek negatywnych określonych przez ustawodawcę. Pod pojęciem przesłanek pozytywnych należy upatrywać takich okoliczności, których zaistnienie jest konieczne do uwzględnienia przez sąd wniosku dłużnika, a w konsekwencji do ogłoszenia upadłości. Okoliczności negatywne natomiast niweczą możliwość oddłużenia niewypłacalnego konsumenta.

Podstawową przesłanką pozytywną ogłoszenia upadłości konsumenckiej jest niewypłacalność dłużnika. Zgodnie z art. 10 pr. upadł. ogłoszenie upadłości jest możliwe jedynie w stosunku do dłużnika, który stał się niewypłacalny. Jednocześnie art. 11 pr.up. definiuje pojęcie niewypłacalności jako sytuację, w której dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Znowelizowany przez ustawodawcę art. 11 ust. 1a pr. up. wprowadza domniemanie utraty zdolności do wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie dłużnika w ich wykonywaniu przekracza trzy miesiące.

W rezultacie nie można ogłosić upadłości konsumenckiej wobec osób wypłacalnych. Podkreślenia wymaga fakt, że pojęcie niewypłacalności jest kategorią obiektywną, badaną przez sąd, a nie jedynie subiektywnym odczuciem dłużnika.



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

Sąd natomiast oddali wniosek dłużnika w przedmiocie ogłoszenia upadłości jeżeli dłużnik z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa doprowadził do stanu niewypłacalności lub istotnie zwiększył jego zakres. W piśmiennictwie podkreśla się, że zaciągnięcie kredytu w sytuacji, gdy dłużnik ma świadomość, że za chwilę utraci źródło dochodu spełnia znamiona winy umyślnej. Podobnie jak wówczas, gdy dłużnik specjalnie wyzbędzie się składników majątku bądź go roztrwoni wyłącznie w celu złożenia wniosku oddłużeniowego.

Kolejne przesłanki negatywne, które niweczą możliwość ogłoszenia upadłości odnoszą się do dotychczasowego postępowania dłużnika, oceniając jego zachowanie na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat. Sąd upadłościowy oddali wniosek, jeżeli w okresie dziesięciu lat przed dniem jego złożenia w stosunku do dłużnika było już prowadzone postępowanie upadłościowe, ale postępowanie to zostało umorzone z przyczyn innych, aniżeli na wniosek dłużnika. Upadłość konsumencka nie jest dedykowana również dłużnikowi, którego plan spłaty uchylono w ciągu ostatnich 10 lat na postawie art. $491^{20}$ pr. up., tj. w sytuacji, gdy dłużnik nie wykonywał swoich obowiązków wynikających z planu spłaty wierzycieli. Sąd jest zobowiązany do oddalenia wniosku także w przypadku, gdy dłużnik w okresie 10 lat, mając taki obowiązek, nie złożył w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości - art. $491^4$ ust. 2 pkt. 3 pr. up. Oddalenie wniosku nastąpi także gdy czynność prawna dłużnika została prawomocnie uznana za dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli. Argumentacją powyższej regulacji jest zabezpieczenie masy upadłości w sytuacji dokonywania przez dłużnika czynności krzywdzących wierzycieli. Kolejna przesłanka przedmiotowa negatywna kreuje zasadę jednego oddłużenia raz na 10 lat. Zgodnie z brzmieniem art. $491^4$ ust. 3 pr. up., sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli w okresie dziesięciu lat przed dniem zgłoszenia wniosku prowadzono w stosunku do dłużnika postępowanie upadłościowe, w którym umorzono całość lub część jego zobowiązań. W myśl art. $491^4$ ust. 4 pr. up. sąd upadłościowy również oddali wniosek dłużnika, jeżeli dane podane przez niego we wniosku będą niezgodne z prawdą lub niezupełne. Należy mieć na uwadze, że żadna z powyżej wymienionych przesłanek negatywnych nie ma charakteru bezwzględnego. Ustawodawca zdecydował się bowiem na wprowadzenie klauzul generalnych – zasad słuszności i względów humanitarnych. Klauzule te w piśmiennictwie określane są jako ,,wentyle bezpieczeństwa", ponieważ umożliwiają ogłoszenie upadłości konsumenckiej, pomimo zaistnienia jednej z przesłanek negatywnych. Wyposażają sądy upadłościowe w pewien element elastyczności, swobody orzekania, umożliwiając nieskrępowane rozpoznawanie indywidualnych przypadków. Mając na uwadze powyższe, przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej należy dokładnie przeanalizować czy w stosunku do nas, jako dłużnika nie występuje żadna z przesłanek negatywnych wskazanych przez ustawodawcę, która w efekcie spowoduje oddalenie naszego wniosku.

***Autor: Łukasz Jaremek – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

# 13. Rozgraniczenie nieruchomości

Cel i podstawy prawne postępowania o rozgraniczenie nieruchomości

Postępowanie o rozgraniczenie nieruchomości polega na ustaleniu przebiegu granic nieruchomości w przypadku gdy takie granice nie są wcale wytyczone lub gdy granice istniejące do tej pory stały się sporne. Zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne *Rozgraniczenie nieruchomości ma na celu ustalenie przebiegu ich granic przez określenie położenia punktów i linii granicznych, utrwalenie tych punktów znakami granicznymi na gruncie oraz sporządzenie odpowiednich dokumentów.* Wobec powyższego postępowanie rozgraniczeniowe ma prowadzić do ustalenia zasięgu granic danych nieruchomości oraz do ich urzędowego potwierdzenia przy pomocy dokumentów, które stanowią cześć zasobu geodezyjnego i kartograficznego. Podstawowe regulacje prawne dotyczące trybu postępowania o rozgraniczenie nieruchomości znajdują się w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne, natomiast rodzaje dokumentów stanowiących podstawę ustalania przebiegu granic oraz sposób i tryb wykonywania przez geodetę czynności ustalania przebiegu granic i sporządzania dokumentacji przy rozgraniczaniu nieruchomości, określa rozporządzenie Ministrów Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 14 kwietnia 1999 r. w sprawie rozgraniczania nieruchomości. Podstawy materialnoprawne rozstrzygnięcia sprawy o rozgraniczenie w trybie sądowym określa natomiast art. 153 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym *Jeżeli granice gruntów stały się sporne, a stanu prawnego nie można stwierdzić, ustala się granice według ostatniego spokojnego stanu posiadania. Gdyby również takiego stanu nie można było stwierdzić, a postępowanie rozgraniczeniowe nie doprowadziło do ugody między interesowanymi, sąd ustali granice z uwzględnieniem wszelkich okoliczności; może przy tym przyznać jednemu z właścicieli odpowiednią dopłatę pieniężną.*

Tryb postępowania rozgraniczeniowego

Ustalenie granic nieruchomości może zostać dokonane w trybie administracyjnym jak i sądowym. Strona postępowania nie ma jednak w tym zakresie dowolności, ponieważ postępowanie o rozgraniczenie prowadzone jest przez organ administracji samorządowej, a więc w trybie administracyjnym, a dopiero po zaistnieniu odpowiednich okoliczności sprawa może być rozpoznana przez sąd powszechny. Jeżeli strona złoży wniosek o rozgraniczenie nieruchomości do sądu powszechnego z pominięciem trybu administracyjnego zostanie on odrzucony. Sądy powszechne są właściwe do rozgraniczenia nieruchomości wyłącznie w przypadkach uregulowanych w Prawie geodezyjnym i kartograficznym: po pierwsze w przypadku przekazania sprawy przez organ administracji na skutek żądania strony niezadowolonej z ustalenia przebiegu granicy w postępowaniu



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

administracyjnym, po drugie w sytuacji przekazania sprawy przez organ administracji w razie nie zawarcia ugody i braku podstaw do wydania decyzji w postępowaniu administracyjnym. Sąd rozpatruje sprawy o rozgraniczenie nieruchomości w trybie postępowania nieprocesowego.

Postępowanie o rozgraniczenie nieruchomości może zostać wszczęte zarówno z urzędu jak i na wniosek strony przez wójta gminy (odpowiednio: burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości podlegających rozgraniczeniu. Czynności ustalania przebiegu granic wykonuje geodeta upoważniony przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Z urzędu postępowanie zostaje wszczęte w przypadku scalenia gruntów, a także jeżeli jest brak wniosku strony, a potrzeby gospodarki narodowej lub interes społeczny uzasadniają przeprowadzenie *rozgraniczenia.* W pozostałych przypadkach aby można było rozpocząć postępowanie rozgraniczeniowe konieczne jest złożenie przez stronę wniosku o rozgraniczenie inicjującego postępowanie. W takim wniosku należy wskazać: datę i miejsce jego sporządzenia, dane wnioskodawcy (imię i nazwisko, adres), organ jednostki samorządu terytorialnego do którego kierowany jest wniosek, nieruchomości których dotyczy wniosek (w miarę możliwości dane osobowe właścicieli sąsiednich nieruchomości), uzasadnienie wniosku. Do wniosku należy dołączyć **odpis z księgi wieczystej** dla danej nieruchomości oraz **wypis i wyrys z ewidencji gruntów dla określonego numeru działki ewidencyjnej. Wraz ze złożeniem wniosku należy uiścić opłatę skarbową za wydanie decyzji z wysokości 10 zł.**

Etap administracyjny postępowania może zakończyć się poprzez wydanie:

- decyzji o rozgraniczeniu nieruchomości, jeżeli ustalenie granicy nastąpiło na podstawie zebranych dowodów lub zgodnego oświadczenia stron (strona niezadowolona z ustalenia przebiegu granicy może żądać, w terminie 14 dni od dnia doręczenia jej decyzji w tej sprawie, przekazania sprawy sądowi powszechnemu),

- decyzji o umorzeniu postępowania z uwagi na ugodę zawartą przed geodetą,
- decyzji o umorzeniu postępowania rozgraniczeniowego i przekazanie sprawy z urzędu do rozpatrzenia sądowi, jeżeli w razie sporu co do przebiegu linii granicznych nie dojdzie do zawarcia ugody lub nie ma podstaw do wydania decyzji o rozgraniczeniu nieruchomości.

Niezależnie od rodzaju wydanej decyzji stronie **nie przysługuje prawo do wniesienia odwołania.**

Dodatkowo ustawa dopuszcza możliwość sądowego orzeczenia o granicach nieruchomości z pominięciem etapu administracyjnego w przypadkach określonych w art. 36 Prawa geodezyjnego i kartograficznego - *Sąd, przed którym toczy się sprawa o własność lub o wydanie nieruchomości albo jej części, jest właściwy również do przeprowadzenia*



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

*rozgraniczenia, jeżeli ustalenie przebiegu granic jest potrzebne do rozstrzygnięcia rozpatrywanej sprawy. W tym wypadku sąd w orzeczeniu zamieszcza również rozstrzygnięcie o rozgraniczeniu nieruchomości.*

Podstawy rozgraniczenia nieruchomości

Zgodnie z przepisami Prawa geodezyjnego i kartograficznego przy ustalaniu przebiegu granic bierze się pod uwagę znaki i ślady graniczne, mapy i inne dokumenty oraz punkty osnowy geodezyjnej.

Pierwszą czynnością geodety powinna być próba ustalenia przebiegu granic według aktualnego stanu prawnego - na podstawie znaków i śladów granicznych, map, istniejących dokumentów oraz punktów osnowy geodezyjnej. W tym celu geodeta zapoznaje się z dostępnymi znakami granicznymi lub ich śladami oraz dokumentacją geodezyjną i kartograficzną dla nieruchomości objętych postępowaniem.

Jeżeli z uwagi na brak dostępnych znaków i śladów granicznych, map oraz innych dokumentów, na podstawie których można byłoby ustalić przebieg granic lub jeśli posiadane dane są sprzeczne, kolejną podstawą ustalenia przebiegu granicy jest zgodne oświadczenie stron lub jednej strony o ile druga strona nie składa oświadczeń i nie kwestionuje granicy. Ustalenie granicy w oparciu o zgodne oświadczenie stron jest możliwe tylko w przypadku, gdy mają one odzwierciedlenie w stanie prawnym nieruchomości, wynikającym z dostępnych źródeł i dokumentów.

Jeżeli geodeta nie jest w stanie ustalić przebiegu granic w/w metodami stara się nakłonić strony do zawarcia ugody. Ugoda zawarta przed geodetą posiada moc ugody sądowej.

W trakcie negocjacji geodeta prezentuje stronom postępowania dowody i argumenty za proponowanym przebiegiem granicy oraz informuje strony o skutkach i mocy zawartej przed nim ugody, jak również o tym, że w razie braku ugody do rozpatrzenia sprawy właściwy jest sąd. Podkreślenia wymaga okoliczność, iż treść ugody granicznej zawartej przed geodetą nie może być wyraźnie sprzeczna ze zgromadzonym w sprawie miarodajnym materiałem dowodowym. Jeżeli proponowana treść ugody nie spełnia w/w wymogów geodeta odmawia spisania ugody. Geodeta może również odmówić sporządzenia ugody, jeżeli uzna, iż nie ma podstaw do jej zawarcia, bądź uzna, że strony zmierzają do obejścia przepisów, które wymagają formy aktu notarialnego.

Koszty postępowania rozgraniczeniowego

Do kosztów postępowania rozgraniczeniowego zalicza się między innymi wynagrodzenie upoważnionego geodety za czynności ustalania przebiegu granic, koszty podróży biegłego, koszty spowodowane oględzinami, koszty doręczenia stronom pism urzędowych. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądów powszechnych jak i administracyjnych koszty postępowania o rozgraniczenie nieruchomości zarówno



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl

w stadium administracyjnym jak i sądowym obciążają strony będące właścicielami rozgraniczanych nieruchomości w częściach równych. Mając na uwadze treść art. 152 kodeksu cywilnego zgodnie z którym *Właściciele gruntów sąsiadujących obowiązani są do współdziałania przy rozgraniczeniu gruntów oraz przy utrzymywaniu stałych znaków granicznych; koszty rozgraniczenia oraz koszty urządzenia i utrzymywania stałych znaków granicznych ponoszą po połowie,* należy uznać takie stanowisko za właściwe. W istocie postępowanie rozgraniczeniowe toczy się w interesie wszystkich podmiotów uczestniczących w rozgraniczeniu (wszystkich właścicieli rozgraniczanych nieruchomości, a nie tylko w interesie wnioskodawcy), to też wszystkie strony postępowania powinny być zobowiązane do udziału w tych kosztach, bez względu na to, która ze stron domagała się wszczęcia i przeprowadzenia postępowania.

***Autor: Beata Król - Suchecka – Radca Prawny***



ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin
e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl
NIP: 712-01-69-716

ISO 9001 PCA ZETOM-CERT AC 575 QMS
Wpis do rejestru agencji zatrudnienia – nr 371

tel.: (81) 710-46-30, fax: (81) 746-13-24
www.oic.lublin.pl